



ALUEIDEN TUTKIMUS 2025

SOPEUTUMISESTA
AKTIIVISEEN
SUUNNANOTTOON:
KUNNAT
TULEVAISUUDEN
MUOTOILIJOINA

SISÄLLYS

ALUEIDEN TUTKIMUS 2025	1
FUTURE READY -TRENDIT ALUEIDEN KEHITYKSEN TAUSTALLA	3
KOLME NÄKÖKULMAA TULEVAISUUTEEN	4
TUTKIMUKSEN TIETOPOHJA	15
MAAKUNNAT	33
KUNTIEN KÄRKI	38
KÄRKIKUNNAT	44
10 VUODEN MUUTOS KUNTIEN ELINVOIMASSA	53
YHTEENVETO VUODEN 2025 TUTKIMUKSESTA	60

ALUEIDEN TUTKIMUS 2025

Elinvoimaisuus on kunnille elintärkeää. Siihen vaikuttavat lukuisat tekijät, joiden ennustettavuudessa on eroja. Jotta muutokseen voidaan varautua ja vaikuttaa etukäteen, on tärkeää seurata kehitystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Alueiden tutkimuksessa tarkastelemme kuntien elinvoimaa tulevaisuusvalmiuden näkökulmasta ja elinvoimaan vaikuttavia ilmiöitä eri indikaattorein.

Tutkimuksemme kattaa Manner-Suomen kaikki 292 kuntaa, jotka on ryhmitelty kuntaryhmiin. Tavoitteena on, että lähtökohdiltaan tasavertaiset kunnat on koottu omiin ryhmiinsä. Luokittelu perustuu pääasias-
sa väestön kokoon sekä etäisyyteen ja matka-aikaan suuremmalle paikkakunnalle. Myös keskustaajaman koko vaikuttaa luokitteluun. Kuntaryhmien ohella tarkastelemme maakuntien elinvoimaa. Kiinnostavana näkökulmana nostamme esiin, miten itäisen Suomen maakunnat eroavat elinvoimaltaan muista ja minkälaisia elinvoimaisia kuntia alueelta löytyy.

Kuntien elinympäristössä on viime vuosina tapahtunut paljon merkittäviä muutoksia. Hallituksen säästöpäätökset, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus (sote), TE-palvelut 2024 -uudistus, Ukrainan sota ja Venäjän rajan sulkeminen sekä Suomen liittyminen Natoon vaikuttavat kuntakentällä ja tuovat elinvoiman ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä haasteita että mahdollisuuksia.

Viimevuotiseen tutkimukseen nähden kärkikuntien tulokset ovat lähentyneet toisiaan. Pirkkala on edellisten vuosien tapaan kärjessä, mutta piste-ero seuraaviin on pienentynyt ja viiden kärki on pisteissä hyvin lähellä toisiaan. Polarisaatio kuntien välillä on kuitenkin vahvasti näkyvissä, ja piste-erot elinvoimaisten ja heikkojen kuntien välillä ovat suuret.

Monessa kunnassa väestökato on haastava ilmiö, joka näyttää jatkuvan. Vuonna 2024 asukasmäärä laski 221 kunnassa ja kasvoi vain 88 kunnassa. Asukasmääriään menettäneistä kunnista yli puolessa väestönlasku oli edellisvuotta suurempaa, ja asukasmäärältään kasvaneista kunnista alle puolessa väestönkasvu oli vuonna 2024 suurempaa kuin edellisenä vuonna. Väestön väheneminen heikentää palveluita, mikä edelleen heikentää kunnan vetovoimaa. Tähän

kierteeseen ei ole helppoja ratkaisuja, mutta kuntien tulisi pyrkiä löytämään paikallisiin vahvuuksiin perustuvia omaleimaisia keinoja, jotka vahvistavat kunnan vetovoimaa pitkällä aikavälillä.

Väestö kasvaa Suomessa suurelta osin maahanmuuton ansiosta. Nettomaahanmuutto on kasvanut Suomessa aina vuodesta 2018 lähtien ja oli vuonna 2023 korkeimmillaan lähes 58 000. Viime vuonna nettomaahanmuutto kuitenkin laski 47 000:een, mikä näkyy aikaisempaa alhaisempana väestönkasvuna lähes koko maassa.

Talouden kantokyky huomioiden vain työperäinen maahanmuutto on kestävä, ja sen edellytyksenä on maahanmuuttajien integroituminen työmarkkinoille. Ulkomailla syntyneiden työllisyysaste on laskenut kaksi vuotta peräkkäin ja on edelleen laskusuunnassa. Vuoden 2024 lopussa ulkomaisten työllisyysaste oli Tilastokeskuksen työvoimatilaston mukaan 62,1 %, kun se kaksi vuotta aikaisemmin oli 70,5 %. Maahanmuuttajien työllistymisen edellytykset näyttävät edelleen jopa heikkenevän, kun hallitus päätti leikata maahanmuuttajien kotouttamisesta syyskuun budjettiriihessä. Mitä nopeammin maahanmuuttajat integroituvat, sitä helpommin he myös työllistyvät. Yritysvetoinen maahanmuutto on tässä myös avainroolissa ja sitä tulisi poliittisin toimin ennemmin vahvistaa kuin heikentää.

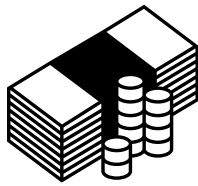
Myös yleinen työllisyysaste on parin viimeisen vuoden aikana heikentynyt. 15–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 72,1 vuonna 2024 ja se on edelleen hienoisessa laskusuunnassa. Erityisen huolestuttava tilanne on nuorten alle 24-vuotiaitten työllistymisessä. Nuorten työttömyysaste on vuoden 2022 tasosta (14,2 %) noussut merkittävästi ja oli 18,8 % vuonna 2024. Myös korkeakoulutettujen tilanne näyttää vaikealta; heidän joukossaan on näkyvissä pitkäaikaistyöttömyyden kasvu, jonka ennakoidaan yhä kasvavan työpaikkojen tarjonnan vähentyessä. TE-uudistuksen myötä työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyi tänä vuonna kunnille, ja se lisää kuntataakkaa haastavassa ajankohdassa.

Alueiden tutkimuksessa mittaamme tulevaisuusvalmiuden vahvistamisen tärkeitä tekijöitä kolmen pääteeman kautta:



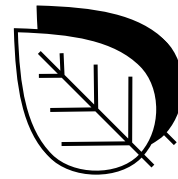
Inhimillinen pääoma

Väestö, osaaminen, haavoittuvuus



Tuottavuuden ja talouden tekijät

Työllisyys, työvoima, ansiotaso, yritykset ja kuntatalous



Vihreä siirtymä

Kasvihuonekaasupäästöjen väheneminen, investoinnit, vastuullinen resurssien käyttö ja kuluttaminen

Kuntakentästä löytyy myös positiivisia signaaleja. Itäisen Suomen kuntien haavoittuvuus on tosiasia, mutta alueelta löytyy myös elinvoimaisia kuntia. Lappeenrannassa LUT-yliopisto ja sen tuomat laajat hyödyt niin inhimilliseen pääomaan kuin yrityskenttäänkin ovat selvästi nähtävissä. Sotkamossa ja useassa Lapin kunnassa elinvoimaa tuottavat matkailu ja kaivosteollisuus, jotka molemmat houkuttelevat alueelle sekä työvoimaa että muuta yritystoimintaa. Geopoliittinen muutos ja yhteyksien parantaminen edelleen lisännee pohjoisen alueen vetovoimaa, mutta tuottaa haasteita Itä-Suomessa. Positiivinen uutinen itä-länsi-yhteyksien parantamiseen on E16-tien jatkaminen Suomen puolelle Raumalta Tampereen, Lahden ja Kouvolan kautta Kotkan satamaan. E16-tie vahvistaa yhtä Suomen keskeisistä poikkittaisyhteyksistä edistämällä maamme turvallisuutta, huoltovarmuutta ja taloudellista kestävyyttä.

Katse tulisi kääntää lasten ja nuorten suuntaan. Heidän hyvinvointinsa nousee mediassa otsikoihin lähes päivittäin. Nuorisotyöttömyyden ohella tutkimuksesamme on havaittu lapsiperheiden pienituloisuusasteen nousu lähes kaikkialla. Säästöpäätökset ovat osuneet pienituloisiin kotitalouksiin, myös lapsiperheisiin, ja heidän osuutensa on kasvussa. Myös lapsia ja nuoria mittaavat Pisa- ja Move-tutkimusten tulokset ovat laskusuunnassa, ja liikkuminen vähenee arjessa. Sote-uudistuksen jälkeen kuntien merkittävimpiä tehtäväkokonaisuuksia ovat mm. koulutus ja varhaiskasvatus sekä kulttuuri-, nuoriso-, kirjasto- ja liikuntapalvelut, joten kunnilla on valta ja mahdollisuus vaikuttaa tilanteeseen. Hyvänä esimerkkinä voidaan nostaa Sotkamon kunta, joka on viime vuosina panostanut merkittävästi kouluihin ja liikuntapalveluihin.

Useat viimeaikaiset signaalit näyttävät kuntien elinvoiman kannalta haasteellisilta. Toisaalta kuntien vetovoimaan ja maineeseen eivät vaikuta vain mitattavat tekijät. Sosiaaliset ja yhteisöihin liittyvät sekä ympäristölliset ja maisemaan liittyvät laadulliset tekijät vaikuttavat merkittävästi ihmisten hyvinvointiin asuinkunnassaan. Vaikka tulevaisuus on monin tavoin epävarma, kunnilla on mahdollisuus – ja vastuu – vaikuttaa siihen aktiivisesti. Vain toimimalla määrätietoisesti voimme rakentaa kestävä ja parempaa huomista.

Yleinen työllisyys on myös heikentynyt parin viime vuoden sekä kuluvaan vuoden aikana. Viime vuonna 15–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 72,1 prosenttia. Erityisen huolestuttava on alle 24-vuotiaitten tilanne. Nuorten työttömyysaste on noussut kahdessa vuodessa 14,2:sta 18,8 prosenttiin. Jopa korkeakoulutettujen tilanne näyttää vaikealta, sillä heidän pitkäaikaisyöttömyytensä on lisääntynyt, ja sen ennustetaan yhä yleistyvän, kun työpaikkojen tarjonta on vähentynyt. TE-uudistus siirsi työvoimapalveluiden järjestämisvastuun tänä vuonna kunnille, mikä voi lisätä kuntien taakkaa muutenkin vaikeana aikana.

Alueiden tutkimus 2025 tarjoaa kattavan tietopohjan taustalla olevine tilastoineen, jota voidaan hyödyntää kuntien tulevan kehityksen arvioinnissa. Tulosten merkittävät erot antavat viitteitä tekijöistä, jotka liittyvät alueiden erilaisiin maantieteellisiin, rakenteellisiin ja liikenneverkon lähtökohtiin, mutta myös tehtyihin päätöksiin ja valintoihin. Tutkimussarjamme osoittaa, että elinvoimaa voidaan rakentaa niin suurissa keskuksissa kuin pienemmissä ja syrjemmällä sijaitsevilla kunnissa. Tänä vuonna nostamme tarkasteluun maakunnat sekä sijoitustaan parantaneita kuntia.

FUTURE READY -TRENDIT ALUEIDEN KEHITYKSEN TAUSTALLA

Vuoden 2025 suhdanne- ja maailmantilanne jatkaa alueiden ja toimijoiden eriytymistä, mutta tarjoaa myös uusia mahdollisuuksia. Talouden epävarmuus, geopoliittiset jännitteet ja korkotason vaihtelut ovat vaikuttaneet yritysten investointihalukkuuteen ja kulutuskäytännön. Samalla vihreän siirtymän ja digitalisaation edistyminen ovat edelleen avanneet kasvun paikkoja erityisesti teknologia- ja palvelualoilla. Hallitus on jatkanut panostuksiaan alueelliseen saavutettavuuteen ja huoltovarmuuteen, mikä näkyy muun muassa infrastruktuurihankkeina eri puolilla maata. Elinkustannusten nousu on rasittanut kotitalouksien ostovoimaa, ja kuluttajien näkemykset omasta taloudesta ovat varovaisia. Alueiden tutkimus nostaa esiin trendejä, joiden avulla alueiden vakaus ja hyvä kehitystä voitaisiin kaikissa tilanteissa varmistaa.

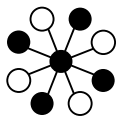
Poliittinen päätöksenteko kohtaa edelleen painetta sopeuttaa julkista taloutta ja vahvistaa hyvinvointivaltion kantokykyä. Talouden epävarmuus, alueellinen eriytyminen ja työvoimapula korostavat tarvetta pitkäjänteiselle ja vaikuttavalle strategiselle ohjaukselle. Hallitus on pyrkinyt yhdistämään kasvua tukevat investoinnit ja julkisen talouden vakauttamistoimet, mutta toimeenpanon onnistuminen edellyttää entistä parempaa mittarointia ja vaikuttavuusarviointia. Pelkkä

julkisten työpaikkojen lisääminen ei riitä vastaamaan rakenteellisiin haasteisiin, vaan tarvitaan uudistuksia, jotka vahvistavat osaamista, tuottavuutta ja alueellista elinvoimaa. Alueiden tutkimus korostaa, että kestävä kehitys voidaan rakentaa monenlaisista lähtökohdista, kunhan politiikka tunnistaa paikalliset vahvuudet ja mahdollisuudet.

Alueiden resilienssi tarkoittaa joustavuutta ja sopeutumiskykyä muuttuviin olosuhteisiin. Tutkimuksemme indeksi mittaa Suomen kuntien haavoittuvuutta ja kestävyttä, kuvaten sekä nykytilannetta että kehityssuuntaa ajantasaisella ja yhtenäisellä datalla. Pitkän aikavälin positiivinen kehitys voidaan varmistaa elinvoimaindeksin korkealla arvolla – tulevaisuusvalmiudella. Tulevaisuusvalmis kunta hyödyntää tutkittua tietoa, tunnistaa riskit ja mahdollisuudet, priorisoi ja toimii ajoissa.

On tärkeää, että ymmärrämme tulevaisuutta paremmin tutkitun tiedon ja luotettavien lähteiden avulla, ja suunnittelemme tänään ratkaisuja, jotka ovat mukautuvia, joustavia ja kestäviä aikaa. Olemme koonneet tulevaisuusvalmiutta kuvaavat trendit globaaleista megatrendeistä johdettuihin trendeihin, jotka vaikuttavat Suomessa rakentamiseen, ympäristöön ja yhteisöihin. Future Ready -lähestyminen auttaa näkemään tulevaisuuden selkeämmin ja suunnittelemaan sitä varten tänään.

Oheisessa kuvassa esitetyjen trendien muutossuuntia on tarpeen käsitellä hyvissä ajoin, ennakoida puskurointitarpeita, muuttaa niiden haasteet mahdollisuuksiksi ja siten välttää kalliiksi käyvä kriisien hoito.

Ilmasto 	Yhteiskunta 	Teknologia 	Resurssit 
Hiilineutraalisuus	Kaupungistuminen ja esikaupungistuminen	Sähköistyminen	Kiertotalous
Kuivempaa ja lämpimämpää	Muuttuva väestörakenne	Digitalisaatio ja tekoäly	Muuttuva energiasysteemi
Kosteampaa	Turvallisuus	Uudet tuotannon teknologiat	Luontokato
Enemmän äärisäitä	Terveys ja hyvinvointi	Uudet materiaalit	Vesihuollon turvaaminen



TULEVAISUUTEEN

NÄKÖKULMAA

KOLME

Kuva: raland/Adobe Stock

Siltarummuista Norjan satamiin – miksi Suomen kannattaisi investoida Ruotsin ja Norjan liikenneinfraan

Geopoliittisen jännitteiden jatkuessa joudumme katsomaan myös alueiden asemaa uusista kulmista. Enää ei riitä, että alueiden väliset yhteydet toimivat, vaan huoltovarmuutta turvatessamme meidän pitää varmistaa, että yritysten logistiset käytävät jatkuvat maan rajojen yli Atlantille ja Jäämerelle asti.

Risto Jounila | Johtava konsultti, Liikenne

Alueiden kehitykseen vaikuttavat monet tekijät eri painotuksilla. Tietyillä alueilla niitä ovat kansainväliset yhteydet ja vuorovaikutus naapurimaiden kanssa. Tästä hyvä esimerkki on Suomen itärajan tuntumassa olevien alueiden tilanne. Yhteyksien loppuminen on tuonut suuria haasteita raja-alueiden elinvoimaisuuteen ja kehitykseen.

Samaan aikaan väestö vähenee ja ikääntyy, ja nuoret muuttavat opintojen ja työn perässä suurempiin kaupunkeihin, kertoo Alueiden tutkimuksen data. Katseet ja toiminta kehityksen parantamiseksi on suunnattava itärajalta toiseen suuntaan.

Selvitystyötä Pohjolan liikenneinfran kehittämiseksi

WSP Finland on ollut mukana useassa pohjoismaisessa selvityksessä, joissa on käsitelty logistiikkaa, liikennettä ja liikkumisen edellytyksiä pohjoisen Euroopan (Suomi, Ruotsi ja Norja) alueella. Helsingin sanomat pohti artikkelissaan "Entä jos Itämeri sulkeutuu" (21.9.2025) vaikutuksia, jos Itämeren meriliikenne lakaisi Venäjän toiminnan takia.

Samanlaisia skenaarioita on pyörinyt myös WSP:n pii-rustuspöydillä. Yritys on päässyt selvittämään Merenkurkun kiinteän yhteyden toteutettavuutta sekä Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisosien huoltovarmuutta (New North Security of Supply). Selvityksissä pureuduttiin muun muassa logistiikan reitteihin Läntisen Barentsin alueella. Selvitimme, minkälaisiin hankkeisiin on syytä varautua liikenteen turvaamiseksi. Kaikki toimenpiteet eivät edellytä infrainvestointeja, vaan strategista yhteisymmärrystä ja operatiivisen toiminnan saamista kulkemaan samaa tahtia kaikissa maissa.

Liikennestrategiat on laadittu joka maassa erikseen, mutta uusi turvallisuus- ja kauppapoliittinen tilanne on havahduttanut siihen, että huoltovarmuuden turvaamiseksi tarvitaan yhteistyötä. Operatiivinen toiminta edellyttää yhteisymmärrystä ja halua toimia yhteisen pohjoismaisen edun nimissä. Näitä toimia tehdään jo, ja kaikilla osapuolilla on ymmärrys aiheen tärkeydestä sekä tahtoa parantaa nykytilaa.

Käytävät varmistavat huoltovarmuuden

Pohjoisen Euroopan huoltovarmuusselvityksessä tunnistettiin käytävät, jotka muodostavat rungon kansainväliselle logistiikalle ja huoltovarmuudelle. Toistaiseksi niissä on logistiikan vilkastumista jarruttavia pullonkauloja.

Yritykset käyttävät niille logistisesti parhaiten soveltuvia reittejä. Valinnan ratkaisee yleensä kolme päätekijää: kuljetuskustannukset, toimitusaika ja -varmuus sekä kuljetettavan tavarán ominaisuudet. Nykyisin tarjolla olevat logistiset ketjut ovat kehittyneet vuosien pitkän kehityksen tuloksena, ja niiden muuttaminen edellyttää rohkeutta sekä uusien toimivien yhteyksien rakentamista.

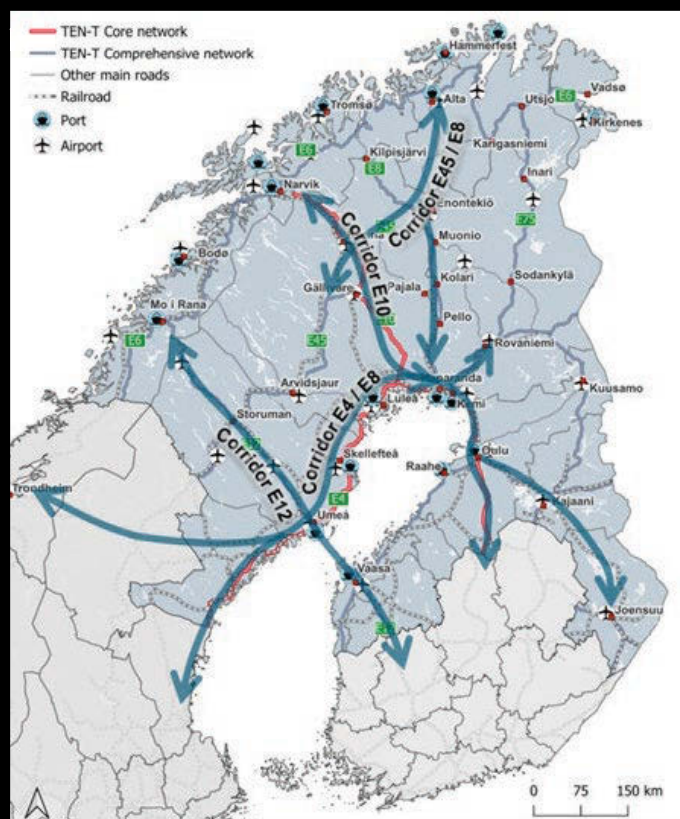


”

Jos Suomesta olisi hyvin toimivia yhteyksiä Ruotsin kautta Norjaan, kiertoreitti Tanskan salmien kautta poistuisi.

Suomessa kehitys on johtanut pohjois-eteläsuuntaisten reittien rakentamiseen. Itä-länsisuuntaista liikenneinfraa on varsin vähän – erityisesti Skandinavian (Norja, Ruotsi) suuntaan. Jos Suomesta olisi hyvin toimivia yhteyksiä Ruotsin kautta Norjaan, niin logistiset ketjutukset voisivat näyttää erilaisilta. Tämä edellyttäisi sitä, että myös Norjan ja Ruotsin infrastruktuuri satamiin tukisi saumattomasti Suomen yhteyksiä. Tämän skenaarion toteutuessa kiertoreitti Tanskan salmien kautta poistuisi.

Luotettavat ja riittävän nopeat reitit Atlantille ovat houkuttelevia kansainväliselle logistiikalle.

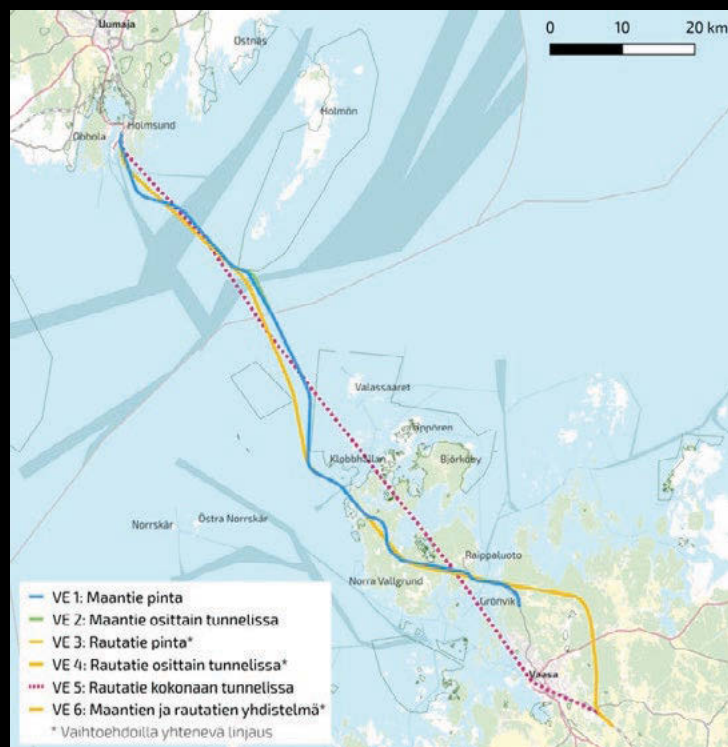


tiet ja satamat. Poikittaisyhteys Corridor E10 on nykyisin erittäin kovassa käytössä. Sen kehittäminen edellyttää suuria investointeja, sillä reitti kulkee arktisella alueella läpi vuoristojen. Suomen ja Ruotsin välissä pulonkaulana on ero raideleveydessä, ja tähän mietitään parhaillaan ratkaisua Rail Nordica -projektissa.

Corridor E12 tarjoaa yhteyttä Mo i Ranasta Uumajan kautta Vaasaan ja sieltä muualle Suomeen. Reitissä on pari isoa hidastetta: Norjan ja Ruotsin väliltä puuttuu junarata ja Ruotsin ja Suomen välillä on laivayhteys. Ruotsissa pohjois-eteläsuuntaisen rataverkon

käyttöaste on korkea, ja siksi laivayhteyttä Uumajasta Vaasaan olisi tärkeä kehittää.

WSP tutki Merenkurkun kiinteän yhteyden toteuttamista ja totesi sen ympäristövaikutuksiltaan ja kustannuksiltaan erittäin suureksi. Satamien ja alusten kapasiteettien lisääminen nopeuttaisi yhteyttä huomattavasti pienemmin kustannuksin eikä aiheuttaisi yhtä suuria ympäristövaikutuksia kuin kiinteä yhteys. Corridor E12-reitillä ratayhteyden rakentaminen Norjasta Ruotsiin olisi myös erittäin kallis ja ympäristöllisesti haastava projekti.



Kuva: Vaasa-Uumaja välin kiinteän yhteyden tutkitut vaihtoehtoiset linjaukset

Norjan ja Ruotsin satamista kulkee Corridor E4/E8 Suomeen Tornion kautta. Se on liikenteellisesti hyvin tärkeä ja erittäin kuormitettu yhteysväli, jonka maanteitä ja raiteita parannetaan parhaillaan merkittävästi. Rautatieliikenteen pullonkaula, raidevälien ero, konkretisoituu nykyisin Haaparannassa. Vaihtotermiinali on myös kapasiteetiltaan kovin rajallinen

Varareittien puute on riski

Logististen reittien resilienssiä kasvattaa varareittien käyttö häiriötilanteissa. Pohjoisessa Euroopassa varareittejä on sangen vähän erityisesti raideliikenteessä. Junia käytetään silloin, kun kuljetettavaa tavaraa on paljon ja se on helposti siirrettävissä jatkokuljetuksiin. Tähän on työkalut terminaleissa, joissa tavarat siirretään kuljetusmuodosta toiseen (juna-rekka-satama-laiva).

Satamat ovat syntyneet historian saatossa, ja niiden toimintakyky on kehittynyt takamaan yhteyksien kehittymisen kautta. Norjan satamien takamaa on harvaan asuttua, vuoristoista seutua, jonne liikenneverkkoa on rakennettu hyvin hitaasti. Sille on ollut vähän kysyntää. Pohjoismaat kuuluvat nyt kaikki NATOon, mikä on herättänyt Pohjoismaat ajattelemaan enemmän liikenneyhteyksiä itä-länsisuunnassa.

Nykyiset liikennekäytävät perustuvat yleiseurooppalaiseen TEN-T verkostoon, jossa liikennekäytävillä ovat korkeat vaatimukset liikenteen toimivuuden ylläpitämiseksi. Verkosto on pohjoisessa kuitenkin harva ja varareittejä on vähän, joten täydennystarpeita on tunnistettu. Täydennykset luovat mahdollisuuksia lisätä logistiikkaa ja tukea elinkeinoelämää.

Valtioiden on keskenään priorisoitava liikenneverkon kehittämisjärjestys niin, että elinkeinoelämän tarpeet ja alueiden investoinnit otetaan huomioon. Liikenneinfrastruktuuri on kallista, joten sille on löydettävä riittävä määrä käyttäjiä, jotta sitä kannattaa rakentaa. Yritykset ja investoinnit saavat käyttäjämäärät kasvamaan.

Satamat ja rautatiet erityistarkasteluun

Logistisesti elintärkeään käytävään kuuluu teiden lisäksi satamat ja rautatiet. Pohjoisten satamien on monipuolistettava ja lisättävä kapasiteettiaan, jotta niistä tulee logistisesti houkuttelevia. Satamien takamaiden liikenneyhteyksiä on myös kehitettävä.

Tästä hyvänä esimerkkinä on Rail Nordica -hanke, jossa tutkitaan eurooppalaisen raideleveyden toteutuskelpoisuutta ja raideverkkojen yhteensovittamista Suomessa. Kartalle on piirretty uusia yhteyksiä,

ja niiden haasteita ja mahdollisuuksia on selvitetty. Tähän liittyy oleellisesti myös alueiden kehittyminen. Uusien ja parannettavien yhteyksien kautta luodaan mahdollisuuksia investoinneille ja logistiikan uudelleen suuntaukselle.

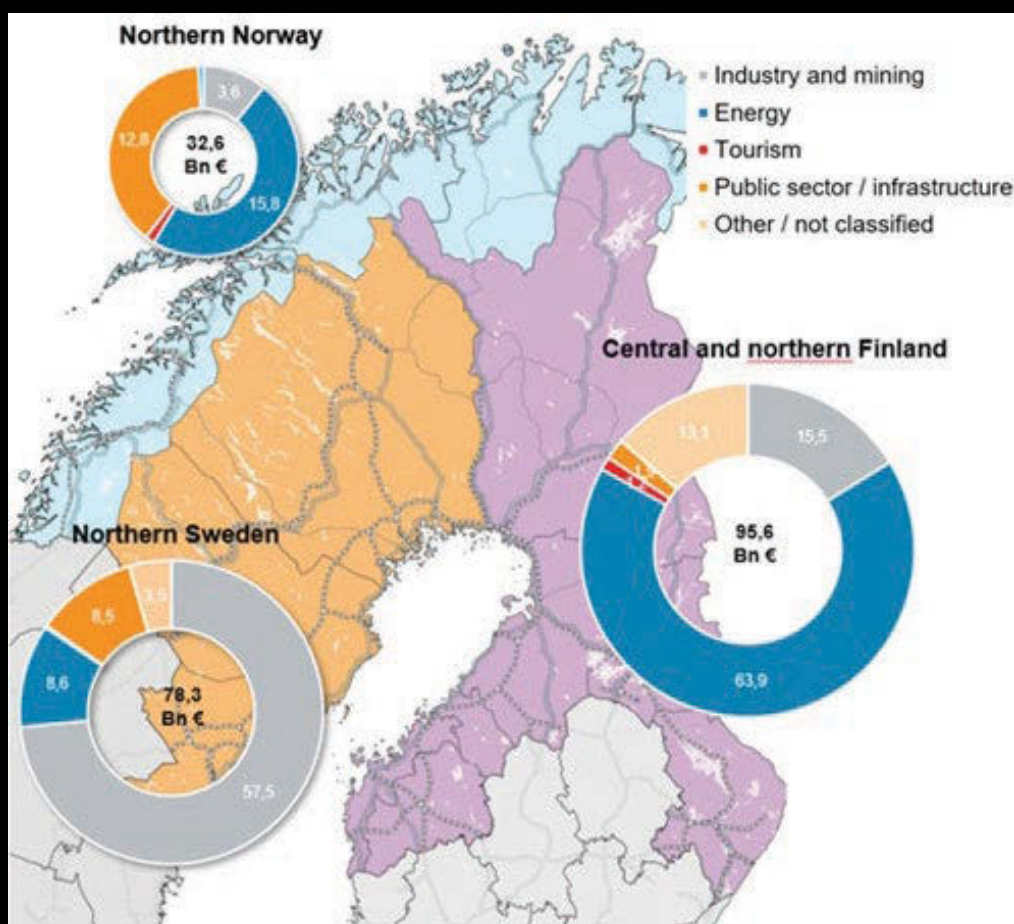
Lapin liikennestrategiassa on otettu kantaa kansainvälisen rataverkon kehittämiseksi. Siinä on esitetty ratayhteyttä Kiirunasta Kolariin ja eteenpäin aina Sodankylään asti. Tällaisella rohkealla visioinnilla aukaistaan keskustelua ja ajattelua. Enää ei pysähdytäkään valtakunnan rajalle, vaan mietitään kansainvälisiä yhteyksiä, joiden avulla alueiden kehittämiselle aukeaa uusia ulottuvuuksia.



Kuva: Lapin liikennestrategia (Lapin liitto)

Pohjoismaiden on välttämätöntä parantaa yhteyksiä Atlantilte, jotta häiriötilanteisiin voidaan varautua nykyistä paremmin. Luotettavasti toimivat kansainväliset liikenneverkot ovat yhteinen intressi. Pullonkauloja poistamalla lisätään kuljetusten luotettavuutta.

Pohjois-Euroopan alueille on suunniteltu paljon logistiikkaa vaativia investointeja. Enää ei riitä, että alueiden väliset yhteydet toimivat, vaan pitää miettiä myös alueilla toimivien yritysten logistisia tarpeita. Monen yrityksen liiketoiminta on kansainvälistä. Yhteispohjoismainen yhteistyö on maillemme tuttu asia, mutta nyt se otetaan entistä vakavammin ja realistisemmin myös liikenneverkkojen kehittämisessä.



Kuva: Suomen, Ruotsin ja Norjan investointisuunnitelmia

(Lähteet: Lapin kauppakamari, Kainuun liitto, Elinkeinoelämän keskusliitto)



Kävely ja pyöräily koulumatkoilla edistävät lasten toimintakykyä

Säännöllinen ja monipuolinen liikkuminen on lasten ja nuorten terveen kasvun ja kehityksen edellytys. Tutkimusten mukaan lasten omaehtoinen liikkuminen on kuitenkin vähentynyt merkittävästi. Yhdyskunta- ja liikennesuunnittelulla voidaan lisätä lasten kävelyä ja pyöräilyä koulumatkoilla.

Laura Poskiparta | projektipäällikkö, Kestävä liikkuminen

Leila Soinio | suunnittelija, Kestävä liikkuminen

Suomessa noin kolmanneksella koulukäisistä lapsista ja nuorista fyysinen toimintakyky on mahdollisesti hyvinvointia ja terveyttä hävittävällä tasolla.¹ Tiheämmin asutuilla kaupunkiseuduilla lasten ja nuorten toimintakyky on selkeästi parempi kuin harvaan asutuilla alueilla. Tutkimusten mukaan lasten omaehtoinen liikkuminen onkin vähentynyt viime vuosina merkittävästi. Syitä alueelliseen eroon voidaan löytää paitsi liikuntamahdollisuuksien ja harrastustarjonnan määrästä, myös arjen liikkumisesta, kuten koulumatkojen kulkutavoista.

Koulumatkan merkitys hyvinvoinnille ja fyysiselle toimintakyvylle

Koulumatkat ovat keskeinen osa lasten ja nuorten päivittäistä liikkumista. Aktiivisesti kuljetut koulumatkat auttavat ylläpitämään terveellisiä elintapoja ja edesauttavat päivittäisen liikuntasuosituksen saavuttamista. Koulumatkojen kulkemista aktiivisella tavalla pidetäänkin kansainvälisesti yhtenä tärkeimmistä ratkaisuista nuorten vähäiseen liikkumiseen. Koulumatkalla saatu liikunta parantaa tutkitusti myös oppimista ja keskittymiskykyä koulussa. Lisäksi kavereiden kanssa yhdessä kulkemisella on positiivisia vaikutuksia sosiaalisiin suhteisiin ja yhteisöllisyyteen.

Mitä vähemmän oppilas liikkuu, sitä suurempi on aktiivisesti kuljetun koulumatkan merkitys. Vertasimme vuoden 2021 valtakunnallisen henkilöliikennetutkimuksen² 6–17-vuotiaiden kulkutapajakaumaa perusopetukseen sisältyvän fyysisen toimintakyvyn Move! -mittauksen³ tuloksiin. Tarkastelu osoitti, että seudut, joissa kävelyn ja pyöräilyn osuus kulkutavoista on lapsilla ja nuorilla korkein, myös lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky on keskimäärin parempi.

Alakoululaisilla koulun käyminen lähikoulussa sekä tiheä lähikouluverkosto mahdollistavat lyhyemmät koulumatkat sekä lisäävät kävelyn ja pyöräilyn todennäköisyyttä. Iän myötä koulumatkojen etäisyydet kasvavat ja myös fyysisesti aktiivisesti kuljetut koulumatkat vähenevät. Tämä näkyy erityisesti nuorten liikkumisen vähäisyytenä. Yläkoululaiset ja toisen asteen opiskelijat harrastavat ja liikkuvat vähiten ja vastaavasti istuvat eniten.

Autokyydillä kouluun – taustasyitä ja vaikutukset

Lasten ja nuorten kuljettaminen kouluun autolla on hiljalleen yleistynyt Suomessa. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytymistä Suomessa tutkivan LIITU-tutkimuksen mukaan alle viiden kilometrin koulumatkan kulkee vanhempien kyydissä usein tai hyvin usein noin 26 % peruskoululaisista.⁴

Ilmiön taustalla on useita tekijöitä. Vanhempien mukaan lapsi kuljetetaan autolla useimmiten siksi, että koulumatka osuu huoltajan työmatkan varrelle tai halutaan varmistaa lapsen ehtiminen kouluun. Sääolosuhteet ja henkilöauton koettu kätevyys vaikuttavat myös kulkumuodon valintaan, kun taas varsinainen koulumatkan pituus vaikuttaa valintaan vasta edellä mainittujen tekijöiden jälkeen.⁵

Koulumatkojen liikkumistottumuksiin vaikuttavat myös huoltajien asenteet sekä yleiset sosiaaliset normit. Huoltajat kokevat liikenneturvallisuuden suurimmaksi huolenaiheeksi ja esteeksi lapsen itsenäiselle liikkumiselle. Lapsen suojeleminen mahdollisilta riskeiltä mielletään nykypäivänä yleisesti hyväksi ja vastuulliseksi vanhemmuudeksi. Tämä näkyy myös siinä, että lapsia kuljetetaan kouluun autolla – usein turvallisuuden varmistamiseksi.



Mitä enemmän liikkumisympäristössä on kävelijöitä ja pyöräilijöitä, sitä turvallisemmaksi tunnemme olomme. Kaupunkien suunnittelussa asiaan voidaan vaikuttaa luomalla aktiiviseen liikkumiseen kannustavaa turvallista liikkumisympäristöä, joka on rauhoitettu autoliikenteeltä.

Toiminnalla on kuitenkin käänteinen vaikutus koulun lähiympäristön liikenneturvallisuuteen, sillä jokainen lapsensa koulun kuljettava huoltaja lisää autoliikennettä koulun lähiympäristössä. Turvattomiksi ympäristöiksi koulumatkoilla mielletään erityisesti alueet, joilla on korkeat ajonopeudet, suuri määrä autoliikennettä sekä vaaralliset tienylitykset.

Aikuisten valinnoilla liikenteessä on siis vaikutus kaikkien lasten ja nuorten koulumatkojen turvallisuuteen: mitä enemmän saattoliikennettä koulun läheisyydessä on, sitä vaarallisemmaksi koulumatka muodostuu kävellen ja pyörällä saapuville oppilaille.

Suunnittelulla turvallisia ja aktiivisia koulumatkoja

Kaupunki- ja liikennesuunnittelulla voidaan vaikuttaa lasten ja nuorten liikkumismahdollisuuksiin merkittävästi. Turvallisten ja autoliikenteeltä rauhoitettujen liikkumisympäristöjen luominen erityisesti koulujen lähiympäristöön ja asuinalueille edistää aktiivista arkea.

Koulujen lähiympäristöissä saattoliikenteen aiheuttamaa turvattomuutta voidaan vähentää sijoittamalla saattoliikenteen jättöpaikka riittävän etäälle koulusta ja rajoittamalla autolla ajamista koulun läheisyydessä. Fiksusti kouluun -ohjelman huoltajakyselyssä koululaisten huoltajat kokivat, että saattoliikenteen jättöpaikka voisi olla jopa yli kahden sadan metrin päässä koululta ja lapset voisivat hyvin kävellä tuon matkan, jotta koulun ympäristöstä saataisiin turvallisempi.⁵

Lapsiystävällisen liikkumisympäristön muita keskeisiä elementtejä ovat monipuoliset toimintamahdollisuudet ja palveluiden saavutettavuus, pyöräilyä ja jalankulkua suosiva liikenneympäristö sekä laadukas ja yhtenäinen reittiverkosto.

Lähteet:

- 1) Move! (2024). Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantarjestelmän tulokset.
- 2) Traficom (2024). Valtakunnallinen henkilöliikennetutkimus 2021, seutukohtaiset julkaisut.
- 3) Valtakunnallinen Move!-tietojärjestelmä. Tulokset syksy 2021.
- 4) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikunta-neuvoston julkaisuja 2025:1
- 5) Fiksusti kouluun -ohjelma. Koulumatkojen kulkutavat huoltajien silmin. Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2023.



Kiertotalous kaipa poliittista potkua ja osaamisen kehittämistä

Suomen tulevaisuus nojaa resurssien kestävään käyttöön. Siirtyminen lineaaritaloudesta kiertotalouteen edellyttää kuitenkin useiden rakenteellisten ongelmien ratkaisemista, säädösympäristön kehittymistä ja aitoa yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Katri Luoma-aho | liiketoimintajohtaja, Ympäristö ja kestävä liiketoiminta

Ilmastonmuutos ja luonnonvarojen ylikulutus uhkaavat Euroopan kilpailukykyä ja kestävyyttä, kertoo Euroopan ympäristökeskuksen tuore raportti¹ ympäristön tilasta.

Kiertotalouden on jo pitkään ajateltu olevan yksi ratkaisu ylikulutuksen ongelmiin. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteossakin² todetaan, että luonnonvarojen ylikulutukseen nojaavasta lineaaritaloudesta on välttämätöntä siirtyä kohti kiertotaloutta, jossa tuotteet ja materiaalit pysyvät käytössä mahdollisimman pitkään ja niiden arvoa hyödynnetään tehokkaasti.

Ympäristönäkökulmien ohella kiertotalouskeskustelua ovat vauhdittaneet geopolittiset kriisit ja raaka-aineiden saatavuushaasteet. Kiertotalous vähentää riippuvuutta tuontiraaka-aineista ja vahvistaa kansallista huoltovarmuutta. Kotimainen uudelleenkäyttö, kierrätys ja paikalliset kiertotalousekosysteemit parantavat yhteiskunnan resilienssiä ja varautumista häiriötilanteisiin. Kiertotalous onkin noussut keskeiseksi aiheeksi EU:n politiikassa erityisesti kriittisten raaka-aineiden osalta.

Kiertotaloutta jarruttavat rakenteelliset ongelmat

Suomen kansallinen kiertotalousohjelma³ tähtää siihen, että kiertotaloudesta muodostuu talouden perusta vuoteen 2035 mennessä. Maali tuntuu kuitenkin karkaavan koko ajan kauemmaksi. Suomi on Euroopan maista kyseenalaisella piikkipaikalla luonnonvarojen kulutuksen osalta ja määrä on kasvussa. Sama tilanne on syntyvän jätteen suhteen. Materiaalien kiertotalousasteikin on Suomessa laskusuunnassa: vuonna 2023 se oli vain 2,4 prosenttia, vaikkei EU:n keskiarvokaan (11,8 %) häävi ollut. Runsas kaivosteollisuus Suomessa selittää osan tilastoista, mutta vain osan.

Kiertotalouden edistymistä jarruttavat useat rakenteelliset ongelmat. Eräs keskeisistä on se, että tuotteiden ja palvelujen aiheuttamia ympäristö- ja sosiaalisia haittoja ei huomioida hinnoittelussa. Kun negatiivisia ulkoisvaikutuksia ei hinnoitella markkinoilla, kestävät ratkaisut näyttäytyvät kalliimpina kuin ne todellisuudessa ovat. Huolto ja korjaus ei kannata, koska on halvempaa ostaa uusi. Kierrätettyjen raaka-aineiden käyttö ei kannata, koska on halvempaa käyttää neitseellisiä. Listaa voisi jatkaa pidemmällekin.

Lainsäädäntö kirittää muutosta

Lainsäädännön avulla kiertotalouden pullonkauloihin on pyritty ja pyritään puuttumaan. Viime aikoina voidaan astuneet ekosunnitteluasetus ja kuluttajien korjauttamisoikeus, jotka ohjaavat tuotteiden suunnittelua ja käyttöikää kestävämmäksi. EU-taksonomia puolestaan määrittelee, mikä taloudellinen toiminta on kestävä, ja ohjaa rahoitusta ympäristötavoitteiden mukaisesti. CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) ja CSDDD (Corporate Sustainability Due Diligence Directive) tuovat yrityksille uusia velvoitteita raportointiin ja vastuullisuuteen koko arvoketjussa. Energiatehokkuusdirektiivi kirittää rakennusten energiatehokkuuden parantamista ja tukee kiertotalouden tavoitteita erityisesti purkamisen ja peruskorjaamisen näkökulmasta.

Valmisteilla on myös kiertotaloussäädös (Circular Economy Act, CEA)⁴, jonka tavoitteena on osaltaan harmonisoida sääntelyä EU-jäsenmaissa, poistaa kiertotalouden esteitä ja luoda yhteiset pelisäännöt EU:n sisämarkkinalle erityisesti kierrätysperäisten raaka-aineiden osalta. Suomessa jätelain uudistaminen kiertotalouslaiksi ja rakentamislain vaatimukset kiertotalouteen ja ilmastovaikutuksiin liittyen pyrkivät myös kansallisesti varmistamaan kiertotaloutta tukevan säädöskehikon.

Nämä poiminnat lukuisista lainsäädäntömuutoksista tarkoittavat myös rakennetun ympäristön toimijoille uusia velvoitteita. Suunnittelussa tulee huomioida kiertotalouden näkökulmat: pitkäikäisyys, muuntojoustavuus, korjattavuus, huollettavuus, purettavuus sekä uudelleenkäyttö ja kierrätettävyys.

Digitaalisuus mahdollistaa uudenlaisen arvonluonnin

Kiertotalous ei etene ilman digitaalisia ratkaisuja. IoT, digitaaliset kaksoset ja robotiikka voivat tehostaa uudelleenkäyttöä ja kierrätystä, parantaa materiaalien jäljitettävyyttä ja automatisoida prosesseja. Digitaaliset tuotepassit ja materiaalipankit lisäävät läpinäkyvyyttä ja mahdollistavat tuote- ja materiaalikiertojen tehostamisen. Suomessa on jo lupaavia yritysesimerkkejä ja runsaasti tutkimusta ja kehitystä teemaan liittyen. Tuoreena rakennetun ympäristön esimerkkinä on Uudellamaalla pilotoitava digitaalisen ja fyysisen markkinapaikan yhdistävä rakennusosapankki, joka pyrkii edistämään rakennusosien uudelleenkäyttöä.

Jotta digitaalisuus voi täysimääräisesti vauhdittaa siirtymää, myös toimintaympäristön on muututtava. Kiertotalouden on oltava taloudellisesti kannattavampi vaihtoehto kuin lineaarinen talousmalli. Tämä edellyttää poliittista ohjausta, esimerkiksi verotuksen ja tukijärjestelmien uudistamista siten, että resurssitehokkuus ja uudelleenkäyttö palkitaan. EU-tasolla kiertotalous on jo keskeinen teema, ja tulevana vuosina on odotettavissa lisää lainsäädäntöä ja kannustimia, jotka ohjaavat markkinoita kestävämpään suuntaan.

Samalla tarvitaan uutta osaamista ja yhteistyötä koko arvoketjussa. Suunnittelussa, rakentamisessa, purkamisessa ja materiaalivirtojen hallinnassa on ymmärrettävä kiertotalouden periaatteet ja ratkaisut ja opittava hyödyntämään digitaalisia työkaluja, jotka tukevat tiedon jakamista, yhteistyötä ja päätöksentekoa. Kiertotalouden ja digitaalisuuden yhdistäminen voi parhaimmillaan luoda kokonaan uusia liiketoimintamalleja ja vahvistaa Suomen asemaa kestäväen rakentamisen edelläkävijänä.

Ilmastonmuutoksen ja luonnonvarojen ylikulutuksen aiheuttamat paineet korostavat kiertotalouden merkitystä Suomen ja koko Euroopan kilpailukyvyille. Rakenteellisten haasteiden ratkaiseminen, lainsäädännön uudistukset, digitalisaation mahdollisuudet ja osaamisen kehittäminen määrittävät, kuinka onnistuneesti

siirtymä lineaaritaloudesta kiertotalouteen toteutuu. Kiertotalous edellyttää laajaa yhteistyötä, uudenlaista osaamista sekä kestävien ratkaisujen tukemista, jotta luonnonvarojen käyttö tehostuu ja yhteiskunnan resilienssi vahvistuu.

Lähteet:

Lähde 1: Europe's environment 2025 (EEA)

Lähde 2: Tulevaisuusselonteon 1. osa : Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045 - Valto

Lähde 3: Uusi suunta : Ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi - Valto

Lähde 4: Circular Economy Act



”

Kiertotalous edellyttää laajaa yhteistyötä, uudenlaista osaamista sekä kestävien ratkaisujen tukemista, jotta luonnonvarojen käyttö tehostuu ja yhteiskunnan resilienssi vahvistuu.

TUTKIMUKSEN TIETOPOHJA

Elinvoimaindeksi

Vuoden 2025 tutkimuksen indeksissä on yhteensä 21 indikaattoria ja maksimipistemäärä 185 pistettä. Indikaattorien lukumäärä on vähentynyt viime vuodesta yhdellä. Viime vuoden indikaattoreista puuttuu yritysten määrän kasvu, jota ei Tilastokeskus enää tuota, eikä korvaavaa tilastoa ole saatavilla. Näin ollen teoreettiset maksimipisteet ovat 10 pistettä vähemmän kuin viime vuonna.

Indikaattorit pisteytetään useimmiten paremmuusjärjestyksessä 1–10 desiileittäin. Pääsääntöisesti suurempi arvo on parempi, mutta poikkeuksen tekevät lasten pienituloisuusaste ja työllisten sairastavuus.

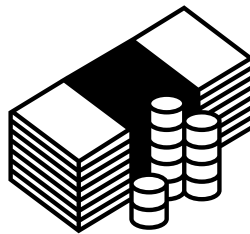
Kiertotalouden työpaikkojen ja sähköautojen indikaattorit pisteytetään asteikolla 1–5 eli niiden painoarvo on puolet useimpiin indikaattoreihin verrattuna. Vihreän siirtymän investoinnit ovat bonuspisteitä, eli vain päätoksin vahvistettuja investointeja tarkastelujaksolla saaneet kunnat saavat pisteitä asteikolla 1–5.

Toimialadiversiteetistä saa sakkopisteitä, eli poikkeuksellisen yksipuolisen toimialajakauman kunnilta vähennetään 1–5 pistettä. Kokonaistyöllisyyden osalta tarkastelemme edellisvuosien tapaan 15–64-vuotiaita, kun taas ulkomailla syntyneiden työllisyyden osalta Tilastokeskukselta tilattuun aineistoon perustuen 18–64-vuotiaita.



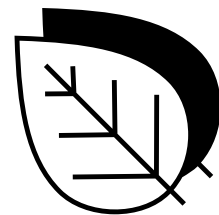
Inhimillinen pääoma

- Väkiluku
- Väkiluvun muutos
- Nettomuutto
- Alle 55-vuotaiden osuus
- Koulutus
- Sairastavuus
- Syntyvyys
- Lasten pienituloisuusaste



Tuottavuus

- Työllisyys
- Ulkomailla syntyneiden työllisyys
- Tulotaso
- Tulotason muutos
- Yritysten liikevaihto
- Toimialadiversiteetti
- Työpaikkaomavaraisuus
- Toimintakate
- Velkaisuus



Vihreä rakennemuutos

- Päästöjen vähenemä
- Kiertotalouden työpaikat
- Sähköautojen osuus uusista autoista
- Investoinnit

Tutkimuksen elinvoimaindeksin osa-alueet.

Tutkimuksen elinvoimaindeksin osa-alueet.

	Sektori	Indikaattori	Seloste	Lähde
	Inhimillinen pääoma	Väkiluku	Vuosi 2024	Tilastokeskus (avoin)
	Inhimillinen pääoma	Väkiluvun muutos	Muutos prosentteina 2014-2024	Tilastokeskus (avoin)
	Inhimillinen pääoma	Nettomuutto	Maahanmuutto ja maan sisäinen, nettomuutos suhteessa väkilukuun vuonna 2024	Tilastokeskus (avoin)
	Inhimillinen pääoma	Alle 55-vuotiaiden osuus	Osuus väkiluvusta 2024	Tilastokeskus (avoin)
	Inhimillinen pääoma	Korkeakoulutettujen osuus	Osuus väkiluvusta 2023	Tilastokeskus (avoin)
	Inhimillinen pääoma	Työllisten sairastavuus	Maksetut sairauspäivät suhteessa työllisten määrään, keskiarvo 2014-2023	Kela, Tilastokeskus (avoin)
	Inhimillinen pääoma	Syntyvyys	Syntyneiden ja kuolleiden erotus suhteessa väkilukuun, keskiarvo 2015-2024	THL (avoin)
	Inhimillinen pääoma	Lasten pienituloisuusaste	Osuus lapsista, joiden kotitalous luokituu pienituloiseksi vuonna 2023	Tilastokeskus (avoin)
	Tuottavuus	Työllisyysaste	Työlliset suhteessa 15-64-vuotiaisiin vuonna 2023	Tilastokeskus (avoin)
	Tuottavuus	Ulkomailla syntyneiden työllisyysaste	Ulkomailla syntyneiden 18-64-vuotiaiden työllisyysaste vuonna 2023	Tilastokeskus (tilattu)
	Tuottavuus	Tulotaso	Palkkatulot, yrittäjätulot ja omaisuustulot per henkilö vuonna 2023	Tilastokeskus (avoin)
	Tuottavuus	Tulotason muutos	Muutos prosentteina 2013-2023	Tilastokeskus (avoin)
	Tuottavuus	Yritysten liikevaihto	Liikevaihto suhteessa väkilukuun 2023	Tilastokeskus (avoin)
	Tuottavuus	Toimialadiversiteetti (sakko)	Kuinka tasaisesti työpaikat jakautuvat eri sektoreille vuonna 2023	Tilastokeskus (avoin)
	Tuottavuus	Työpaikka-omavaraisuus	Työpaikat suhteessa työikäisiin (15-64 vuotiaat) vuonna 2023	Tilastokeskus (avoin)
	Tuottavuus	Toimintakate	Kunnan toimintakate suhteessa asukaslukuun, keskiarvo 2019-2023	Tilastokeskus (avoin)
	Tuottavuus	Nettovelka	Kunnan rahavarojen ja lainakannan erotus suhteessa asukaslukuun, keskiarvo 2019- 2023	Tilastokeskus (avoin)
	Vihreä rakennemuutos	Päästöjen vähenemä	Päästöjen vähenemä tuulivoimakompensaatiolla vuosina 2007- 2023	SYKE (avoin)
	Vihreä rakennemuutos	Kiertotalouden työpaikat	Sektorin työpaikat suhteessa kaikkiin työpaikkoihin vuonna 2023	Tilastokeskus (tilattu)
	Vihreä rakennemuutos	Sähköautojen osuus	Ladattavien autojen (ml. hybridit) osuus ensirekisteröidyistä autoista vuosina 2023- 2024	Traficom (avoin)
	Vihreä rakennemuutos	Vihreät investoinnit (bonus)	Investointien hinta (pl. maatuulivoima) suhteessa asukaslukuun 1.2021-6.2025	EK (avoin)

Muutos indikaattoreissa vuoteen 2024 nähden

Viime vuoden indikaattoreista puuttuu yritysten määrän kasvu. Tätä korvaavaa indikaattoria ei ole tarkastelussa mukana.

Kokonaispistemäärä voi olla maksimissaan tänä vuonna olla 185 pistettä, viime vuoden 195 sijaan.

Muutos tarkastelutasossa vuoteen 2024 verrattuna

Tänä vuonna tarkastelemme työllisyysalueiden sijaan maakuntien elinvoimaa. Tarkastelun ulkopuolelle on jätetty Ahvenanmaa, jonka kuntia ei Alueiden tutkimuksessa ole mukana.

Aineistot

Tutkimuksessa on käytetty pääasiassa Tilastokeskuksen avoimia tietoa-aineistoja. Muita avoimiin aineistoihin perustuvia tietoja on saatu Kelalta (sairastavuus), THL:ltä (syntyvyys), SYKE:ltä (päästövähenemä), EK:lta (vihreät investoinnit) ja Traficomilta (sähköautojen osuus). Lisäksi on hyödynnetty kahta tilattua aineistoa Tilastokeskukselta (kiertotalous ja ulkomailla syntyneiden työllisyys).

Tietokanta on muodostettu käyttämällä tammikuun 2025 mukaista kuntajakoa. Muutos edellisvuoden tutkimukseen on Pertunmaan liittyminen Mäntyharjuun vuoden 2025 alussa. Kun haettu data on ilmoitettu jonkin indikaattorin kohdalla kuntaliitosten vuoksi eri kuntajaolla, tietoja on muokattu uuteen kuntajakoon sopivaksi. Käytämme tuoreinta saatavissa olevaa tietoa, jolloin tietojen perusvuosi on yleensä joko 2023 tai 2024. Joissakin indikaattoreissa on käytetty yhtä vuotta pidempää ajanjaksoa. Indikaattorit löytyvät edellisen luvun taulukosta.

Vaikka indikaattorien tietoja on koottu ja tarkasteltu myös 10 vuoden sarjoina, on elinvoimaindeksissä valtaosassa indikaattoreita käytetty yhden eli uusimman saatavilla olevan vuoden tietoa. Väkiluvun ja tulotason muutoksia on tarkastelu 10 vuoden muutoksena (%). Sairastavuus- ja nettosyntyvyysindikaattoreissa on käytetty 10 vuoden keskiarvoa. Päästövähenemä on saatu aineistosta suoraan 15 vuoden muutoksena. Kuntatalouden mittarit ovat puolestaan viiden vuoden keskiarvoja vuosilta 2019–2023.

Vihreistä investoinneista on hankedataa saatavilla vasta vuoden 2021 alusta lähtien, joten tarkastelujaksoksi tälle bonusindikaattorille muodostui 1.1.2021–30.6.2024. Muut hankedatassa esiintyvät olevat teemat on otettu mukaan, mutta maa-, tuulivoima- tai sähköverkkoinvestoinneista ei ole saatavilla tietoja.

Kuntien luokittelu

Kunnat on jaettu kolmeen pääluokkaan ja yhdeksään alaryhmään. Luokittelu on sama kuin aikaisempina vuosina ja perustuu pääasiassa väestön kokoon sekä etäisyyteen ja matka-aikaan suuremmalle paikkakunnalle. Myös keskustaajaman koko vaikuttaa luokitteluun ja lähtökohdiltaan tasavertaiset kunnat on koottu yhteen omiin ryhmiinsä.

Kuntaryhmittelyn eräänä perusteena oleva matka-aika lähimpään isompaan keskukseen tarkoittaa aikaa autolla kyseisen kunnan keskustasta matkan kohteen keskustaan. Kuntaryhmät on esitetty jäljempänä myös kartalla. Osa maamme pienimmistä kaupungeista sisältyy luokittelun kriteerien perusteella maaseutumaisten alueiden kuntaryhmiin. Tämä ei luonnollisestikaan estä vertailua myös pienten kaupunkien ryhmän kanssa.

Kuntaryhmien elinvoima.

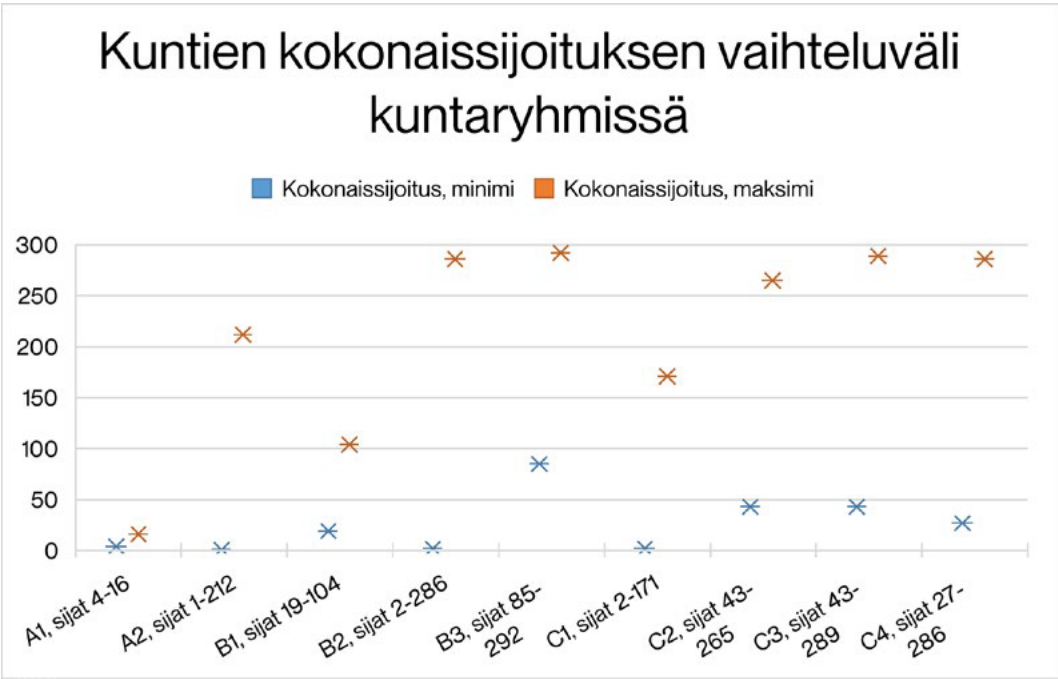
Kunta-ryhmä	Kokonaissumma, pisteiden keskiarvo	Väkiluku, keskiarvo
A1	151	379 100
A2	126	20 644
B1	132	103 823
B2	110	9 935
B3	79	5 453
C1	118	32 132
C2	96	5 357
C3	79	4 815
C4	95	5 000

Kuntaryhmät

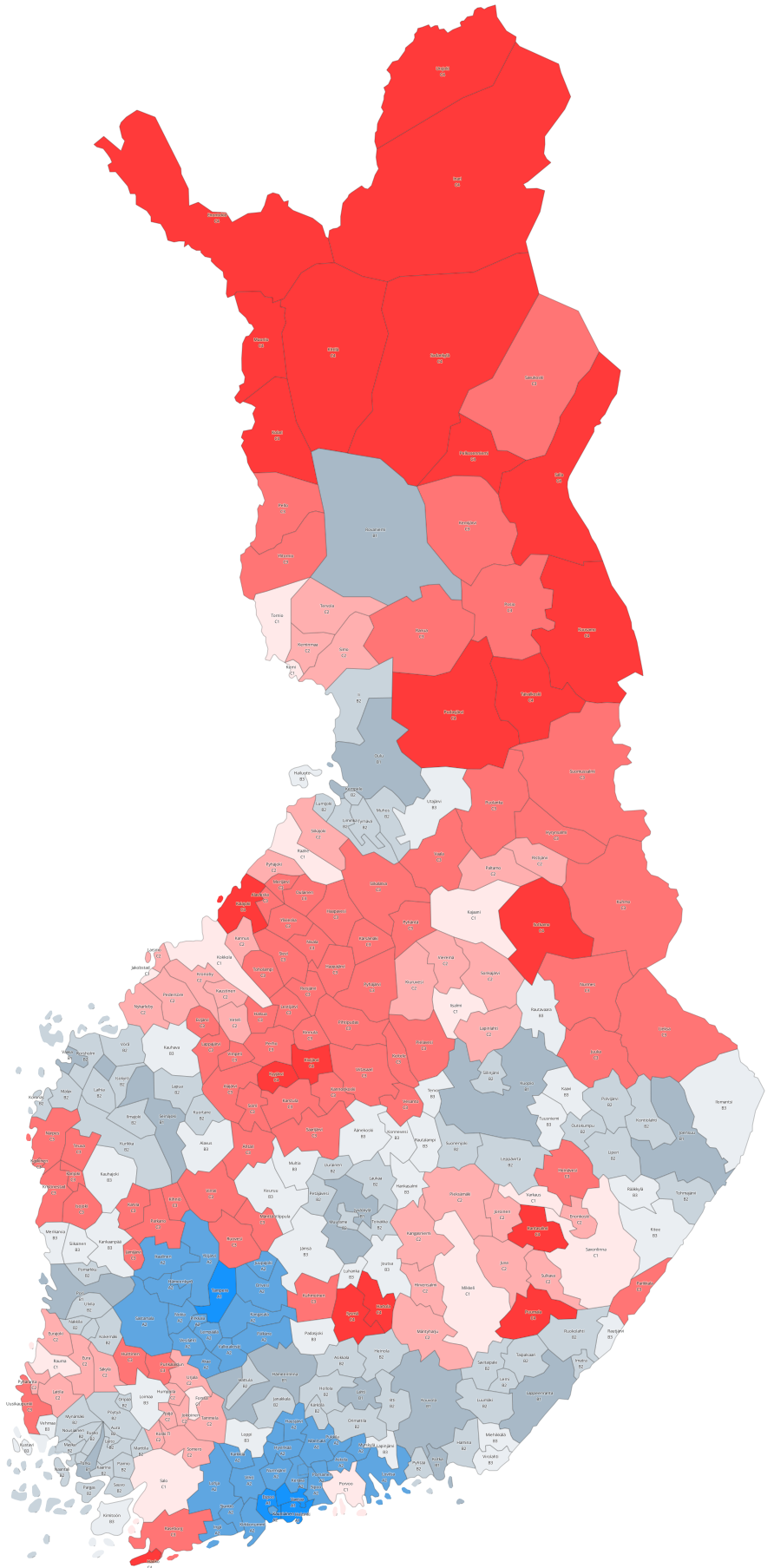
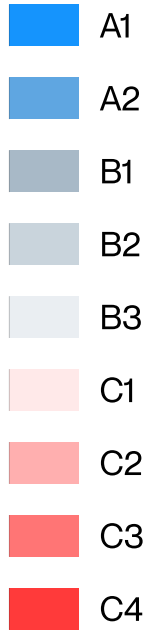
Pääluokka	Kuntaryhmä	Kuvaus	Lukumäärä
Isot kaupungit ja lähikunnat	A1 Isot kaupungit	Keskustaajamassa yli 200 000 asukasta	4
	A2 Lähikunnat	Keskimäärin alle tunnin matka isoon kaupunkiin (A1)	35
Keskisuuret kaupungit ja lähikunnat	B1 Keskisuuret kaupungit	Keskustaajamassa 40 000–200 000 asukasta	14
	B2 Lähikunnat	Keskimäärin alle 30 min matka keskisuureen kaupunkiin (B1)	65
	B3 Reunakunnat	Keskimäärin 30–60 min matka keskisuureen kaupunkiin (B1)	35
Pienet kaupungit ja maaseutumaiset kunnat	C1 Pienet kaupungit/ taajamat	Keskustaajamassa 15 000–40 000 asukasta	14
	C2 Lähikunnat	Keskimäärin alle 30 min matka pieneen kaupunkiin (C1)	38
	C3 Maaseutumaiset kunnat	Alle 15 00 asukasta suurimmassa taajamassa ja pitkä matka lähimpään kaupunkiin	66
	C4 Maaseutumaiset matkailukunnat	Maaseutumainen kunta, jossa matkailuelinkeinon ydintoimialojen osuus 4 % tai enemmän yli koko elinkeinotulosta (vuonna 2018)	21

Kaikki aineistot esitettynä keskiarvona.

Kuntaryhmä	Kokonaissumma, pisteet	Väkiluku	Väkiluvun muutos (10 v)	Nettomuutto	Alle 55-vuotiaiden osuus	Korkeasti koulutettujen osuus	Nettosyntyvyys	Lasten pienituloisuusaste (%)
A1	151	379 100	16,7 %	1,5 %	72,3 %	34,9 %	0,3 %	12,68
A2	126	20 644	0,2 %	0,3 %	61,2 %	26,1%	-0,2 %	9,80
B1	132	103 823	3,6 %	1,0 %	64,2 %	29,0 %	-0,2 %	13,55
B2	110	9 935	-4,6 %	0,0 %	58,2 %	23,3 %	-0,4 %	11,53
B3	79	5 453	-12,5 %	0,3 %	45,7 %	19,3 %	-1,2 %	17,14
C1	118	32 132	-5,1%	0,5 %	57,8 %	24,2 %	-0,4 %	13,69
C2	96	5 357	-9,9 %	0,1%	52,5 %	19,9 %	-0,7 %	12,68
C3	79	4 815	-13,6 %	-0,2 %	48,5 %	17,6 %	-1,0 %	16,48
C4	95	5 000	-8,5 %	0,1%	49,0 %	20,2 %	-0,9 %	15,47



Kuntien luokittelu kartalla



Kuntien luokittelu kartalla.

Kuntaryhmät, trendi

Elinvoimaindeksillämme mitaten ja kuntaryhmien keskiarvoja tarkastellessa erottuvat kaupungit ja isojen kaupunkien lähikunnat. Iso kuva kuntaryhmien vahvuuksista suhteessa toisiinsa noudattaa aikaisempien vuosien tilannetta. On hyvä kuitenkin huomata, että kuntaryhmien sisällä löytyy suuria eroja yksittäisten kuntien välillä. Kaikissa kuntaryhmistä löytyy hyvin elinvoimaisia kuntia sekä elinvoimassa haasteita kohtaavia kuntia.

Kuntaryhmittäin tarkasteltuna on huomiota herättävää, että keskimääräinen kokonaissijoitus on suurissa kaupungeissa (A1) laskenut edellisvuodesta kahdella sijalla. Pääkaupunkiseudun suurten kuntien sijoitus on laskenut. Sen sijaan Tampereen sija on noussut. Tampereella pisteet ovat nousseet lasten pienituloisuusasteessa ja vihreissä investoinneissa, mutta heikentyneet työllisyysasteessa. Jälkimmäinen on Tampereella ollut jo aikaisemmin hyvin heikko suhteessa muihin seudun kuntiin ja nyt vielä edelleen heikentynyt. Suurten kaupunkien keskimääräinen sijoitus on yleisesti laskenut tuottavuudessa ja vihreässä rakennemuutoksessa, mutta sijoitus inhimillisen pääoman indikaattoreilla mitattuna on pysynyt ennallaan.

Pääkaupunkiseudun suurten kuntien sijoituksen laskun taustatekijät vaihtelevat. Espoossa laskuun on vaikuttanut tulotason kehitys -indikaattorissa tapahtunut pudotus. Keskimääräinen tulotaso on viimeisen kymmenen vuoden aikana Espoossa laskenut, kun taas koko maantasolla parhaimmissa kunnissa tulotaso on noussut keskimääräin lähes viidenneksellä. Taustalla vaikuttavat pääomatulossa tapahtuvat heilahtelut, jotka näyttävät Espoossa olevan vuosittain suuria. Vantaalla suurin heikennys on tapahtunut päästöjen vähenemässä, muita pieniä heikennyksiä näkyy työllisyysasteessa, sähköautojen määrässä sekä vihreissä investoinneissa. Helsingissä heikennystä on Espoon tapaan tulotason muutoksessa, mutta myös työllisyysasteessa.

Keskisuurten kaupunkien (B1) keskimääräinen kokonaissijoitus on noussut kahdeksalla. Tässä ryhmässä sijoitustaan parantaneita ovat mm. Hämeenlinna, Kotka, Kouvola, Lahti, Lappeenranta, Pori ja Vaasa. Kasvua on inhimillisen pääoman sijoituksessa sekä vihreän rakennemuutoksen sijoituksessa. Yleisin selittävä tekijä näissä kunnissa on sijoituksen paraneminen lasten pienituloisuusasteessa suhteessa muihin kuntiin. Muut selittävät tekijät vaihtelevat kunnittain.

Nousua on tapahtunut myös maaseutumaisten matkailijakuntien (C4) ryhmässä. Yhtä selittävää tekijää ei tähän löydy, vaan indikaattorikehitykset vaihtelevat kunnittain. Hartolassa, Rantasalmella, Pelkosenniellä, Sallassa ja Utsjoella sijoitus on parantunut työllisyysasteessa ja samoissa kunnissa Rantasalmea lukuun ottamatta myös ulkomailla syntyneiden työllisyysasteessa. Kuusamossa sijoitus on parantunut tulotasossa ja Pelkosenniellä tulotason kehityksessä. Kokonaissijoitustaan parantaneita kuntia ovat tässä ryhmässä mm. Hanko, Pelkosenniemi, Utsjoki ja Enontekiö, joissa sijoitus on parantunut mm. nettomuutossa.

Pienten kaupunkien reunakuntien ryhmässä (C3) keskimääräinen kokonaissijoitus on laskenut.

Keskimääräinen asukasmäärä jatkaa kasvuaan suurissa ja keskisuurissa kuntaryhmissä (A1 ja B1). Myös suurten kaupunkien lähikuntien ryhmän (A2) keskimääräinen asukasmäärä on viime vuodesta kasvanut. Pitkän aikavälin asukasmäärän kasvun, eli väkiluvun muutoksen viimeisen 10 vuoden aikana, on kuitenkin hidastunut suurten kaupunkien lähikunnissa. Myös pienten kaupunkien ryhmän (C1) keskimääräinen asukasluku on edelleen kasvanut viime vuodesta, mutta väkiluvun 10 vuoden muutos on negatiivinen samoin kuin viime vuoden tutkimuksessa.

Nettomuutto (sisältäen Suomen sisäisen muuttoliikkeen ja maahanmuuton) on lähes kaikissa kuntaryhmissä positiivinen, kaikkein positiivisin se on suurten ja keskisuurten kaupunkien kuntaryhmissä. Tätä perustelee suurelta osin positiivinen nettomaahanmuutto. Poikkeuksena muihin kuntaryhmiin nettomuutto on negatiivinen pienten kaupunkien reunakunnissa (C3).

Viime vuoden Alueiden tutkimukseen verrattuna nettomuutto on lähes kaikissa kuntaryhmissä pienentynyt. Tämä johtuu nettomaahanmuuton merkittävästä laskusta verrattuna edelliseen vuoteen, mm. ukrainalaisien ja venäläisten maahanmuutto on edellisvuodesta vähentynyt. Poikkeuksena ovat keskisuurten kaupunkien reunakunnat (B3), joissa nettomuutto on kasvanut. Tähän vaikuttaa se, että näissä kunnissa Suomen sisäinen tulomuutto on kasvanut edellisvuodesta, vaikka se edelleen onkin negatiivinen.

Kuntaryhmittäin tarkasteluna on usean indikaattorin kehitys saman suuntainen. Nettosyntyvyys on positiivinen vain suurten kaupunkien ryhmässä (A1). Kaikissa kuntaryhmissä nettosyntyvyys on kuitenkin laskenut. Suurin pudotus tapahtunut pienten kaupunkien

kuntaryhmässä (C1) ja niiden reunakunnissa (C3). Myös lasten pienituloisuusaste on kaikissa kuntaryhmissä kasvanut, eli pienituloisten lapsikotitalouksien osuus on kasvanut. Korkeasti koulutettujen keskimääräinen osuus on kaikissa kuntaryhmissä kasvanut ja

se on edelleen suurin suurten kaupunkien ryhmässä. Kasvu on suurin maaseutumaaisissa matkailukuntien ryhmässä (C4), jotka ovat onnistuneet houkuttelemaan koulutettua väestöä, suurimpia kasvulukuja löytyy Lapin kunnista.

Kuntaryhmien analyysitulokset taulukkona keskiarvoin tarkasteltuna.

Kuntaryhmä	Kokonais- summa, pisteet	Inhimillinen pääoma, pisteet	Tuottavuus, pisteet	Vihreä rakenne- muutos, pisteet	Kokonais- pisteet, sijoitus	Inhimillinen pääoma, sijoitus	Tuottavuus, sijoitus	Vihreä rakenne- muutos, sijoitus
A1	151	75	58	18	11	10	31	41
A2	126	61	50	15	68	66	90	95
B1	132	66	47	19	48	41	108	35
B2	110	52	45	13	115	104	128	131
B3	79	31	36	11	211	205	198	172
C1	118	55	46	18	90	86	127	58
C2	96	40	44	12	156	161	137	154
C3	79	30	39	11	211	216	184	168
C4	95	37	48	10	159	175	117	181

Talouden ja vihreän siirtymän tekijät

Kuntaryhmittäin tarkasteltuna suurten kaupunkien (A1) **tuottavuus** on pudonnut eniten suhteessa muihin ryhmiin. Vastaavasti pienten kaupunkien lähikunnat (C2) ja maaseutumaaiset matkailukunnat (C4) ovat nostaneet tuottavuuttaan keskimäärin eniten suhteessa muihin.

Tuottavuuden indikaattoreista poistui tänä vuonna yritysten määrän muutos, mutta sillä ei ollut olennaista vaikutusta sijoituksiin.

Yleisesti talouden epävarmuus näkyy tuottavuuden indikaattoreissa lähes kaikissa kuntaryhmissä. Keskimääräinen työllisyysaste on laskenut. Suurin pudotus tässäkin on tapahtunut suurissa kaupungeissa. Ulko- mailla syntyneiden työllisyys on heikentynyt useimmissa kuntaryhmissä.

Poikkeuksen tekee maaseutumaisten matkailukuntien ryhmä (C4), jossa sekä työllisyysaste että ulkomailla syntyneiden työllisyys on kohentunut edellisestä tutkimuksesta. Tätä selittää muun muassa Lapin imu ja matkailukuntien kasvanut työvoiman tarve. Työpaikkaomavaraisuus on kasvanut hieman kaikissa kuntaryhmissä. Toimialadiversiteetin muutokset ovat hyvin vähäisiä.

Keskimääräinen tulotaso on noussut kaikissa kuntaryhmissä viime vuodesta. Kymmenen vuoden muutos on nyt kuitenkin maltillisempi kuin se oli viime vuonna. Yritysten liikevaihto asukasta kohden on pienentynyt kaikissa muissa ryhmissä paitsi keskisuurten kaupunkien reunakunnissa (B3) ja pienten kaupunkien lähikunnissa (C2). Kuntien keskimääräinen nettovelka on kasvanut, mutta toimintakate parantunut kaikissa kuntaryhmissä.

Vihreässä rakennemuutoksessakin suuret kaupungit (A1) sekä niiden kehyskunnat (A2) pärjäävät aiempaa huonommin suhteessa muihin. Keskisuurten kaupunkien lähikuntien (B2) sijoitus on myös keskimäärin

laskenut. Maaseutumaiset kunnat (C3) ovat parantaneet vihreää valmiuttaan suhteellisesti eniten. Usean kunnan sijoitus on tässä ryhmässä noussut. Ryhmässä on kuitenkin tyypillistä, että matalan lähtötason vuoksi pienetkin pistemuutokset voivat aiheuttaa vuositason isoja heilahduksia sijoituksiin.

Päästöjen keskimääräinen vähenemä on kasvanut lähes kaikissa kuntaryhmissä. Erityisesti päästöjä ovat vähentäneet keskisuurten kaupunkien reunakunnat (B3), maaseutumaiset kunnat (C3) sekä maaseutumaiset matkailukunnat (C4). Suuren kaupunkien (A1) päästöjen vähenemä on pienempi kuin edellisvuoden tutkimuksessa. Hyvin suoriutuneiden kuntien yhä vaikeampi vähentää päästöjään, ja hitaasti aloittaneet kunnat kurovat eroa kiinni.

Elinkeinoelämän keskusliiton tietojen mukaan puhtaan teollisuuden investoidaan kaikissa kuntaryhmissä, asukasluokan suhteuttaen eniten pienissä kaupungeissa (C1) ja toiseksi eniten keskisuurten kaupunkien reunakunnissa (B3). Näiden reunakuntien vihreät investoinnit ovat kuitenkin vähentyneet edellisestä tarkastelusta eniten. Kasvu edellisvuoteen on suurinta suurten kaupunkien lähikunnissa (A2). Investointien keskiarvo asukasta kohden on pienin suurissa kaupungeissa (A1) edellisvuoden tapaan. On huomattava, että tiedot perustuvat investointien vapaaehtoiseen ilmoittamiseen, ja investoinnit jakautuvat hyvin epätasaisesti. Tarkasteluun on hyväksytty vain investoinnit, joista on tehty päätös tai jotka ovat jo toteutumassa.

Autokannan sähköistyminen jatkuu. Viime vuonna ladattavien autojen osuus ensirekisteröinneistä nousi 4,3 prosenttiyksikköä edellisvuodesta. Suurinta kasvu oli suurissa kaupungeissa (A1), jossa osuus oli jo ennestään suurin. Ryhmän ensirekisteröinneistä jo 57 prosenttia oli täyssähköisiä autoja tai ladattavia hybridejä. Laimeinta sähköautojen suosio on keskisuurten kaupunkien reunakunnissa (B3). Tässä ryhmässä ladattavien osuus jäi 39 prosenttiin ensirekisteröinneistä.

Kiertotalouden työpaikkojen osuus on pysynyt ennallaan tai kasvanut hyvin vähän. Muutokset ovat hitaita.

Kuntaryhmien vertailu piirtää elinvoiman ison kuvan perustuen kuntien keskustaajamien kokoon ja sijaintiin suhteessa lähimpiin keskuksiin.

Suurten kaupunkien kuntaryhmän kokonaissijoitus on elinvoimaindeksimme mukaan laskenut edellisvuodesta pääkaupunkiseudun kuntien sijoituksen laskun myötä. Keskisuurten kaupunkien keskimääräinen kokonaissijoitus on sen sijaan noussut, samoin kuin maaseutumaisten matkailijakuntien ryhmän.

Nettomuutto on kääntynyt laskuun kaikissa kuntaryhmissä maahanmuuton vähenemisen seurauksena. Nettosyntyvyys on laskenut kaikissa kuntaryhmissä ja positiivinen se on vain suurten kaupunkien ryhmässä.

Kaupunkiseutujen elinvoima

Tutkimuksen vertailussa ovat kuntaryhmien lisäksi asukasmäärältään suuret ja selkeän keskuskaupungin kaupunkiseudut, joita tarkastellaan samoilla indikaattoreilla.

Kaupunkiseutujen rajausta tutkimuksessa noudattaa maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksissa mukana olevia kuntaryhmiä. Yli 100 000 asukkaan keskuskaupungin kaupunkiseutuja on seitsemän ja niihin kuuluu yhteensä 64 kuntaa, mikä on reilu viidennes maan kunnista. Manner-Suomen maapinta-alasta nämä kaupunkiseudut kattavat yhteensä 11 %. Seuduilla oli vuonna 2024 asukkaita 3 253 118 eli noin 58 % Manner-Suomen asukkaista. Suurin seuduista on Helsingin seutu, joka sisältää yli 1 260 000 asukkaan pääkaupunkiseudun ja 10 kehyskuntaa.

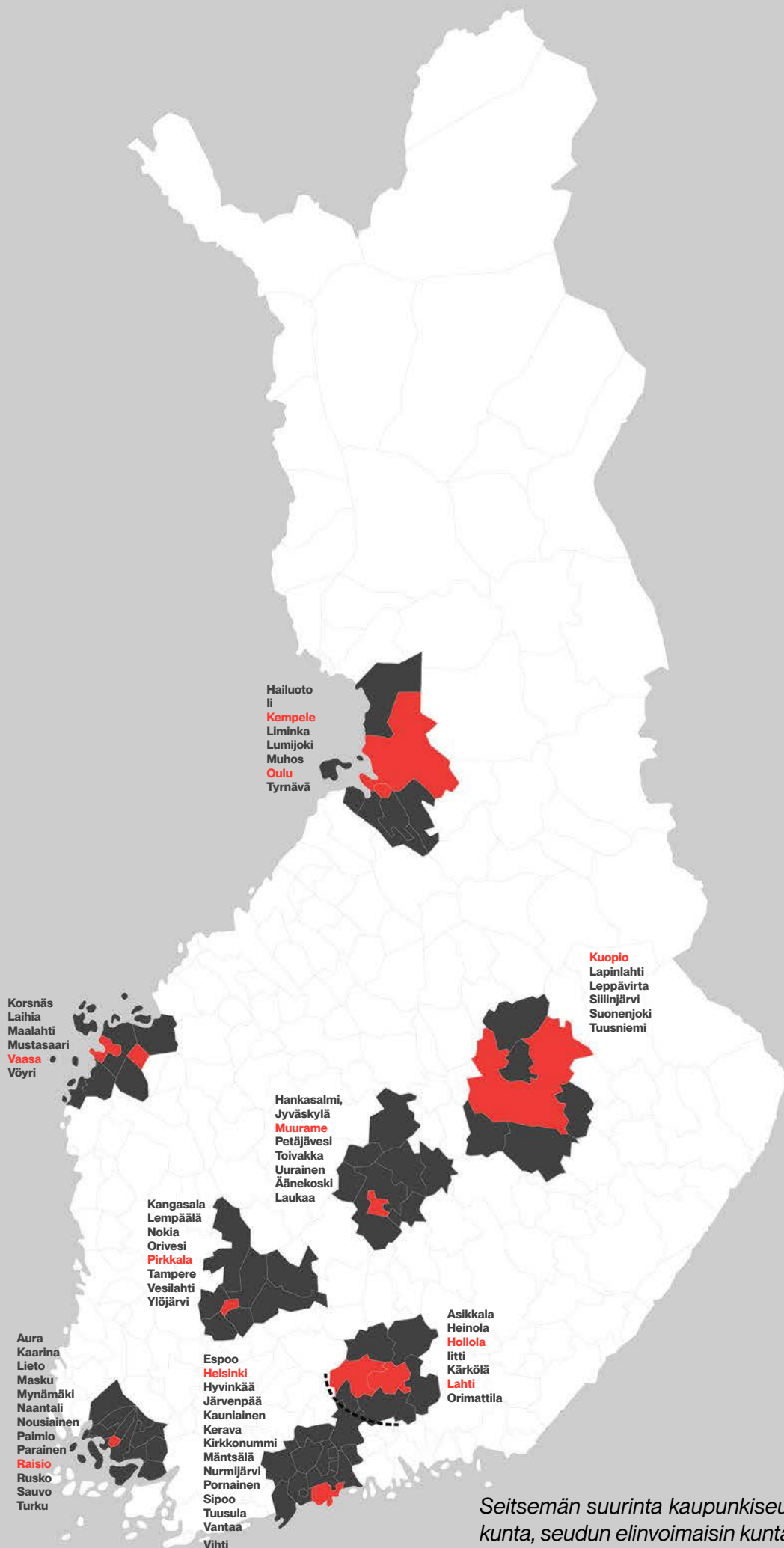
Valtio solmii MAL-sopimukset suurimpien kaupunkiseutujen kanssa. Sopimukset vahvistavat seudun kuntien keskinäistä sekä seudun ja valtion välistä yhteistyötä. Sopimuksissa määritellään tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet lähivuosien asuntotuotannolle sekä kestävästä yhdyskuntarakenteesta ja liikennejärjestelmän kehittämiselle.

Mukaan on edellisvuoden tapaan otettu myös Vaasan seutu. Oheisesta kaupunkiseutujen taulukosta voi vertailla suurimpia seutuja ja niiden kuntien elinvoiman vaihteluväliä sekä väkilukua, Vaasan seutukunta taulukossa mukana.

Kaupunkiseutukohtaiset elinvoiman indikaattorit on muodostettu laskemalla kaupunkiseudun kuntien väkiluvulla painotettu keskiarvo.

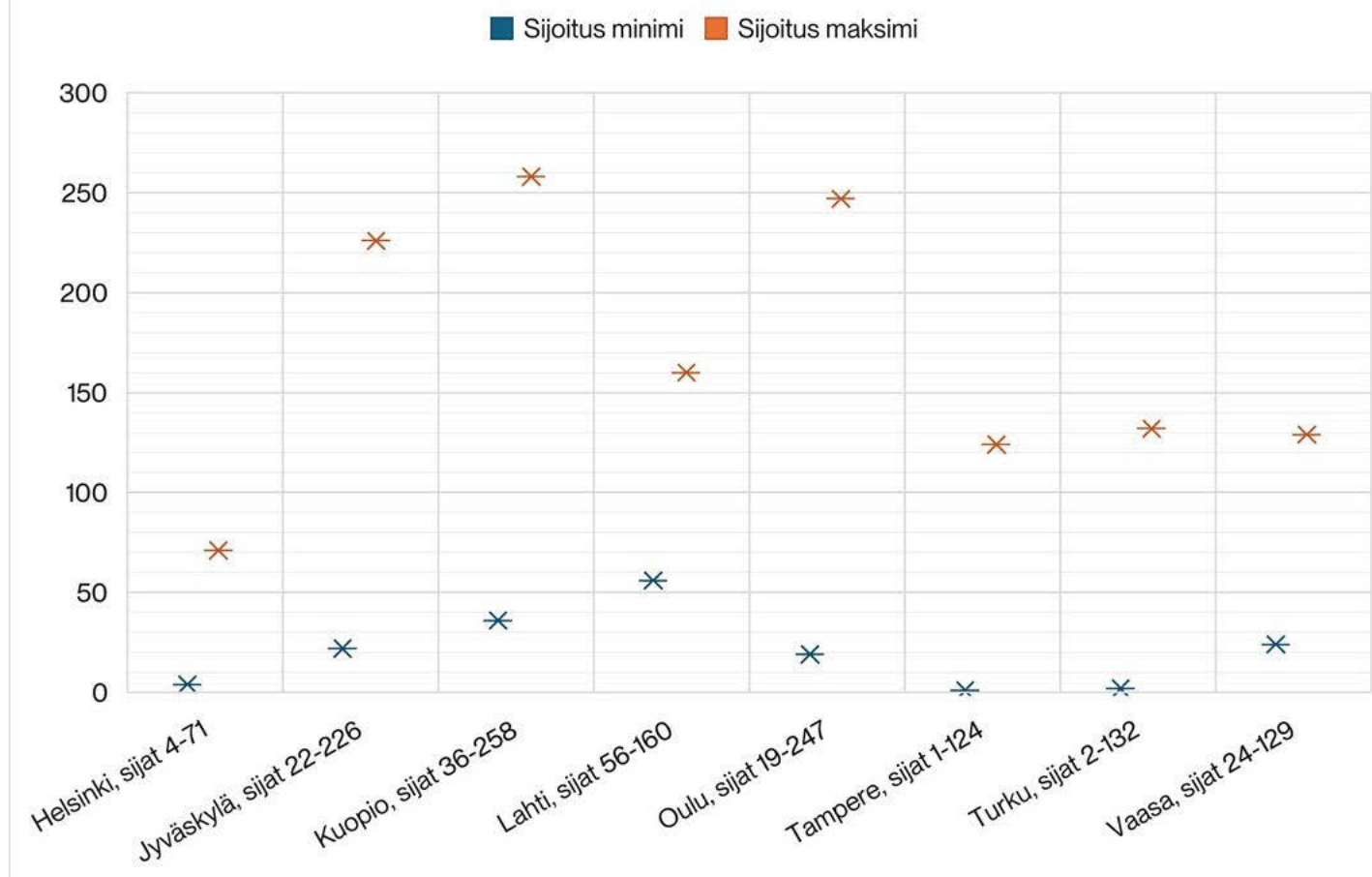
Tutkimuksen kaupunkiseudut

Kaupunki-seutu	Pisteiden minimi	Pisteiden maksimi	Väkiluku	Maa-pinta-ala km ²	Kuntalista
Helsinki	122	156	1 605 262	3 698	Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula, Vantaa, Vihti
Jyväskylä	75	143	210 493	4 586	Hankasalmi, Jyväskylä, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen, Äänekoski, Laukaa
Kuopio	65	136	173 714	7 131	Kuopio, Lapinlahti, Leppävirta, Siilinjärvi, Suonenjoki, Tuusniemi
Lahti	95	129	196 049	3 982	Asikkala, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Lahti, Orimattila
Oulu	70	146	273 990	7 032	Hailuoto, Ii, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Tyrnävä
Tampere	106	160	423 287	4 039	Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Tampere, Vesilahti, Ylöjärvi
Turku	104	156	370 323	3 549	Aura, Kaarina, Lieto, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Paimio, Parainen, Raisio, Rusko, Sauvo, Turku
Vaasa	106	141	111 366	3 259	Korsnäs, Laihia, Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Vöyri



Seitsemän suurinta kaupunkiseutua ja Vaasan seutukunta, seudun elinvoimaisin kunta merkitty punaisella.

Kuntien kokonaissijoituksen vaihteluväli kaupunkiseuduilla



Kuntien kokonaissijoituksen vaihteluväli kaupunkiseuduilla.

Kaupunkiseutujen kuntien kokonaissijoituksen vaihteluväli on laaja. Helsingin seudun kuntien kokonaissijoitus on keskimäärin kaikkein paras. Helsingin seudulla kuntien sijoitus vaihtelee välillä 4–71. Tampereen, Turun ja Vaasan seutujen kunnat ovat kokonaissijoituksessaan sijoilla 1–132. Kokonaissijoitukseltaan heikompia kuntia löytyy Kuopion, Oulun ja Jyväskylän seuduilta. Kaupunkiseuduilta lähes kaikki kunnat ovat indikaattoreilamme mitattuna elinvoimaisempia kuin heikoimmat kunnat Suomessa.

Vaikka Helsingin seudun kuntien elinvoiman keskiarvo on kaikkein korkein, elinvoimaltaan korkeammat kunnat löytyvät Tampereen seudulta Pirkkala (1.) ja Turun seudulta Raisio (2.) Monilla kaupunkiseuduilla elinvoimaltaan seudun paras kunta löytyy keskustaajungin naapurista. Poikkeuksena ovat Helsingin seutu, jossa korkein elinvoima löytyy keskustaajungista Helsingistä, Vaasan seutu, jossa korkeimmat pisteet sai Vaasa, sekä Lahden seutu, jossa kärkipaikkaa pitää jaetusti Lahti ja Hollola.

Suurin osa kaupunkiseuduista on asukasmäärältään kasvavia seutuja. Viimeisen kymmenen vuoden aikana väkiluku on kasvanut keskimäärin eniten Tampereen seudun kunnissa ja Helsingin seudun kunnissa.

Lahden seutu on ainoa, jonka kunnissa väkiluvun keskimääräinen muutos on negatiivinen.

Nettomuutto on keskimäärin suurinta Tampereen seudulla, toiseksi suurinta Turun seudulla. Nettomuutto on kuitenkin kaupunkiseuduilla suurelta osin vähentynyt viime vuoteen verrattuna, mikä johtuu nettomaahanmuuton pienenemisestä. Suurin pudotus nettomuutossa on tapahtunut Oulun ja Helsingin seuduilla. Jälkimmäisessä nettomuutto on edelleen positiivinen, vaikka nettomaahanmuutto onkin laskenut. Oulun seudulla keskimääräinen nettomaahanmuutto on pienentynyt ja sisäinen nettomuutto on kääntynyt positiivisesta negatiiviseksi. Oulussa maan sisäinen tulomuutto on selvästi pienentynyt viime vuodesta ja sisäinen nettomuutto lähestyy nollaa.

Lahden ja Vaasan seuduilla nettomuutto on korkeampi kuin edellisvuonna. Sekä Lahden että Vaasan seuduilla nettomaahanmuutto on kasvanut edellisvuodesta. Myös Suomen sisäinen nettomuutto parantunut, vaikka se onkin edelleen negatiivinen.

Kaupunkiseuduilla keskimääräinen nettosyntyvyys on pysynyt edellisvuoden tasolla. Korkein nettosyntyvyys

Tunnusluku	Helsinki	Jyväskylä	Kuopio	Lahti	Oulu	Tampere	Turku	Vaasa
Kokonaissumma, pisteet	151	130	129	121	139	147	140	136
Inhimillinen pääoma, pisteet	75	67	65	60	67	73	69	69
Tuottavuus, pisteet	58	45	46	44	53	57	53	48
Vihreä rakennemuutos, pisteet	18	18	17	17	19	17	18	19
Väkiluku	403 277	109 716	94 711	81 243	173 115	171 162	123 889	49 124
Väkiluvun muutos	0,13	0,06	0,04	-0,01	0,09	0,14	0,09	0,03
Nettomuutto	1,2 %	0,7 %	1,0 %	0,8 %	0,4 %	1,5 %	1,4 %	1,2 %
Alle 55-vuotiaiden osuus	0,71	0,67	0,63	0,58	0,72	0,69	0,66	0,66
Korkeasti koulutettujen osuus	0,35	0,3	0,29	0,25	0,31	0,33	0,31	0,31
Nettosyntyvyys	0,3 %	0,0 %	-0,2 %	-0,4 %	0,4 %	0,1 %	-0,1 %	0,0 %
Lasten pienituloisuusaste (%)	11,5	13,3	11,1	14,7	12,6	11,4	12,9	11,6

on yhä Oulun seudulla. Keskimääräinen korkeasti koulutettujen osuus on hienoisessa kasvussa kaikilla kaupunkiseuduilla, ja korkeasti koulutettujen keskimääräinen osuus on korkein Helsingin seudulla.

Lasten pienituloisuusaste eli pienituloisten lapsikotitalouksien osuus on Kuopion seudulla keskimäärin kaikkein alhaisin. Lasten pienituloisuusaste on noussut lähes kaikilla kaupunkiseuduilla. Vaikka Lahden seudulla pienituloisuusaste on poikkeuksellisesti laskenut hieman, on lasten pienituloisuusaste korkeampi kuin muilla kaupunkiseuduilla. Lahden seudulla suurimmassa osassa kunnista on tapahtunut positiivista parannusta. Merkittävin muutos on tapahtunut Iitin kunnassa, jossa lasten pienituloisuusaste on laskenut 17,8:sta 12,5:een viime vuoden tutkimukseen verraten.

Kaupunkiseutujen sisällä on tapahtunut eri suuntaista kehitystä kuntien elinvoimassa. Kokonaispisteitä viime vuoteen vertailtaessa on hyvä huomioida, että maksimipisteitä on 10 vähemmän kuin viime vuonna. Näin ollen vertailu viime vuoteen on tehty kokonaissijoituksen näkökulmasta.

Helsingin seudulla elinvoiman kärkikaupungit ovat tipuneet viime vuoden jaetusta kakkostilasta, Helsinki on nyt sijalla 3 ja Espoo sijalla 5. Vahvimmat nousijat kokonaispisteissä on Hyvinkää ja Vihti. Hyvinkää on noussut sijalta 22 sijalle 9 ja Vihti sijalta 46 sijalle 36.

Tampereen seudulla elinvoiman kärjessä on edellisvuosien tapaan Pirkkala, joka on jälleen koko tutkimuksen kärkikunta. Kymmenen parhaan kunnan joukossa on tänä vuonna kolme Tampereen seudun kuntaa, eikä yhdenkään Tampereen seudun kunnan sijoitus ei ole

heikentynyt edellisestä tutkimuksesta. Pirkkalan lisäksi kymmenen parhaan joukossa on tänä vuonna Lemppälä ja Kangasala, jotka ovat nousseet viime vuoden jaetulta sijalta 12 kymmenen parhaan joukkoon, sijoille 7 ja 9 vastaavasti. Tampere noussut sijalta 19 sijalle 16.

Turun seudulla kärkikuntana on edellisvuoden tapaan Raisio, joka on noussut koko Suomen tarkastelussa toiselle sijalle. Kaarinan on sijalla seitsemän. Turku on noussut sijalta 34 sijalle 30, mutta Turun seudulla useat kunnat ovat tippuneet kokonaissijoituksessaan.

Oulun seudulla elinvoiman jaettua kärkipaikkaa pitävät Kempele, joka on tippunut kokonaispisteissä sijalta 15 sijalle 19, sekä Oulu, joka nousi viime vuoden sijalta 20 sijalle 19.

Jyväskylän seudulla Muurame on kärjessä ja säilyttänyt edellisvuoden sijalukunsa 22. Myös Jyväskylä on säilyttänyt kokonaissijoituksensa viime vuodesta sijalla 28.

Kuopion seudulla Kuopio on pitänyt kärkipaikkansa ollessaan sijalla 36. Siilinjärvi on tippunut edellisvuodesta sijalta 39 sijalle 48.

Lahden seudulla Hollola ja Lahti ovat jaetulla kärkisijalla. Hollola nousi sijaluvulta 65 sijalle 56. Lahti puolestaan paransi kokonaissijoitustaan viime vuoden sijalta 74 sijalle 56.

Vaasan seudulla Vaasa on ohittanut elinvoimavertailussa Mustasaaren ja on nyt sijalla 24. Mustasaari on tippunut edellisvuodesta kahdella sijalla sijalle 30.

Seuraavien taulukkojen avulla voi vertailla kaupunkiseutujen pisteitä ja kuntien elinvoimaa seutujen sisällä.

Helsingin kaupunkiseutu

Nimi	Kuntaryhmä	Kokonaissumma, pisteet	Kokonaispisteet, sijoitus	Inhimillinen pääoma, pisteet	Tuottavuus, pisteet	Vihreä rakennemuutos, pisteet
Espoo	A1	155	5	78	59	18
Helsinki	A1	156	4	75	64	17
Hyvinkää	A2	150	9	69	60	21
Järvenpää	A2	137	33	77	41	19
Kauniainen	A2	122	71	69	37	16
Kerava	A2	139	28	71	48	20
Kirkkonummi	A2	148	14	78	50	20
Mäntsälä	A2	131	48	66	49	16
Nurmijärvi	A2	143	22	76	51	16
Pornainen	A2	132	43	62	58	12
Sipoo	A2	142	24	76	54	12
Tuusula	A2	152	6	78	56	18
Vantaa	A1	146	16	74	54	18
Vihti	A2	136	36	69	48	19

Tampereen kaupunkiseutu

Nimi	Kuntaryhmä	Kokonais- summa, pisteet	Kokonaispis- teet, sijoitus	Inhimillinen pääoma, pisteet	Tuottavuus, pisteet	Vihreä raken- nemuutos, pisteet
Kangasala	A2	150	9	76	59	15
Lempäälä	A2	151	7	75	62	14
Nokia	A2	150	9	74	56	20
Orivesi	A2	106	124	50	45	11
Pirkkala	A2	159	1	78	69	12
Tampere	A1	146	16	73	54	19
Vesilahti	A2	131	48	67	53	11
Ylöjärvi	A2	146	16	70	62	14

Turun kaupunkiseutu

Nimi	Kuntaryhmä	Kokonais- summa, pisteet	Kokonaispis- teet, sijoitus	Inhimillinen pääoma, pisteet	Tuottavuus, pisteet	Vihreä raken- nemuutos, pisteet
Aura	B2	124	64	62	52	10
Kaarina	B2	151	7	74	57	20
Lieto	B2	149	13	72	61	16
Masku	B2	137	33	66	54	17
Mynämäki	B2	104	132	51	43	10
Naantali	B2	148	14	69	59	20
Nousiainen	B2	114	95	58	45	11
Paimio	B2	122	71	68	44	10
Parainen	B2	129	53	60	51	18
Raisio	B2	158	2	70	65	23
Rusko	B2	145	19	68	66	11
Sauvo	B2	105	129	52	44	9
Turku	B1	138	30	70	50	18

Oulun kaupunkiseutu

Nimi	Kuntaryhmä	Kokonais- summa, pisteet	Kokonaispis- teet, sijoitus	Inhimillinen pääoma, pisteet	Tuottavuus, pisteet	Vihreä raken- nemuutos, pisteet
Hailuoto	B3	69	247	32	34	3
Ii	B2	102	138	50	33	19
Kempele	B2	145	19	71	60	14
Liminka	B2	123	68	60	50	13
Lumijoki	B2	82	206	37	38	7
Muhos	B2	98	151	48	36	14
Oulu	B1	145	19	69	55	21
Tyrnävä	B2	88	187	44	36	8

Jyväskylän kaupunkiseutu

Nimi	Kuntaryhmä	Kokonais- summa, pisteet	Kokonaispis- teet, sijoitus	Inhimillinen pääoma, pisteet	Tuottavuus, pisteet	Vihreä raken- nemuutos, pisteet
Hankasalmi	B3	76	226	30	38	8
Jyväskylä	B1	139	28	72	48	19
Laukaa	B2	124	64	67	38	19
Muurame	B2	143	22	75	51	17
Petäjävesi	B2	90	176	46	35	9
Toivakka	B2	101	142	44	46	11
Uurainen	B2	101	142	56	36	9
Äänekoski	B3	87	194	37	32	18

Kuopion kaupunkiseutu

Nimi	Kuntaryhmä	Kokonais- summa, pisteet	Kokonaispis- teet, sijoitus	Inhimillinen pääoma, pisteet	Tuottavuus, pisteet	Vihreä raken- nemuutos, pisteet
Kuopio	B1	136	36	71	47	18
Lapinlahti	C2	89	179	36	41	12
Leppävirta	B2	110	108	46	51	13
Siilinjärvi	B2	131	48	65	48	18
Suonenjoki	B2	82	206	37	34	11
Tuusniemi	B3	65	258	22	31	12

Lahden kaupunkiseutu

Nimi	Kuntaryhmä	Kokonais- summa, pisteet	Kokonaispis- teet, sijoitus	Inhimillinen pääoma, pisteet	Tuottavuus, pisteet	Vihreä raken- nemuutos, pisteet
Asikkala	B2	97	154	46	40	11
Heinola	B2	102	138	41	42	19
Hollola	B2	128	56	64	48	16
Iitti	B2	95	160	46	41	8
Kärkölä	B2	99	149	34	49	16
Lahti	B1	128	56	66	43	19
Orimattila	B2	107	118	53	43	11

Vaasan kaupunkiseutu

Nimi	Kuntaryhmä	Kokonais- summa, pisteet	Kokonaispis- teet, sijoitus	Inhimillinen pääoma, pisteet	Tuottavuus, pisteet	Vihreä raken- nemuutos, pisteet
Korsnäs	B2	105	129	44	45	16
Laihia	B2	123	68	63	45	15
Maalahti	B2	116	86	58	44	14
Mustasaari	B2	138	30	70	49	19
Vaasa	B1	142	24	73	49	20
Vöyri	B2	110	108	52	46	12

MAAKUNNAT

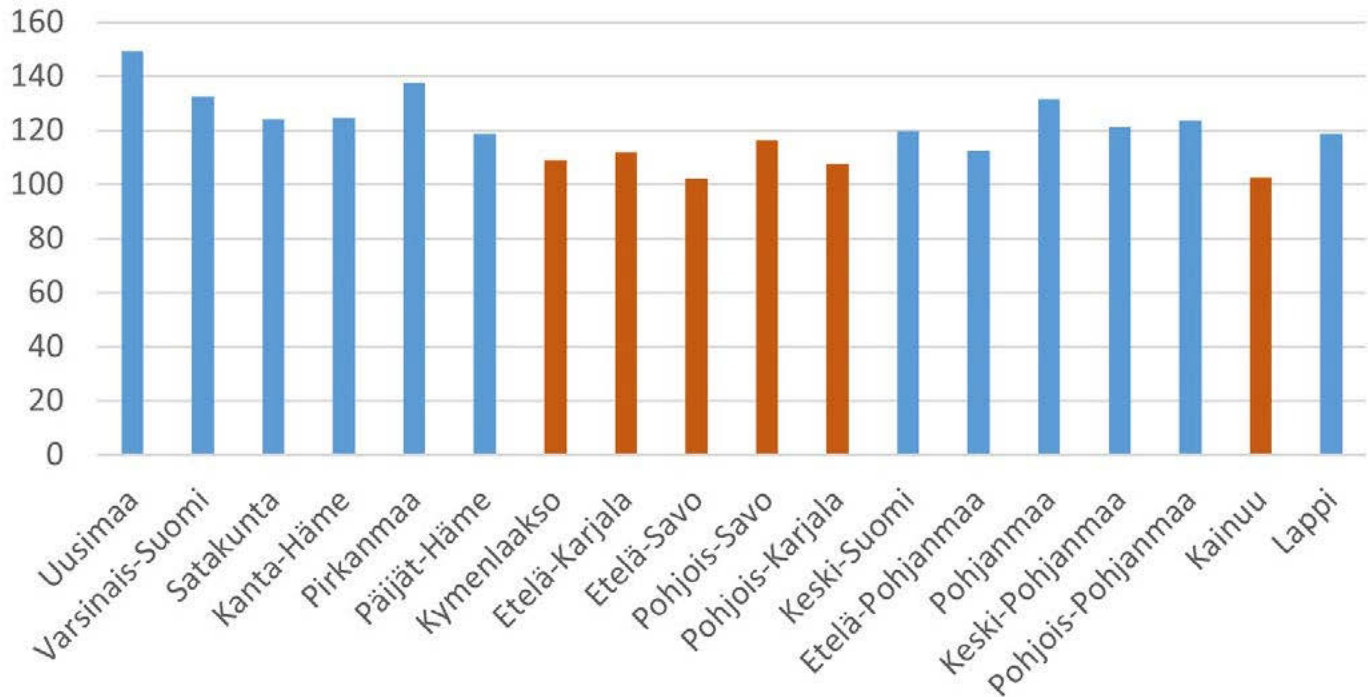
Tämän vuoden tutkimukseen on otettu erilliseen tarkasteluun maakuntien elinvoima. Koko maan elinvoimaa tarkasteltaessa on useampana vuotena noussut esiin elinvoiman painottuminen mm. läntiseen ja eteläiseen Suomeen. Kaupunkiseututarkastelu kattaa tutkimuksessamme MAL-kaupunkiseudut, joita itäisessä

Suomessa on vain yksi, Kuopio. Maakuntien tarkastelun myötä saadaan kattavampaa kuvaa Itä-Suomen elinvoimasta, joka kuntatilastojen mittareissa näyttäytyy selvästi heikommalta muuhun Suomeen verrattuna.

Maakuntien tunnuslukujen kuntien väkiluvuilla painotettuja keskiarvoja

Maakunta	Kokonaissumma, pisteet	Inhimillinen pääoma, pisteet	Tuottavuus, pisteet	Vihreä rakenne-muutos, pisteet	Väkiluku	Väkiluvun muutos	Nettomuutto	Alle 55-vuotiaiden osuus	Korkeasti koulutettujen osuus	Nettosyntyvyys	Lasten pienituloisuus-aste (%)
Uusimaa	149	74	58	17	366 548	11,7 %	1,2 %	70 %	34 %	0,21 %	11,4
Varsinais-Suomi	133	64	52	16	99 411	5,3 %	1,1 %	63 %	29 %	-0,21 %	13,0
Satakunta	124	56	49	19	43 722	-5,5 %	0,4 %	57 %	24 %	-0,56 %	12,7
Kanta-Häme	124	59	50	16	37 219	-3,2 %	0,5 %	58 %	26 %	-0,40 %	12,2
Pirkanmaa	137	67	53	17	135 880	8,9 %	1,3 %	66 %	30 %	-0,08 %	11,7
Päijät-Häme	119	59	43	17	77 956	-1,7 %	0,8 %	58 %	25 %	-0,46 %	14,9
Kymenlaakso	109	51	39	19	57 636	-8,9 %	0,2 %	55 %	24 %	-0,73 %	14,0
Etelä-Karjala	112	56	39	17	48 739	-4,6 %	0,7 %	57 %	26 %	-0,67 %	14,3
Etelä-Savo	102	49	38	15	31 779	-9,2 %	0,6 %	51 %	24 %	-0,89 %	13,5
Pohjois-Savo	116	57	44	16	69 930	-0,9 %	0,8 %	59 %	26 %	-0,42 %	12,5
Pohjois-Karjala	108	51	42	15	42 965	-3,0 %	0,6 %	57 %	25 %	-0,55 %	15,9
Keski-Suomi	120	59	43	17	86 506	1,6 %	0,6 %	63 %	27 %	-0,22 %	13,9
Etelä-Pohjanmaa	112	54	46	13	30 837	-3,2 %	0,2 %	59 %	23 %	-0,33 %	12,2
Pohjanmaa	132	65	50	17	34 912	1,6 %	0,8 %	65 %	27 %	-0,03 %	11,6
Keski-Pohjanmaa	121	58	46	17	35 565	-1,2 %	0,2 %	63 %	23 %	0,00 %	12,1
Pohjois-Pohjanmaa	124	57	49	18	117 217	3,3 %	0,1 %	67 %	26 %	0,16 %	13,8
Kainuu	103	45	46	12	22 350	-8,1 %	0,1 %	54 %	23 %	-0,74 %	13,3
Lappi	119	54	51	14	31 253	-2,3 %	0,5 %	58 %	25 %	-0,42 %	12,1

Kokonaissumma, Pisteet



Maakunnittain kokonaispisteet (väkiluvulla painotetun keskiarvon summa)

Kokonaispisteitä tarkasteltaessa kärkeen nousee Uusimaa, toiseksi Pirkanmaa ja kolmanneksi Varsinais-Suomi. Myös Pohjanmaa erottuu muista maakunnista. Itäisen Suomen maakunnat ovat tilaston viimeisenä. Pohjois-Savo on itäisistä maakunnista tutkimuksen mitareilla tarkasteltuna kaikkein elinvoimaisin.

Itä-Suomen elinvoimakehitykseen haasteita tuottavat mm. väestön väheneminen ja ikääntyminen. Alueella on pitkään ollut muuttotappiota, kun nuoret muuttavat opintojen ja työn perässä suurempiin kaupunkeihin. Alueen syntyvyys on myös ollut pitkään matala. Työpaikkojen määrä on supistunut, samoin työllisten määrä. Teollisuuden rakennemuutos on johtanut työpaikkojen katoamiseen, eikä uusia kasvualoja ole syntynyt tilalle riittävästi. Harva asutus ja pitkät välimatkat vaikeuttavat yritystoimintaa ja palveluiden järjestämistä. Rajanylityspaikkojen sulkeminen on pysäyttänyt matkailun ja kaupankäynnin Venäjän kanssa, mikä on vaikuttanut negatiivisesti erityisesti Kaakkois-Suomen ja Pohjois-Karjalan rajaseutujen yrityksiin.

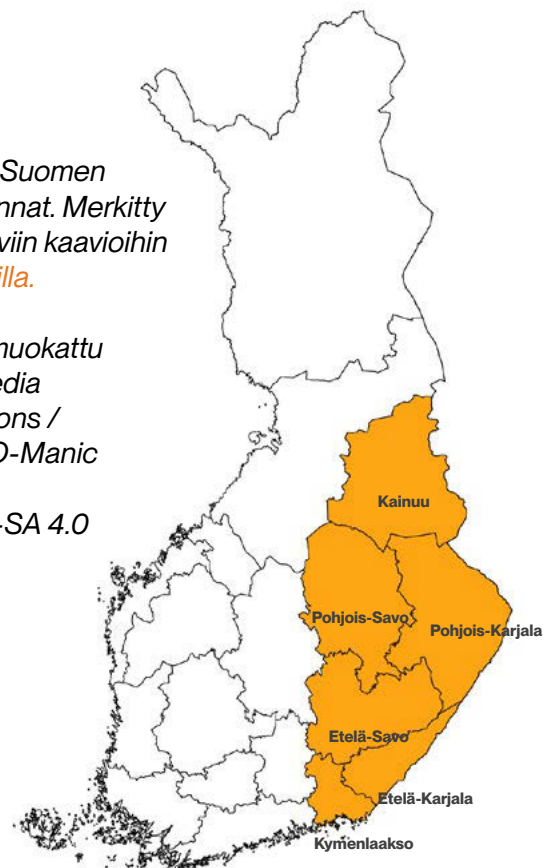
Itäisessä Suomessa on myös kuntia, jotka pärjäävät alueellisista haasteista huolimatta varsin mukavasti. Kuopio on MAL-kaupunkiseutukunta ja kokonaissijoitukseltaan 36. Sotkamo on 39. ja tuottavuudessa jakaa ensimmäisen sijan Pirkkalan ja Kittilän kanssa. Siilinjärvi on sijalla 48 ja Joensuu sijalla 52. Viime vuodesta sijoitustaan parantaneita kuntia ovat Kontionlahti, Mikkeli

ja Lappeenranta. Kontionlahdessa parannusta on tuottavuudessa, Mikkeliissä ja Lappeenrannassa kaikissa pääryhmissä inhimillisessä pääomassa, tuottavuudessa sekä vihreässä rakennemuutoksessa.

Itäisen Suomen maakunnat. Merkitty seuraaviin kaavioihin oranssilla.

Kuva: muokattu Wikimedia Commons / Fenn-O-Manic

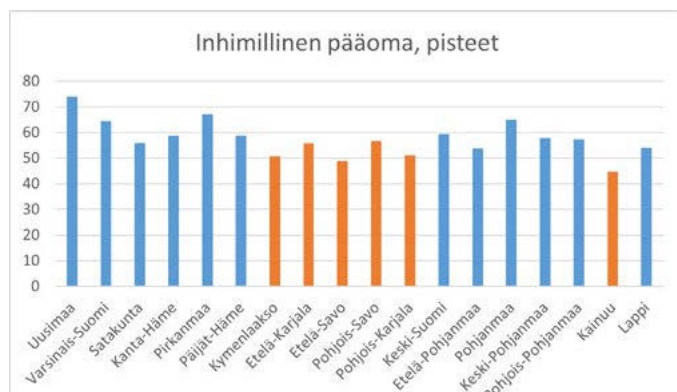
CC BY-SA 4.0



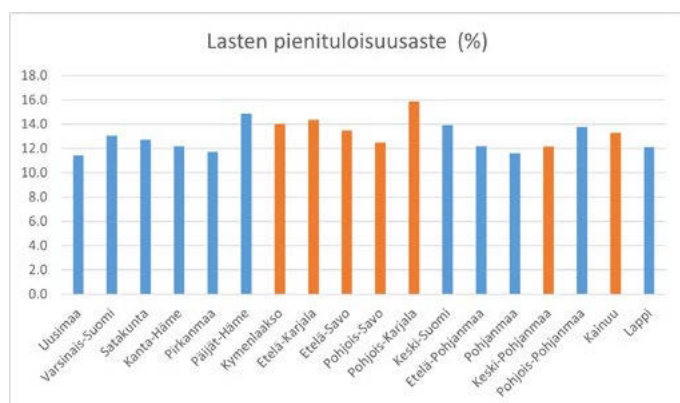
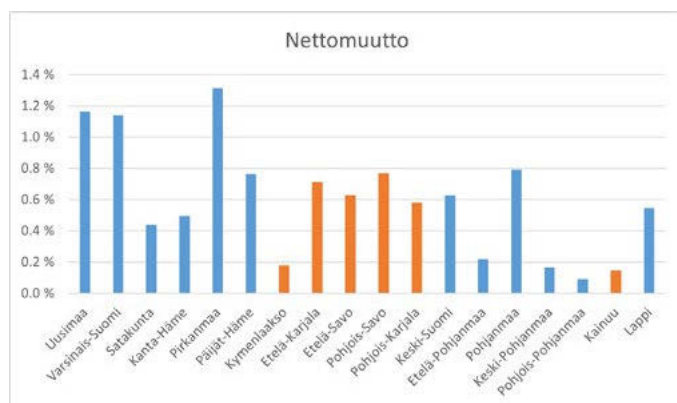
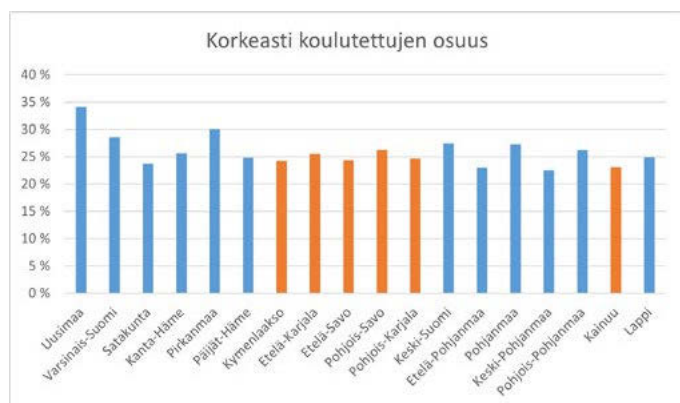
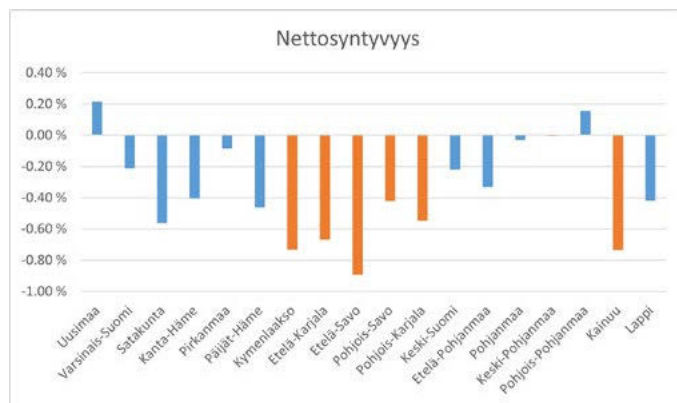
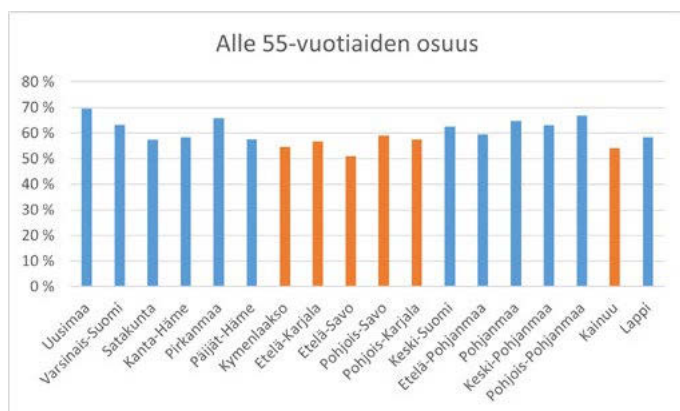
Inhimillinen pääoma

Inhimillisen pääoman kärjessä ovat samat maakunnat kuin kokonaispisteissäkin. Myös maakuntien heikoimmat pysyvät samoina. Inhimillisen pääoman pisteiden häntäpäässä on pääosin itäisiä maakuntia, mutta myös Lappi ja Etelä-Pohjanmaa. Alhaisiin inhimillisen pääoman pisteisiin vaikuttaa mm. alhainen 55-vuotiaiden osuus ja nettosyntyvyys. Nettomuutto (Suomen sisäinen muuttoliike ja maahanmuutto) on kaikissa maakunnissa kuitenkin positiivinen, mutta nettosyntyvyys on positiivinen vain Uudellamaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla.

Itäisessä Suomessa korkeasti koulutettujen osuus lähentelee kuitenkin keskitasoa. Pohjois-Savossa, Etelä-Karjalassa ja Pohjois-Karjalassa osuuteen arvioidaan vaikuttavan mm. maakuntakeskusten yliopistot ja niiden mahdollistama työpaikkatarjonta.



Maakunnittain inhimillisen pääoman kokonaispisteet (väkiluvulla painotetun keskiarvon summa)

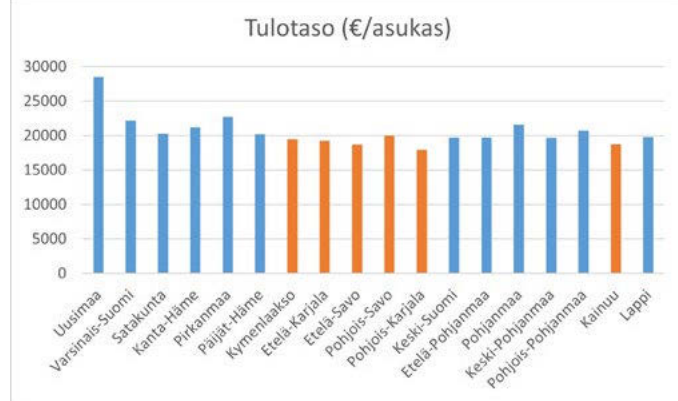
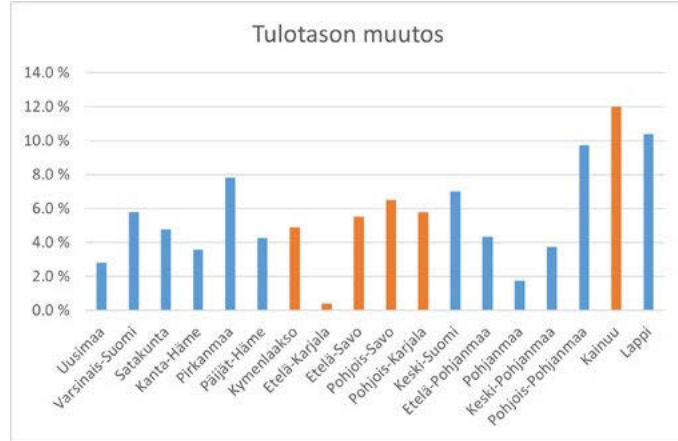
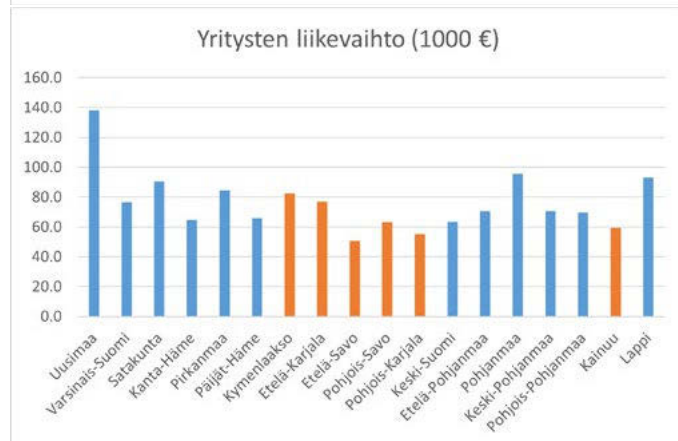
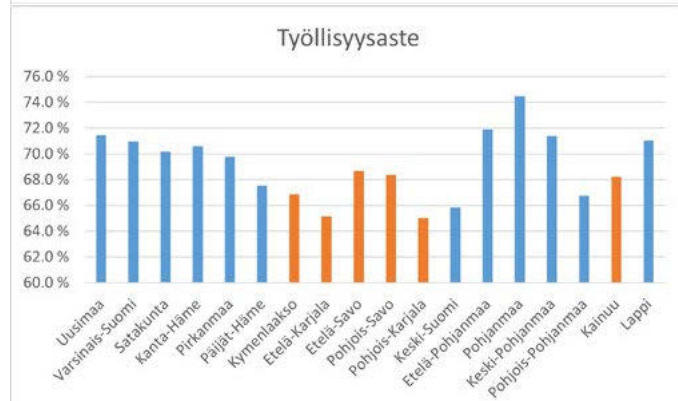
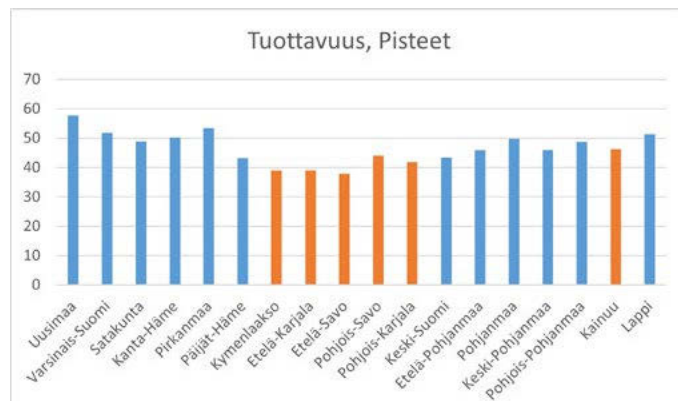
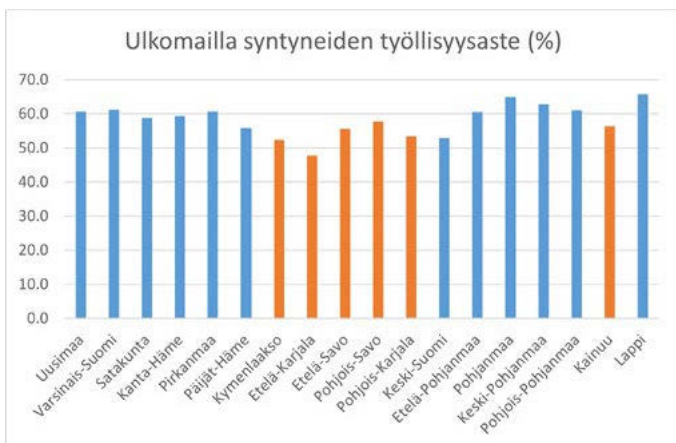


Tuottavuus

Elinvoimatarkastelu tuottavuuden mittareilla näyttää osin samankaltaiselta kuin kokonaismittarinkin osalta. Itäisen Suomen maakunnista Kainuu nousee kuitenkin maakuntien keskikastiin.

Itäisessä Suomessa yritysten liikevaihto asukasta kohden jää alhaiseksi, samoin tulotas. Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa yritysten liikevaihto on kuitenkin maakunnista keskimääräistä korkeammalla tasolla. Positiivisena voidaan pitää myös sitä, että tulotason kasvu on Kainuussa kaikkein korkein ja muissa useassa Itä-Suomen maakunnassa keskitasoa. Etelä-Karjalassa tulotason muutos jää kuitenkin hyvin heikoksi.

Lappi nousee tuottavuudella mitattuna neljänneksi elinvoimaisimmaksi maakunnaksi. Lapin korkeaa elinvoimaa selittää mm. korkea työllisyysaste, erityisesti ulkomailla syntyneiden osalta, korkea työpaikkaomavaraisuus mm. kaivostoiminnan ja matkailun ansiosta sekä hyvä yritysten liikevaihdon taso. Tulotasossa Lappi jää keskitasolle, mutta tulotason muutos on maakunnista toiseksi korkein.



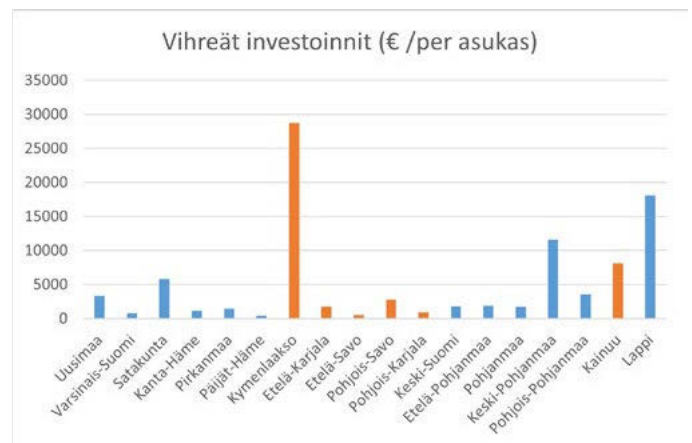
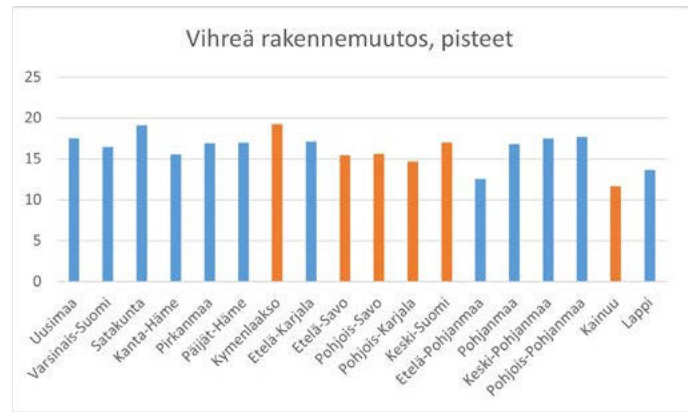
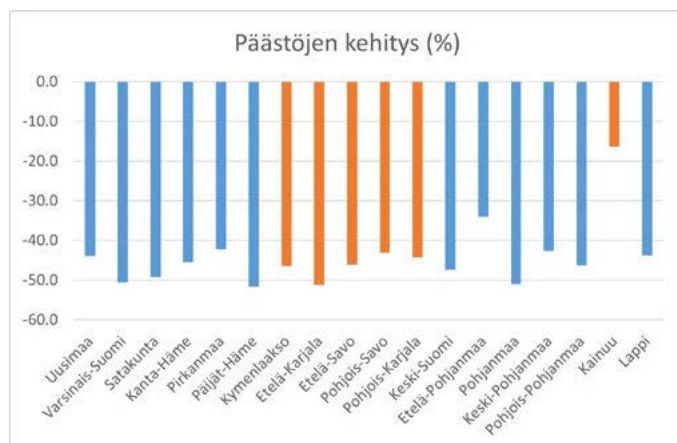
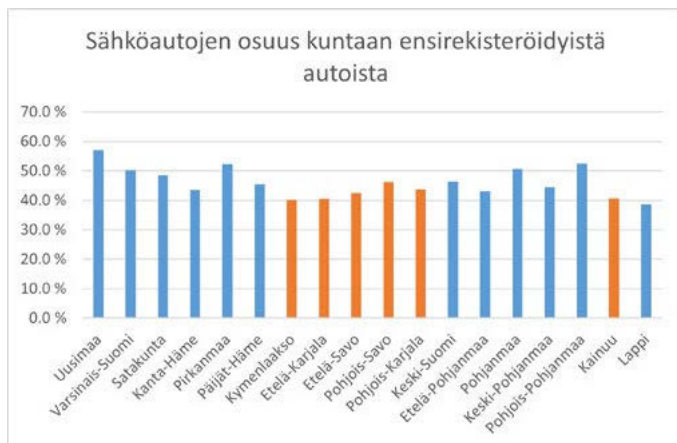
Vihreä rakennemuutos

Vihreän rakennemuutoksen mittareilla mitattuna maakuntien tuloksissa on eroa verrattuna inhimillisen pääoman tai tuottavuuden mittareihin.

Kymenlaakso on vihreän rakennemuutoksen kärki-maakunta. Toiseksi parhaat pisteet saa Satakunta, joka useilla muilla mittareilla mitattuna jää keskitasoa alhaisemmaksi. Kymenlaakson hyvää tulosta selittävät mm. vihreät investoinnit Kouvolassa, Kotkassa ja Haminassa painottuen akkuteknologiaan ja datakeskuksiin. Satakunnassa suuret vihreät investoinnit kohdentuvat Porissa, Raumalla ja Eurajoella biotuotteisiin, ydinvoimaan ja kiertotalouteen.

Päästöjen kehityksessä on suurta vaihtelua maakunnittain. Korkeimmillaan päästöjen vähenemä on Päijät-Hämeessä, Etelä-Karjalassa, Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Pienin vähenemä on Kainuussa. Päästöjen kehityksessä on huomioitu tuulivoimakompensaatiot.

Ladattavien sähkö- ja hybridiautojen osuus on saman suuntainen inhimillisen pääoman kanssa. Yksi mahdollinen selitys on, että korkeasti koulutetut hyvätasoiset asukkaat panostavat ladattaviin autoihin, kun taas maaseutumaisemmissa ja pitkien etäisyyden alueilla sähköautojen osuus jää keskitasoa alhaisemmaksi.



Itäisen Suomen maakunnat ovat tilaston viimeisenä. Pohjois-Savo on itäisistä maakunnista tutkimuksen mittareilla tarkasteltuna kaikkein elinvoimaisin.

Koko maan elinvoimaa tarkasteltaessa on useampana vuotena noussut esiin elinvoiman painottuminen mm. läntiseen ja eteläiseen Suomeen.

Itäisestä Suomesta elinvoimaisimpia kuntia ovat Kuopio ja Sotkamo. Sijoitustaan parantaneita ovat Kontionlahti, Mikkeli ja Lappeenranta.

KUNTIEN KÄRKI

Kuntien kolmenkymmenen kärjessä ovat pääosin samat kunnat kuin edellisvuonna. Listalle on noussut kolme uutta kuntaa, koska useat kunnat jakavat sijan 30. Listalle nousseita ovat Vaasa, Turku sekä Tornio. Parhaan kolmenkymmenen kunnan listasta poistui Järvenpää, joka tippui sijalta 26 sijalle 33.

Kärkikuntien sijoituksessa on tapahtunut muutoksia. Pääkaupunkiseudun kuntien sijoitus on laskenut, ja toiseksi Pirkkalan jälkeen on noussut Porvoo ja Raisio. Helsinki on nyt sijalla neljä ja Espoo sijalla viisi. Helsingin seudulta Tuusula on tippunut kuudenneksi, mutta Hyvinkää on noussut ja nyt sijalla 9. Turun seudulta Kaarina on sijalla 7 ja säilyttänyt viime vuoden sijoituksensa, Naantali on tippunut sijalle 14 ja Lieto sijalle 13.

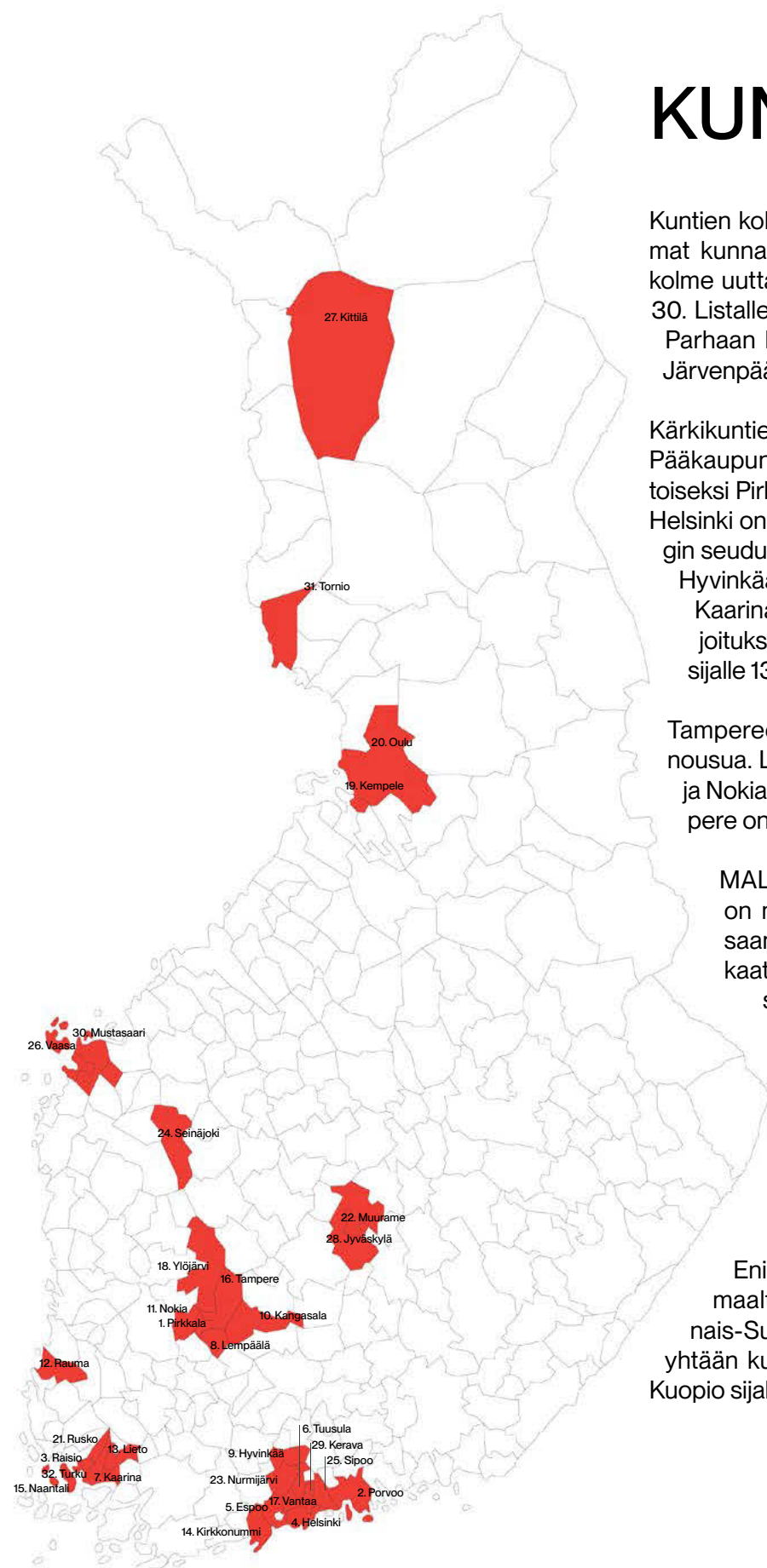
Tampereen seudulla kärkikunnissa on tapahtunut nousua. Lempäälä on noussut sijalle 7 ja Kangasala ja Nokia tasapisteisiin sijalle 9. Niin ikään myös Tampere on noussut listalla ylemmäksi, nyt sijalle 16.

MAL-kaupunkiseutujen ulkopuolisia nousijoita on mm. Rauma, joka on kokonaissijoituksessaan nyt 9. ja vihreän rakennemuutoksen indikaattoreilla mitattuna 1. Myös Tornio on noussut sijoituksessaan edellisvuotta selvästi korkeammalle.

Merkillepantavaa on, että nousijoiden joukossa on useita keskisuuria ja pieniä kaupunkeja (B1 ja C1). Suuret kaupungit ovat Tamperetta lukuun ottamatta pudotaneet sijoitustaan.

Eniten 30 parhaan listalla on kuntia Uudelta- maalta, toiseksi eniten Pirkanmaalta ja Varsinais-Suomesta. Itäisestä Suomesta ei listalla ole yhtään kuntaa. Paras itäisen Suomen kaupunki on Kuopio sijalla 36.

Kuntien kärki kartalla.



Kuntien 30 parasta ja ero edellisvuoden tulokseen

Sijoitus 2025	Nimi		Sijoitus 2024	Nimi
1	Pirkkala		1	Pirkkala
2	Porvoo		2	Espoo
2	Raisio		2	Helsinki
4	Helsinki		4	Tuusula
5	Espoo		5	Porvoo
6	Tuusula		5	Raisio
7	Kaarina		7	Kaarina
7	Lempäälä		7	Naantali
9	Hyvinkää		9	Lieto
9	Kangasala		10	Vantaa
9	Nokia		10	Nokia
9	Rauma		12	Kangasala
13	Lieto		12	Lempäälä
14	Kirkkonummi		12	Rusko
14	Naantali		15	Sipoo
16	Tampere		15	Kempele
16	Vantaa		17	Ylöjärvi
16	Ylöjärvi		17	Kittilä
19	Kempele		19	Tampere
19	Oulu		20	Oulu
19	Rusko		20	Rauma
22	Muurame		22	Kirkkonummi
22	Nurmijärvi		22	Muurame
24	Seinäjoki		22	Seinäjoki
24	Sipoo		22	Hyvinkää
24	Vaasa		26	Järvenpää
27	Kittilä		26	Nurmijärvi
28	Jyväskylä		28	Mustasaari
28	Kerava		28	Kerava
30	Mustasaari		28	Jyväskylä
30	Tornio			
30	Turku			

Vihreällä listaukseen nousseet uudet kunnat. Oranssilla tippuneet kunnat.

Kärkikunnat ja niiden pisteet

Nimi	Kuntaryhmä	Kaupunkiseutu	Kokonais-pisteet, sijoitus	Kokonais-summa, pisteet	Inhimillinen pääoma, pisteet	Tuottavuus, pisteet	Vihreä raken-nemuutos, pisteet
Pirkkala	A2	Tampere	1	159	78	69	12
Porvoo	C1		2	158	75	61	22
Raisio	B2	Turku	2	158	70	65	23
Helsinki	A1	Helsinki	4	156	75	64	17
Espoo	A1	Helsinki	5	155	78	59	18
Tuusula	A2	Helsinki	6	152	78	56	18
Kaarina	B2	Turku	7	151	74	57	20
Lempäälä	A2	Tampere	7	151	75	62	14
Hyvinkää	A2	Helsinki	9	150	69	60	21
Kangasala	A2	Tampere	9	150	76	59	15
Nokia	A2	Tampere	9	150	74	56	20
Rauma	C1		9	150	68	59	23
Lieto	B2	Turku	13	149	72	61	16
Kirkkonummi	A2	Helsinki	14	148	78	50	20
Naantali	B2	Turku	14	148	69	59	20
Tampere	A1	Tampere	16	146	73	54	19
Vantaa	A1	Helsinki	16	146	74	54	18
Ylöjärvi	A2	Tampere	16	146	70	62	14
Kempele	B2	Oulu	19	145	71	60	14
Oulu	B1	Oulu	19	145	69	55	21
Rusko	B2	Turku	19	145	68	66	11
Muurame	B2	Jyväskylä	22	143	75	51	17
Nurmijärvi	A2	Helsinki	22	143	76	51	16
Seinäjoki	B1		24	142	73	52	17
Sipoo	A2	Helsinki	24	142	76	54	12
Vaasa	B1	Vaasa	24	142	73	49	20
Kittilä	C4		27	140	60	69	11
Jyväskylä	B1	Jyväskylä	28	139	72	48	19
Kerava	A2	Helsinki	28	139	71	48	20
Mustasaari	B2	Vaasa	30	138	70	49	19
Tornio	C1		30	138	59	60	19
Turku	B1	Turku	30	138	70	50	18

Inhimillinen pääoma, 10 kärkikuntaa

Kuntia on tarkasteltu myös elinvoimaindeksin osa-alueittain. Tasapistetilanteiden takia kymmenen parhaan joukossa on 12 kuntaa. Inhimillisen pääoman jaetulla ensimmäisellä sijalla on Kirkkonummi, Tuusula, Espoo ja Pirkkala. 10 kärjessä on kuntia lähinnä Helsingin ja Tampereen seuduilta. Porvoota ja Muuramea lukuun ottamatta kunnat ovat kuntaryhmässä A1 tai A2.

10 parasta kuntaa inhimillisen pääoman sijoituksen mukaan

Nimi	Maakunta	Kunta-ryhmä	Kaupunki-seutu	Inhimillinen pääoma, sijoitus	Inhimillinen pääoma, pisteet	Kokonais-pisteet, sijoitus	Kokonais-summa, pisteet
Kirkkonummi	Uusimaa	A2	Helsinki	1	78	14	148
Tuusula	Uusimaa	A2	Helsinki	1	78	6	152
Espoo	Uusimaa	A1	Helsinki	1	78	5	155
Pirkkala	Pirkanmaa	A2	Tampere	1	78	1	159
Järvenpää	Uusimaa	A2	Helsinki	5	77	33	137
Nurmijärvi	Uusimaa	A2	Helsinki	6	76	22	143
Sipoo	Uusimaa	A2	Helsinki	6	76	24	142
Kangasala	Pirkanmaa	A2	Tampere	6	76	9	150
Muurame	Keski-Suomi	B2	Jyväskylä	9	75	22	143
Porvoo	Uusimaa	C1		9	75	2	158
Lempäälä	Pirkanmaa	A2	Tampere	9	75	7	151
Helsinki	Uusimaa	A1	Helsinki	9	75	4	156

Tuottavuus, 10 kärkikuntaa

Tuottavuuden kärkikunnat eroavat inhimillisen pääoman kärjestä. Jaettua kärkipaikkaa pitävät Pirkkala, Kittilä ja Sotkamo. Inhimillisen pääoman kärkikunnista ainoastaan Pirkkala sekä Helsinki ovat myös tuottavuuden kymmenen parhaan joukossa. Pirkkala on ainoa Tampereen seudun kunta, ja Helsingin seudulta on listalla vain Helsinki. Turun seudulta listalla ovat Rusko ja Raisio. Lapista on mukana kolme kuntaa Kittilä, Inari ja Sodankylä. Listalla on useita kohtalaisen pieniä kuntia – kuusi kymmenestä listalla olevista kunnista on alle 10000 asukkaan kuntia.

Lapin kuntien sijoitusta selittää mm. korkea työllisyysaste ja korkea ulkomailla syntyneiden työllisyysaste. Myös työpaikkaomavaraisuus ja tulotason muutos ovat pääsääntöisesti näissä korkealla tasolla.

Pirkkala on kärkijoukossa useilla tuottavuuden mitareilla, mutta ulkomailla syntyneiden työllisyysaste ja nettovelka ovat keskitasoa. Helsinki pärjää tässä kärkikuntien joukossa hyvän tulotason, yritysten liikevaihdon, työpaikkaomavaraisuuden sekä nettovelan ja toimintakatteen suhteen, mutta erityisesti ulkomailla syntyneiden työllisyysaste on selvästi keskimääräistä alempi, ja yleinen työllisyysaste keskitasolla.

10 parasta kuntaa tuottavuuden sijoituksen mukaan

Nimi	Maakunta	Kunta-ryhmä	Kaupunki-seutu	Tuottavuus, sijoitus	Tuottavuus, pisteet	Kokonais-pisteet, sijoitus	Kokonais-summa, pisteet
Pirkkala	Pirkanmaa	A2	Tampere	1	69	1	159
Kittilä	Lappi	C4		1	69	27	140
Sotkamo	Kainuu	C4		1	69	39	134
Juupajoki	Pirkanmaa	A2		4	68	104	111
Rusko	Varsinais-Suomi	B2	Turku	5	66	19	145
Raisio	Varsinais-Suomi	B2	Turku	6	65	2	158
Inari	Lappi	C4		6	65	40	133
Sodankylä	Lappi	C4		6	65	60	127
Vieremä	Pohjois-Savo	C2		6	65	98	113
Helsinki	Uusimaa	A1	Helsinki	10	64	4	156
Isojoki	Etelä-Pohjanmaa	C3		10	64	91	115

Vihreän rakennemuutos, 10 kärkikuntaa

Vihreän rakennemuutoksen 10 kärki on hyvin erilainen kuin inhimillisen pääoman tai tuottavuuden kärki. Kärjessä ovat läntisestä Suomesta Raisio ja Rauma. Kolmantena listalla ovat Porvoo, Pori ja Kemi. Puolet listalla olevista kunnista on keskisuuria tai pieniä kaupunkeja.

Listalla olevissa kunnissa päästöjen vähenemä on korkealla tasolla. Myös vihreitä investointeja on asukasta kohden selvästi keskimääräistä enemmän. Kemissä, Hyvinkäällä ja Harjavallassa sähköautojen osuus on lähellä keskiarvoa, muissa kärkikunnissa keskiarvoa korkeampi. Raisiossa, Raumalla ja Hyvinkäällä on kiertotalouden työpaikkojen osuus korkea, Pyhännällä taas ei kiertotalouden työpaikkoja ole lainkaan.

Merkittäviä vihreitä investointeja (asukasta kohden) on Kemissä, Harjavallassa ja Pyhännällä. Metsä Groupin Kemin uusi sellutehdas on maailman suurin havusellua valmistava laitos. Kyseessä on Suomen

metsäteollisuuden historian suurin, runsaan kahden miljardin euron investointi. Harjavaltaan on tehty investointipäätös akkumateriaalitehtaasta. Pyhännällä investointien kokonaisarvo on pientä, mutta asukasta kohden suurta. Kunnassa on käynnistynyt mm. uusiutuvan energian tuotannon tueksi energiavaraston hanke.

Rauman korkeaan tulokseen vaikuttavat myös vihreät investoinnit eli Metsä Groupin huippumodernin sahan hankkeen käynnistyminen. Investoinnin arvo on noin 260 miljoonaa euroa. Myös Porvoossa on tehty suuria vihreän investoinnin hankkeita. Esimerkiksi Neste on laatinut investointipäätöksen nesteytetyn jätemuovin jalostuskapasiteetin kasvattamiseksi Porvoon jalostamolla. Porvooseen on niin ikään tehty investointipäätös suuresta muovin kierrätyslaitoksesta. Kierrätyslaitos tuottaa jätemuovista kemiallisesti kierrätettyä uusio- raaka-ainetta, jota voidaan käyttää petrokemian teollisuudessa kierrätysmuovin tuottamiseen sekä toimittaa jatkojalostukseen siihen soveltuville jalostamoille.

10 parasta kuntaa vihreän rakennemuutoksen sijoituksen mukaan

Nimi	Maakunta	Kunta-ryhmä	Kaupunki-seutu	Vihreä rakenne-muutos, sijoitus	Vihreä rakenne-muutos, pisteet	Kokonais-pisteet, sijoitus	Kokonais-summa, pisteet
Raisio	Varsinais-Suomi	B2	Turku	1	23	2	158
Rauma	Satakunta	C1		1	23	9	150
Porvoo	Uusimaa	C1		3	22	2	158
Pori	Satakunta	B1		3	22	62	126
Kemi	Lappi	C1		3	22	157	96
Isojoki	Etelä-Pohjanmaa	C3		6	21	91	115
Hyvinkää	Uusimaa	A2	Helsinki	6	21	9	150
Oulu	Pohjois-Pohjanmaa	B1	Oulu	6	21	19	145
Harjavalta	Satakunta	B2		6	21	115	108
Pyhäntä	Pohjois-Pohjanmaa	C3		6	21	146	100

KÄRKIKUNNAT

Tänä vuonna erillistarkasteluun on valittu elinvoimamittauksen kärkijoukossa olevia kuntia kokonaissijoituksen, tuottavuuden ja vihreän rakennemuutoksen pohjalta. Millaiset tekijät ovat johtaneet kärkisijoihin? Millaisia muutoksia on kunnissa tapahtunut viime vuodesta? Entä 10 vuoden aikana? Mukaan kärkikuntien tarkasteluun on otettu itäisestä Suomesta Lappeenranta, vaikka se ei koko maan kärkeen ylläkään.

Porvoo

Porvoo jatkaa yhtenä kärkikuntana, ja on noussut kokonaissijoituksessa toiselle sijalle viime vuoden viidenneltä sijalta. Porvoo on kymmenen kärkikunnan joukossa inhimillisessä pääomassa ja vihreässä rakennemuutoksessa, sekä tuottavuuden indikaattoreilla mitattuna sijalla 15. Kokonaiselinvoimassa voidaan siis mittareillamme loistaa, vaikkei aivan kärjessä olisikaan kakkien indikaattoreiden pääryhmissä.

Porvoon elinvoimaa vahvistavat mm. väkiluku, korkea korkeakoulutettujen osuus ja alhainen työllisten sairastavuus. Tasaisia vahvuuksia ovat myös väkiluvun 10 vuoden muutos, alle 55-vuotiaitten osuus, nettosyntyvyys ja lasten pienituloisuusaste. Merkittävä parannus edellisvuoden tutkimukseen verrattuna on tapahtunut nettomuutossa. Sisäinen nettomuutto on kääntynyt positiiviseksi ja nettomaahanmuutto on kasvanut merkittävästi.

Tuottavuuden indikaattoreista Porvoo saa parhaat pisteet tulo-tasossa ja yritysten liikevaihdossa. Yritysten liikevaihto asukasta kohden on korkein kaikista kunnista. Porvoossa on mm. Pohjoismaiden suurin öljynjalostuksen ja petrokemian keskittymä Kilpilahdessa. Alueella toimii yli 40 yritystä ja 4200 työpaikkaa. Alueen tavoitteena on kehittyä myös merkittäväksi bio- ja kiertotalouskeskitymäksi, mikä tulee edistämään vihreää siirtymää.

Tulotaso on Porvoossa kuitenkin viimeisen 10 vuoden aikana kehittynyt keskimääräistä hitaammin. Heikkoutena voidaan pitää myös kohtalaisen alhaista ulkomailla syntyneiden työllistymistä. Työpaikkaomavaraisuus on hyvä, vaikka se voisi olla Uudenmaan seutukeskuksena ja vahvana yrityskeskittymänä korkeampikin. Toisaalta Porvoosta myös pendelöidään paljon pääkaupunkiseudulle.

Vihreän siirtymän indikaattoreissa Porvoo saa täydet pisteet sähköautojen osuudessa ja lähes täydet pisteet päästöjen vähentämisessä, vihreissä investoinneissa sekä kiertotalouden työpaikkojen osuudessa. Neste on tehnyt investointipäätöksen nesteytetyn jätemuovin jalostuskapasiteetin kasvattamiseksi Porvoon jalostamolla. Porvooseen on niin ikään tehty investointipäätös suuresta muovin kierrätyslaitoksesta. Kierrätyslaitos tuottaa jätemuovista kemiallisesti kierrätettyä uusioraaka-ainetta, jota voidaan käyttää petrokemian teollisuudessa kierrätysmuovin tuottamiseen sekä toimittaa jatkojalostukseen siihen soveltuville jalostamoille.

Kaupungissa myös panostetaan ilmastontekoihin, kaupungilla on oma ilmasto- ja ympäristöohjelma vuosille 2024–2027. Ohjelma sisältää valikoiman toimenpiteitä, joilla asetettujen tavoitteiden saavuttamista vahvasti edistetään, teemoina mm. kulutus, yhdyskuntarakenne ja liikkuminen,

resurssiviisas infra ja rakentaminen. Myös vihreän siirtymän yrittäjätoimintaan panostetaan mm. tukitoimilla ja vihreän siirtymän rahastoa hyödyntämällä.

Porvoon elinvoima perustuu myös vahvaan kulttuuriperintöön ja matkailuun, joita ylläpitävät ja edistävät mm. Vanha Porvoo, Haikon kartano ja Taidetehdas. Lisäksi kauppa on vahvassa asemassa Porvoossa. Porvoo on Itä-Uudenmaan kaupan pääkeskus vetovoimaisen keskustan ja vanhan kaupungin sekä Kuninkaanportin ja Tarmolan myötä, vaikka asiointia suuntautuu Porvoosta myös pääkaupunkiseudulle.

Kymmenen vuoden aikana Porvoo on mittareillamme tarkasteltuna parantanut sijoitustaan hieman, vaikka olisi silloinkin ollut kymmenen parhaan kunnan joukossa. Jatkossa mahdollinen Itärata yhdistää Porvoon nykyistä vahvemmin kasvavaan pääkaupunkiseutuun. Rata vahvistaisi elinkeinoelämää, helpottaisi liikkumista ja tulisi edelleen parantamaan Porvoon vetovoimaa sekä yritysten asukasnäkökulmasta.

Elinkeinojohtajan kommentti

Elinkeinojohtaja Elina Duréault arvelee, että Porvoossa yhdistyvät maakuntakeskuksen ja kehyskunnan hyvät puolet. On oma iso, vihreä työllistäjä sekä kohtuullinen matka pääkaupunkiseudun työmarkkinoille.

Tästä löytyy selitys muun muassa sähköautojen paljouteen.

”Porvoossa asuu hyvätuloisia ihmisiä, joilla on varaa hankkia sähköauto. Jos työmatka on pitkä, tulee myös edullisimmaksi kulkea se sähköllä.”

Vihreän siirtymän rahasto ja Ilmastokumppanit-verkosto tukevat yritysten puhdistumista. Veturina toimii biopolttoaineisiin ja kierotalouteen erikoistunut Neste.

”Sen periaatteet heijastuvat koko alihankintaketjuun ja toimivat esimerkkinä myös muille yrityksille.”

Neste, kuten koko kaupunki, tarvitsee työvoimaa muualta. Väestönkasvu on perustunut viime vuosina maahanmuuttoon.

”Kasvu on kuitenkin niin maltillista, että kotouttamisessa on onnistuttu. Se on sellaista kädestä pitäen ohjaamista, tarpeiden ja eri elämäntilanteiden huomioimista.”

Rekrytointiin kaupunki ei ole osallistunut, mutta 15 kielellä toimiva kotouttamispalvelu houkuttelee muuttajia.

”Maahanmuuttajia on tullut muilta paikkakunnilta, kun he ovat kuulleet, että täältä saa omankielistä palvelua.”

Raisio

Raisio on elinvoiman mittauksessa noussut edellisvuoden viidenneltä sijalta Porvoon kanssa jaetulle toiselle sijalle. Raisio on Turun seudun ja Varsinais-Suomen elinvoimaisin kunta mittareillamme tarkasteltuna. Nousua on kaikissa indikaattoreiden pääryhmien sijoituksissa. Tuottavuudessa Raisio nousee koko maan tarkastelussa kuudennelle sijalle, ja vihreässä rakennemuutoksessa ensimmäiselle sijalle yhdessä Rauman kanssa.

Raisio saa tasaisen hyvät pisteet kaikissa inhimillisen pääoman indikaattoreissa, esimerkiksi nettomuutossa. Raisio on onnistunut houkuttelemaan sekä Suomen sisäisiä muuttajia että maahanmuuttajia. Muihin varsinaissuomalaisiin kuntiin verrattuna Raisio menestyy yritysten liikevaihdossa per asukas sekä työpaikkaomavaraisuudessa.

Raisio on yksi merkittävimmistä kauppapaikoista Turun seudulla. Kauppakeskus Mylly sekä Kuninkojan ja Haunisen kaupan alueet muodostavat vetovoimaisen kokonaisuuden, jossa asioidaan myös Turusta ja muista seudun kunnista. Mylly on Turun seudun kauppakeskuksista suurin ja sen ohella alueella on mm. Ikea ja Bauhaus, joita ei ole Turun seudun muissa kunnissa. Raision ydinkeskusta on sen sijaan jäänyt paikallisia palvelevaksi palvelukeskustaksi. Kaupan ohella merkittävä yritys-toimija ja työllistäjä kaupungissa on Raisio Oyj, joka mm. panostaa kasviperäisten raaka-aineiden ja tuotteiden kehittämiseen ja valmistukseen ja on rakentanut sille oman tehtaansa kaupunkiin.

Raisiossa tulotason muutos viimeisten kymmenen vuoden aikana on keskimääräistä matalampi.

Vihreän rakennemuutoksen indikaattoreista Raisio saa parhaat pisteet sekä päästöjen vähentämisessä että kiertotalouden työpaikkojen osuudessa. Ladattavien sähkö- ja hybridiautojen osuus on viime vuodesta noussut. Myös vihreät investoinnit asukasta kohden ovat merkittävät.

Raisiossa CH-Bioforce Oy on käynnistänyt hankkeen biojalostamosta ja saanut rakentamiseen 15 miljoonan euron EIC-rahoituksen. Investointipäätökset ovat tehneet myös Hiab tuotantolaitostensa modernisointiin ja Logian logistiikka- ja tuotantorakennukseen, jolle haetaan vähintään BREEAM Excellent -tason ympäristösertifikaattia. Suunnittelussa on myös mittava datakeskushanke, joka mm. tuottaisi hukkalämpönä valtaavan määrän kotien lämmityksessä käytettävää kaukolämpöä.

Kaupungissa on viime vuosina panostettu ilmastoon ja kiertotalouteen. Siellä toteutettiin 1.12.2022 – 30.4.2024 Tulevaisuuden kestävä Raisio –hanke, jota edelsi Ilmastosuunnitelmasta tekoihin –hanke. Tavoitteena on ollut vahvistaa kaupungin ilmastojohtamista ja kiertotalousosaamista. Hanke on tuonut Raision ilmastotyön näkyväksi ja vakiinnuttanut sen osaksi toimialojen kehittämistyötä. Hankkeessa mm. on tunnistettu ilmastotyön seurantaan sopivat indikaattorit ja edistetty ilmastotyön poikkihallinnollista ja alueellista yhteistyötä sekä asukkaita osallistavaa ilmastoviestintää.

Kymmenen vuoden takaisesta elinvoimatasosta Raisio on noussut merkittävästi ja on nyt Turun seudun kehyskunnista parhaiten menestynyt. Kymmenen vuoden aikana erityisesti nettomuutto on parantunut. Raisio seuraa kehityksessään suurten kaupunkien kehyskuntien kehitystä. Raisio on vetovoimainen asuinkunta, mutta asumisen ohella kaupunki on myös onnistunut houkuttelemaan merkittävän määrän elinkeinoja alueelleen.

Kaupunginjohtajan kommentti

Rakentamisen lamasta huolimatta Raisioon nousee parhaillaan kahdeksan asuinkerrostaloa. Ja lisää tulee. E18-kehätien remontti myllää lähes koko keskustan uusiksi vuosikymmenen loppuun mennessä.

”Saamme tilaisuuden rakentaa 220 000 kerrosneliötä aivan ydinkeskustaan. Se on Suomessa poikkeuksellinen metamorfoosi”, iloitsee kaupunginjohtaja **Eero Vainio**.

Viime vuosinakin kasvu on ollut ennätyksellisen nopeaa. Kaupunki on investoinut yrityspuistoon, kouluihin ja vapaa-ajan olosuhteisiin.

On uusi uimaranta, ”pohjoismaiden paras” Finnkino, Turun seudun suurin kauppakeskus ja erinomainen sijainti.

”Kaikki tiet vievät Raisioon.”

Tai melkein kaikki. Tavoitteena on palauttaa raideliikenne 2028 ja saada Helsingin-junat jatkamaan Turusta Raisioon asti.

Mainekin on vaatinut korjailua. Vainio kiittää kulttuurin muutoksesta yrityksiä, kuntalaisia ja poliittista päätöksentekoa. Maata on hankittu satoja hehtaareita, kaavoitus on ripeää ja ilmastotyö järjestelmällistä.

”Rakennusluvan saa 23 viikossa.”

Haasteina ovat investointivelka ja maahanmuuton hallinta. Kotouttamisesta on kokemusta jo Jugoslavian hajoamissodista asti. Raisiosta löytyy kurdi- ja bosniakkiyhteisöt sekä tuoreimpana maakunnan ainoa ukrainalaisten avustuskeskus.

Rauma

Rauma on Hyvinkään jälkeen eniten sijoitustaan parantanut kunta kärkikymmenikössä. Suorituksen arvoa nostaa se, että Rauman lähialueella ei sijaitse yhtään yli 100 000 asukkaan kaupunkia. Toista vastaavanlaista pientä kaupunkia tai kuntaa ei löydy 25 parhaan joukosta.

Yksi menestystekijä on vihreä rakennemuutos, josta Rauma saa parhaat pisteet Raisen kanssa. Inhimillistä pääomaa vahvistavat muun muassa suuri korkeakoulutettujen osuus ja työllisten vähäinen sairastavuus. Nettomuutto on kasvanut entisestään erityisesti maahanmuuton ansiosta.

Elinvoima perustuu vahvaan ja monipuoliseen elinkeinoelämään. Yritysten liikevaihto asukasta kohden ja työpaikkaomavaraisuus ovat erittäin hyviä. Suuria työllistäjiä ovat RTK-Palvelu Oy, koulutuspalvelut WinNova, HK-Foodsin siipikarjatehdas, UPM ja telakan ympärille kasvanut meriteollisuus. Kuntatalouden mittareista

toimintakate asukasta kohden on korkeaa tasoa.

Vaikeuksia tuottaa ulkomailla syntyneiden työllisyysaste, joka on heikentynyt edellisvuodesta. Nettovelka asukasta kohden on kasvanut, ja tuottavuuden mittareilla Rauman sijoitus on jopa hieman pudonnut. Tulotason muutos kymmenen viime vuoden aikana on keskitasoa.

Tulevaisuuden näkymiä parantaa Yhdysvaltojen päätös tilata jäänmurtajia Rauman ja Helsingin telakoilta. Kahden Raumalta tilattavan jäänmurtajan arvo on noin miljardin ja työllistävä vaikutus noin 3000 henkilötyövuotta. Positiivisiin uutisiin kuuluu myös E16-tien jatkaminen Suomen puolelle ja Raumalta Kotkan satamaan. Se linkittää Rauman yhdeksi solmukohdaksi lännen ja idän välille. Toinen tärkeä yhteys syntyy, kun henkilöjunaliikenne Tampereelle avautuu.

Raumalla on investoitu viime vuosina asukkaiden hyvinvointiin. Keskustaan rakennetussa

Karin kampuksessa sijaitsee uusi peruskoulu, nuorisotilat, kuvataide- ja teatterikoulu, musiikkiopisto sekä uimahalli ja liikuntasali. Matkailijoita houkuttelee Vanha Rauma, tunnettu Unescon maailmanperintökohde.

Vihreässä rakennemuutoksessa Rauma saa parhaat pisteet sähköautojen osuudesta sekä kiertotalouden työpaikoista. Vihreät investoinnit asukasta kohden yltävät myös vertailun parhaimmistoon. Raumalla on käynnistynyt muun muassa Metsä Groupin huippumoderni saha. Useita muitakin investointeja on toteutunut tai suunnitteilla energiantuotantoon ja -varastointiin sekä hukkalämmön hyödyntämiseen.

Rauman elinvoima on nousut kymmenen viime vuoden aikana huimasti, ja siitä kertovat useat mittarit, kuten väkiluvun 10 vuoden muutos, nettomuuton kehitys, alle 55-vuotiaiden osuus sekä työllisten sairastavuus ja tulotason 10 vuoden muutos.

Kaupunginjohtajan kommentti

Rauman kaupunginjohtaja Esko Poikela on huomannut, että puheet pussinperästä ovat loppuneet. Sata kilometriä Turkuun tai 50 Poriin eivät tunnu enää miltään.

”Nato-kumppanuudet ja Suomen ja Ruotsin lähestyminen totta kai lisäävät kansallista painoarvoa. Satamien ja länsiyhteyksien merkitys on kasvanut.”

Kaupunki itsekin tähyilee E16-tiehankkeineen lahden yli.

”Uskon, että saamme vielä lauttayhteyden Gävleeseen.”

Rauman loikka elinvoimallistalla ei silti ole pelkkä geopolittinen heilahdus. Konepajateollisuus on ollut perinteisesti vahva, mutta nyt Poikelaa ilahduttaa myös pk-sektori, joka painaa tilauskirjat täynnä kahta-kolmea työvuorua.

Telakka alihankkijoihin saa tilauksia eri puolilta maailmaa, mikä heijastuu koko alueen vireyteen.

HINKU-kaupunki on aktivoinut CO2-talkoisiinsa myös yritykset. Länsirannikko houkuttelee vihreitä investointeja, ja Rauman omana valttina on vahva sähköntuotanto ja sähköverkko.

Satakunnan kansainvälisimmän kaupungin asukkaista jo lähes kymmenesosa on ulkomaalaistaustaisia. Pitovoimaakin löytyy, mutta aina voi parantaa. Henkilöjunaliikenne Tampereelle alkaa 2027.

”Sillä on iso merkitys, että Helsingistä pääsee junalla Raumalle.”

Sotkamo

Sotkamossa elinvoimaa nostavat tuottavuuden indikaattorit. Kokonaispisteissä Sotkamo on sijalla 39, ja Kainuun elinvoimaisin kunta mittareillamme tarkasteltuna. Tuottavuudessa Sotkamo on jae-tulla ensimmäisellä sijalla.

Sotkamossa on useassa tuottavuuden indikaattorissa korkealla tasolla. Tulotason muutos viimeisen kymmenen vuoden aikana, yritysten liikevaihto asukasta kohden sekä työpaikkaomavaraisuus ovat kunnassa erinomaisella tasolla. Kajaanista pendelöi Sotkamoon päivittäin noin tuhat henkilöä. Työllisyysaste ja ulkomailla syntyneiden työllisyys ovat myös korkealla tasolla. Sotkamoon elinvoimaa tuottavat Vuokatin ympäristöön levittäytynyt matkailu sekä kaivosteollisuus. Suurin työnantaja ja liikevaihdoltaan merkittävin yritys Sotkamossa on Terrafame Oy, joka panostaa myös merkittävästi vihreisiin investointeihin. Vuokatinrinteet on kunnan toiseksi suurin työllistäjä, joka edistää kunnassa myös muuta palveluyritystoimintaa samoin kuin rakentamista. Sotkamo on profiloitunut myös urheilu- ja liikuntakoulutuksessa.

Tuottavuuden indikaattoreista nettovelka (keskiarvo 2016–2023) asukasta kunnassa kohden positiivinen, mutta lainakanta on kunnassa kasvanut, ja nettovelka-indikaattori laskusuunnassa. Toimintakate asukasta kohden on alhaisella tasolla.

Vaikka Sotkamossa tuottavuuden indikaattorit ovat korkealla, se ei suoraan heijastu inhimillisen pääoman mittareihin. Nettomuutos on edellisvuodesta heikentynyt, ja maahanmuuttajia Sotkamo houkuttelee vähäisesti, vaikka

ulkomailla syntyneiden työllisyysaste onkin korkea. Työllisten sairastavuudessa Sotkamon sijoitus on heikohkolla tasolla. Lasten pienituloisuusaste on Sotkamossa kuitenkin selvästi alhaisempi kuin keskimäärin. Kunnassa panostetaan lapsiin, kuntaan on vuoden 2025 alussa valmistunut uusi lukio-kirjastorakennus, kesällä 2024 uusi yläkoulu ja vuonna 2023 uusi päiväkot.

Vihreän rakennemuutoksen indikaattoreissa on Sotkamossa suuri hajonta. Vihreissä investoinneissa Sotkamo on Suomen kärkijoukossa Terrafamen investointien ansioista, ja sähköautojenkin osuus hyvällä tasolla. Sen sijaan päästöjen vähenemä on heikkoa ja kiertotalouden työpaikkojen osuus alhainen.

Sotkamossa näkyy myös 10 vuoden aikainen kehitys. Korkeasti koulutettujen osuus on kasvanut. Vaikka nettosyntyvyys on heikentynyt hieman, ja alle 55-vuotiaiden osuus pysynyt samana Sotkamossa, on näiden indikaattorien pisteet nousseet hieman, johtuen suhteellisesta pisteytystavasta. Tuottavuuden indikaattoreissa on tapahtunut vielä suurempi muutos, työllisyysaste on kasvanut lähes 12 prosenttiyksiköllä ja työpaikkaomavaraisuus lähes 19 prosenttiyksiköllä.

Kunnanjohtajan kommentti

Reilun 10 000 asukkaan Sotkamosta löytyy liki tuhat y-tunnusta eli joka kymmenes kuntalainen voisi olla yrittäjä, laskee kunnanjohtaja **Mika Kilpeläinen**.

Työpaikkaomavaraisuus on 109 prosenttia, työttömiä 5,3 prosenttia, ja pian luku alkaa jo nelosella.

Terrafamesta leipänsä saa parituhatta kainuulaista. Yhteisöveroja tai osinkoja valtio-omistajalle kaivoksesta ei ole vielä herunut. Kun hallitus korotti kaivosveroa, kunta kutsui valtionvarainministerin katsomaan, millaista mannaa maasta nousee.

”Kun lasketaan arvolisäverot, ansiotuloverot ja entistä tuottavampi kaivosvero, niin valtio saa satoja miljoonia euroja vuodessa.”

Yrityksiä kunta houkuttelee ostamalla, kaavoittamalla ja infrarakentamalla maata jo ennen kuin tulijasta on tietoa. Metodilla pedattiin Vuokatinvaaran kupeeseen 3000 uutta vuodepaikkaa.

”Ilman valmista tonttia investointi menisi muualle Suomeen tai Eurooppaan.”

Paras matkailukuukausi on usein heinäkuu, ja alan ympärivuotisuuden vuoksi Vuokatti kilpailee yöpymisissä nelossijasta Rovaniemen ja Turun kanssa. Edellä ovat vain Helsinki, Vantaa ja Tampere.

Luonto- ja sisäaktiviteetit houkuttelevat suomalaisia. Vasta tänä jouluna charterit alkavat tuoda kuntaan myös britti- ja euroturisteja.

Lappeenranta

Itäisestä Suomesta erillistarkasteluun on nostettu Lappeenranta. Lappeenranta on elinvoimamittauksessa kokonaissijalla 56. Lappeenranta yksi sen Suomen kärkikunnista, jonka sijoitus on noussut kaksi peräkkäistä vuotta. Viime vuonna sijoitus oli 65. ja sitä edellisellä vuonna 74. Nousua on kaikissa indikaattoreiden pääryhmissä. Voidaankin todeta, että huolimatta Itä-Suomen haasteista mm. inhimillisen pääoman indikaattorien tulosten suhteen Lappeenranta pärjää ja kehittyy varsin suotuisasti. Lappeenrannan vahvuuksia ovat mm. arvostettu LUT-yliopisto sekä laaja ja kehittyvä yrityspohja, jotka tuovat vetovoimaa kaupunkiin.

Inhimillisen pääoman mittareilla mitattuna Lappeenranta menestyy pääsääntöisesti hyvin. Lappeenranta kuuluu niiden kuntien joukkoon, jossa väkiluku on viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvanut, vaikka kasvu onkin ollut vähäistä. Nettomuutto on positiivista vahvan maahanmuuton ansiosta. Lappeenrannan vahvuutena on myös suuri korkeasti koulutettujen osuus, joka on viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvanut jopa neljällä prosenttiyksiköllä. Tähän LUT-yliopistolla on luultavasti ollut merkittävä vaikutus. Lappeenrannassa työllisten sairastavuus on alhaisella tasolla. Inhimillisen pääoman indikaattoreista heikoimman tuloksen Lappeenranta saa lasten pienituloisuusasteesta, jossa kaupunki on kuitenkin koko maan tasolla keskiluokkaa.

Tuottavuudessa Lappeenranta pärjää muita indikaattoreita heikommin. Huonot pisteet saavia indikaattoreita on mm. heikko työllisyysaste ja ulkomailla syntyneiden työllisyys. Tulotaso ei kymmenen viimeisen vuoden aikana ole juurikaan kasvanut. Kaupungin talous on kuitenkin vakaalla pohjalla ja Lappeenranta teki viidenneksi parhaan tuloksen Suomen kaupungeista vuonna 2024.

Yritysten liikevaihto asukasta kohde on kaupungissa korkea. Lappeenranta on tunnettu metsäteollisuusyrityksistään (mm. UPM Kaukas ja Metsä Fibre). Vahvuuksiin voidaan lukea se, että elinkeinoelämän kivijalka on yhtä toimialaa laajempi, teollisuuden ohella merkittäviä toimialoja ovat mm. kauppa ja koulutus. Lappeenranta on vetovoimainen koko Etelä-Karjalan kaupan pääkeskus. Se on aikoinaan kehittynyt venäläisten ostosmatkailun varaan, mutta pandemia ja Ukrainan sota toivat ostosmatkailuun täydellisen pysähdyksen. Nyt kauppa on joutunut sopeutumaan ja kehittämään toimintaansa päämarkkinanaan seudun asukkaat. Kaupan liikevaihto on kasvussa, vuoden 2020 aallonpohjasta kasvua on 10 % ja liikevaihdossa ollaan selvästi korkeammalla tasolla kuin ennen kriisejä.

Indikaattoreiden pääryhmittäin tarkasteluna Lappeenrannan sijoitus on korkein vihreän rakennemuutoksen indikaattoreissa. Päästöjen vähenemä on korkealla tasolla, samoin kiertotalouden työpaikkojen osuus. Lappeenrantaan on suunnitteilla (investointipäätös tehty) ja käynnissä lukuisia joukko vihreitä investointeja mm. energianvarastoinnin, bioenergian, lämmityksen ja biotuotteiden teemojen alla. Lappeenranta on osa Innokaupungit-verkostoa, ja sen kehittämisen kärkiä ovat vihreä sähköistyminen ja biotuotteet. Kaupungin kanssa yhteistyössä ovat mukana LUT-yliopisto ja sen energiaosaaminen sekä Green Reality Network -yritysverkosto. Lappeenrannalla on viime vuosina näkynyt myönteinen kierre, ja kaupungilla on hyvät edellytykset kehittyä vahvana ja vetovoimaisena itäisen Suomen koulutus- ja elinkeinokeskuksena.

Kaupunginjohtajan kommentti

Sota pilasi rajakaupan, investointihalut ja mielialat, mutta Lappeenranta alkoi kuroa ”hirveää takamatkaa” kiinni.

”Teimme kolme vuotta sitten henkisen päätöksen, että miksemme mekin voisi olla hyviä, kun LUT on Suomen parhaita”, sanoo **kaupunginjohtaja Tuomo Sallinen**.

Teknologiayliopisto ja LAB-ammattikorkeakoulu tuottavat enemmän tekijöitä kuin seutu työllistää. Kampukselta löytyy yli sataa kansallisuutta.

”Pääosa elinvoiman kasvusta on tullut paikallisista yrityksistä. Toivotaan, että LUTin ja LABin piiristä syntyisi lisää yrityksiä. Siinäkin ollaan ihan hyvällä tiellä.”

LUT-taustainen Solar Foods päättää pian soleinitehtaiden paikasta. Tukikisaan kaivataan valtion apua, sähköä ja osaamista kyllä löytyy.

”Mistään muualta ei saa hyviä insinöörejä näin nopeasti ja edullisesti.”

Kaupunki kykenee nykyisin kipeisiin päätöksiin nopeasti ja lähes yksimielisesti.

”Uusimme palveluverkon vastaamaan syntyvyyden kehitystä. Jopa suurimpia kouluja joudutaan lakkauttamaan.”

Talouskurin ansiosta kaupungilla olisi varaa rakentaa uusi kiekkoareena ydinkeskustaa elävöittämään, mutta Sallinen haluaa sovittaa sijainnin tapahtuma-alan riskinsietokykyyn.

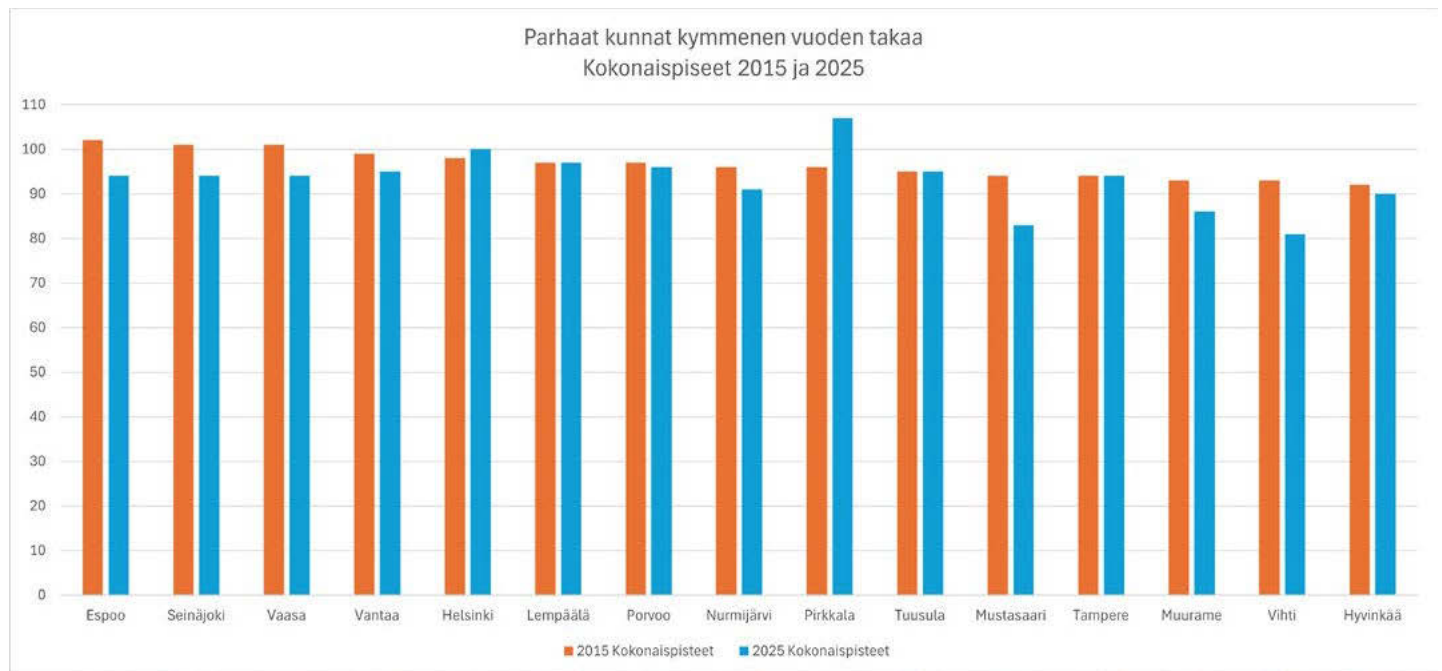
”Sillä on väliä, maksaako areena 45 vai 60 miljoonaa.”

10 VUODEN MUUTOS KUNTIEN ELINVOIMASSA

Alueiden tutkimusta on tehty nyt neljä vuotta. Tutkimuksen tilastot ajoittuvat koronapandemian ja sen jälkeiseen aikaan. Elinvoimassa tapahtuvat muutokset ovat tyypillisesti hitaita, vaikka esimerkiksi koronapandemia muutti tilannekuvaa hetkellisesti paikoin voimakkaasti. Pandemia ei enää vaikuta suoraan elinvoimalukuihin, mutta heijastusvaikutukset voivat olla pitkiä, mikä näkyy esimerkiksi nuorten hyvinvoinnissa. Myös etä- tai hybridityö on jäänyt pysyväksi työmuodoksi toimistotyöläisille, millä on vaikutusta mm. keskustojen elinvoimaan.

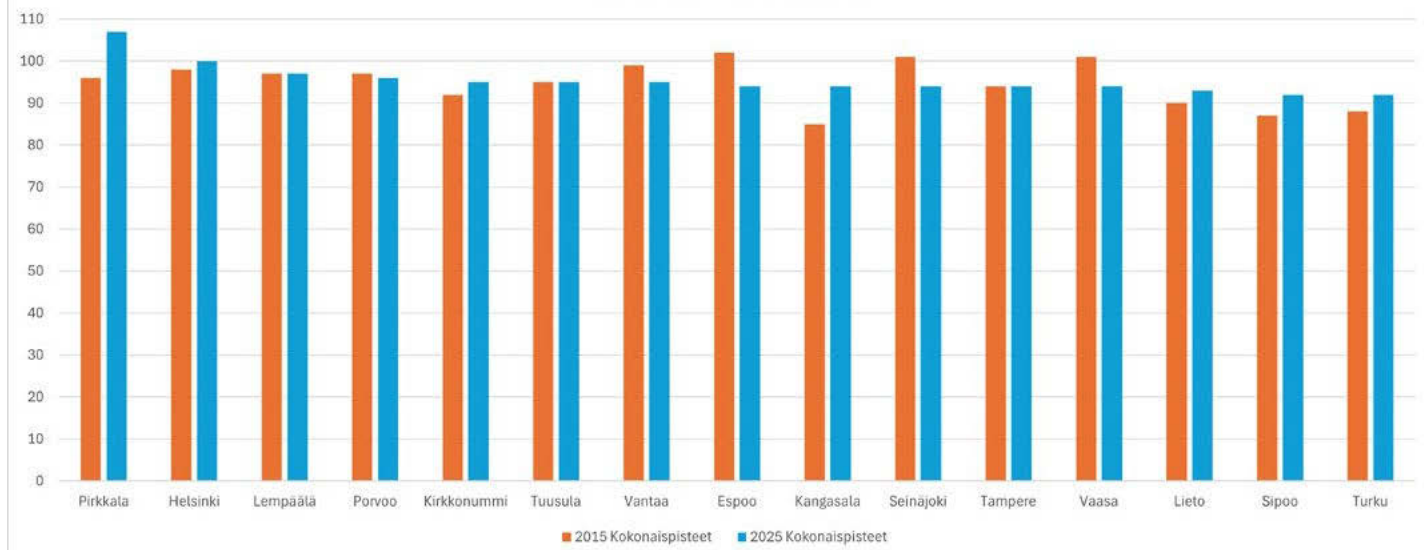
Mielenkiintoista onkin nyt nähdä, minkälaisia muutoksia kuntien elinvoimassa on tapahtunut verrattuna aikaan ennen pandemiaa. Näin ollen päädyimme tarkastelemaan 10 vuoden muutosta kuntien elinvoimassa. Tarkastelu kattaa nykyiset indikaattorit siltä osin, kun tietoa on saatu koottua. Kustakin indikaattorista on pyritty keräämään 10 vuoden takainen tilasto tämän tutkimusvuoden vuositilastoihin. Näin ollen 10 vuoden muutos käsittää suurelta osin ajanjakson 2013/14–2023/24. Kuntia tarkastellaan tässä vuoden 2025 kuntajaon mukaisesti.

10 vuoden tarkastelussa on mukana kaikki inhimillisen pääoman indikaattorit lukuun ottamatta lasten pienituloisuusastetta sekä kaikki tuottavuuden indikaattorit lukuun ottamatta yritysten liikevaihtoa, ulkomailla syntyneiden työllisyyttä ja kuntatalouden indikaattoreita. Vihreän siirtymän indikaattoreita ei muutoksessa ole tarkasteltu. Saatavilla olevista indikaattoreista laskettiin kullekin kunnalle 10 vuoden takainen pistemäärä ja sijoitus vastaavalla tavalla kuin tänäkin vuonna. Mukana on yhteensä 12 indikaattoria ja maksimipistemäärä 110.



**Huom. sisältää vain indikaattorit, joista vertailukelpoisia tietoja 2015 ja 2025, vihreän siirtymän indikaattoreita ei mukana (maksimipisteet 110).*

Parhaat kunnat nyt
(vuoden 2015 indikaattoreilla tarkasteluna*)
Kokonaispisteet 2015 ja 2025



**Huom. sisältää vain indikaattorit, joista vertailukelpoisia tietoja 2015 ja 2025, vihreän siirtymän indikaattoreita ei mukana (maksimipisteet 110)*

Vuonna 2015 elinvoimaisimmat kunnat mittarillamme tarkasteltuna olivat Espoo, Seinäjoki, ja Vaasa. Elinvoimaltaan viiden parhaan joukossa oli vain suuria ja keskisuuria kaupunkeja. Alueiden tutkimuksen nykyinen kärkikunta Pirkkala oli vasta kahdeksas yhdessä Nurmijärven kanssa, ja Tampereen seudulta Lempäälä oli Pirkkalaa elinvoimaisempi.

Vuoden 2015 kärkikunnista suuri osa myös nyt mukana kärkijoukossa. Järjestys on kuitenkin muuttunut. Keskisuuret kaupungit Seinäjoki ja Vaasa ovat tippuneet, vaikkakin ovat vielä kärkijoukossa mukana.

Nyt kärkijoukossa olevia ja kokonaispisteissä kymmenen vuoden aikaisesta tasosta selvästi nousseita ovat Pirkkala, Kangasala, Sipoo, Turku, Lieto ja Kirkkonummi, joista Turku on ainoa keskustaupunki, muut kehyskuntia. Nousijat ovat pääosin siis Tampereen, Turun ja Helsingin seudun kehyskuntia. Toisaalta vuoden 2015 kärkijoukosta pudonneista kolme on Helsingin seudulta eli Nurmijärvi, Vihti ja Hyvinkää. Muut listalta pudonneet ovat keskisuurten kaupunkien kehyskuntia eli Mustasaari, Muurame.

Elinvoiman kärjen painopiste näyttää 10 vuoden aikana siirtyneen jonkin verran suurten kaupunkien kehyskuntiin, vaikkakaan kaikki kehyskunnat eivät ole pärjänneet kehityksessä yhtä hyvin. Suuret kaupungit, Helsinki, Espoo, Vantaa ja Tampere ovat kärkijoukossa kumpakin ajankohtana, mutta ainoastaan Helsinki on kokonaissijoituksessaan noussut 10 vuoden takaisesta.

Katsaus koko maan elinvoimaan

Koko maan elinvoimaa tarkasteltaessa erottuvat MAL-seudut ja yksittäisenä kuntana näiden seutujen ulkopuolella Rauma. Elinvoimaltaan korkeina nousevat esiin myös Länsi-Suomesta Vaasan seutu ja Seinäjoki, Lapista puolestaan Kittilä, Rovaniemi ja Tornio.

Vaikka itäinen Suomi onkin elinvoimaltaan eteläistä ja läntistä Suomea heikompaa, erottuvat positiivisesti myös Pohjois-Savossa Siilinjärvi ja Kuopio, Pohjois-Karjalassa Joensuu ja Kontionlahti sekä Etelä-Karjalassa Lappeenranta. Kainuussa Sotkamo on kokonaistarkastelussa elinvoimaisin kunta.

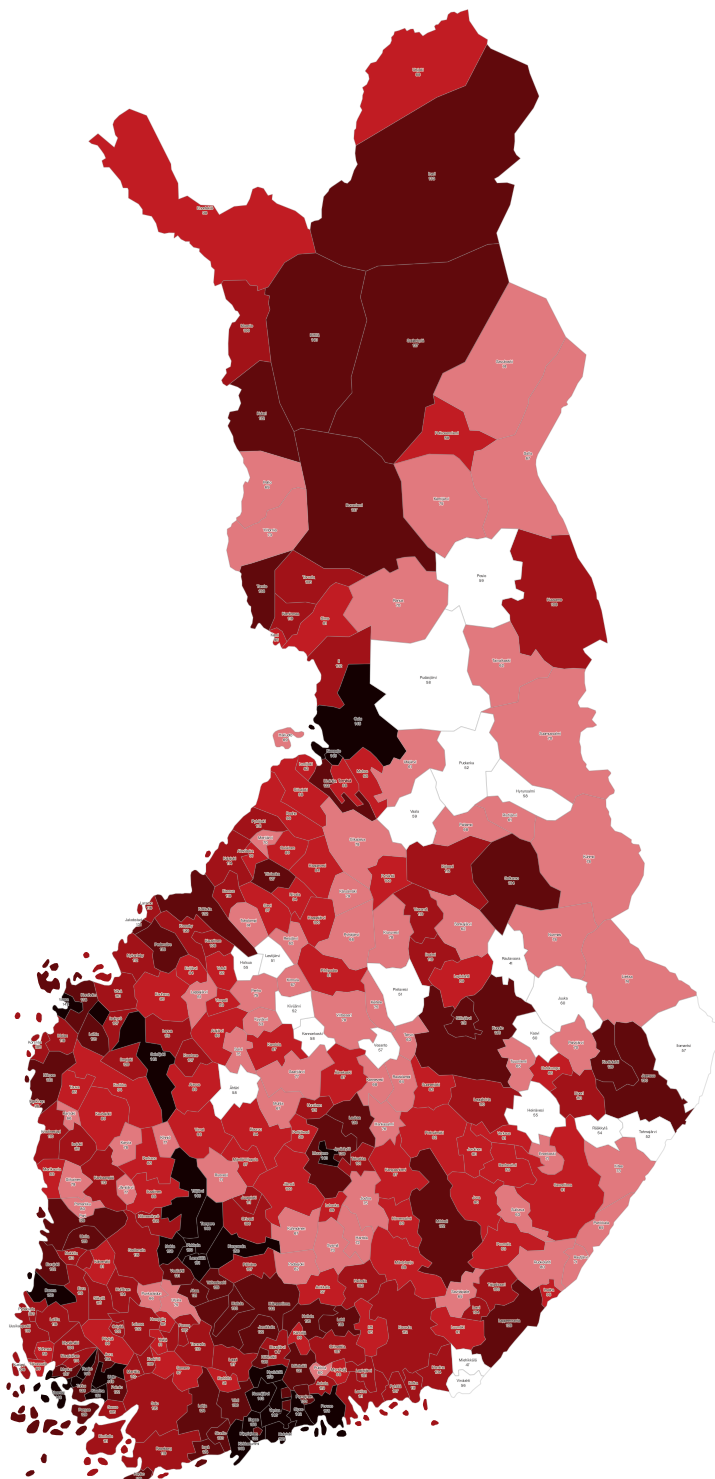
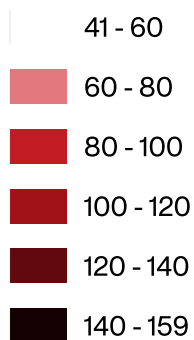
Inhimillinen pääoma keskittyy erityisesti suuriin kaupunkiseutuihin, jonne keskittyvät asukkaat, työpaikat ja palvelut. Viime vuosien kehitys korostaa tätä trendiä, jonka ennustetaan edelleen jatkuvan. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vain neljänneksessä Suomen kunnassa väestö kasvaa seuraavan 20 vuoden aikana. Tilastokeskuksen ennuste on demografinen trendiennuste, joka pohjautuu menneeseen kehitykseen. Se ei siis ota huomioon mm. aluepoliittisia toimenpiteitä tai poliittisia päätöksiä, joten kunnilla tähän on mahdollisuus ainakin pieneltä osin pyrkiä vaikuttamaan.

Ikääntyvän väestön haasteet jatkavat kasvuaan kaikissa Suomessa kunnissa. Nämä haasteet ilmenevät myös suurilla kaupunkiseuduilla. Erityisen haavoittuvia ovat kunnat, joissa on alhainen syntyvyys ja korkea muuttotappio. Tulevaisuudessa näihin kuntiin on yhä haastavampi saada palveluita, niin yksityisiä kuin julkisia, mikä edelleen heikentää niiden elinvoimaa.

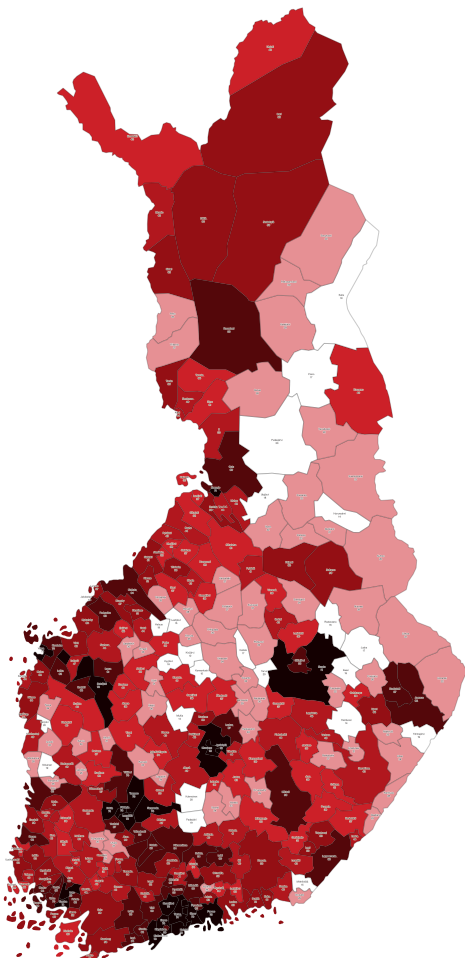
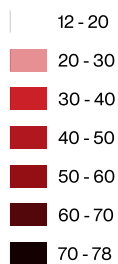
Tuottavuudessa korostuu Lappi ja yksittäisinä kuntina mm. Sotkamo. Ne korostuvat erityisesti matkailu ja kaivosteollisuus, jotka tuovat elinvoimaa näille alueille. Muutoin tuottavuus painottuu kokonaiselinvoiman tavoin eteläiseen ja läntiseen Suomeen, itäisen ja keski-sen Suomen pienten kuntien jäädessä elinvoimaltaan selvästi jälkeen.

Vihreällä rakennemuutoksella on potentiaalia vauhdittaa elinvoiman kehitystä myös itäisessä Suomessa ja maa-seutumaisissa pienissä kunnissa. Elinvoimaluvut vihre-än rakennemuutoksen näkökulmasta ovat tasaisem-min jakautuneet Suomeen kuin inhimillisen pääoman.

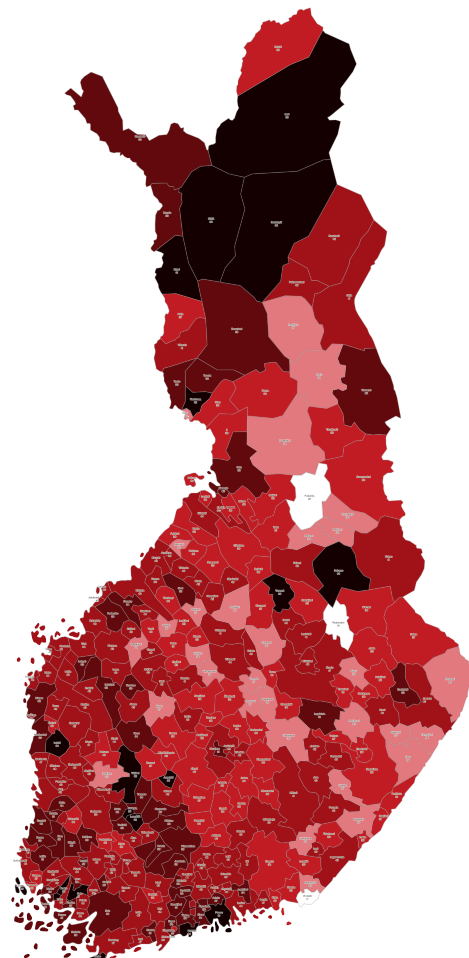
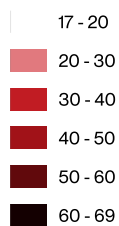
Kokonaispisteet



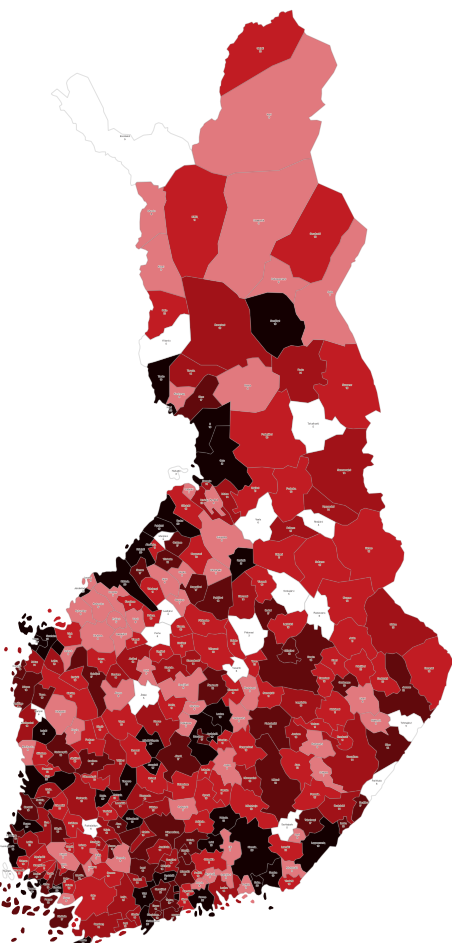
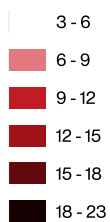
Inhimillinen pääoma, pisteet



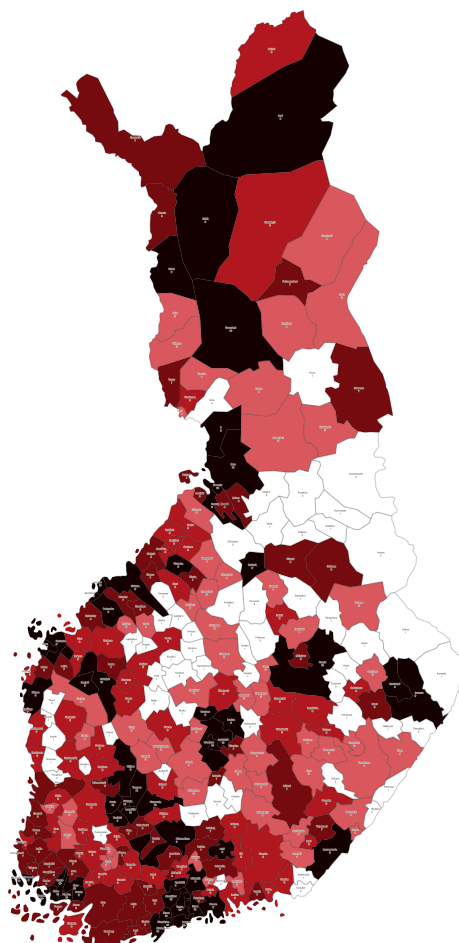
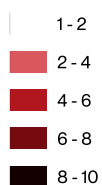
Tuottavuus, pisteet



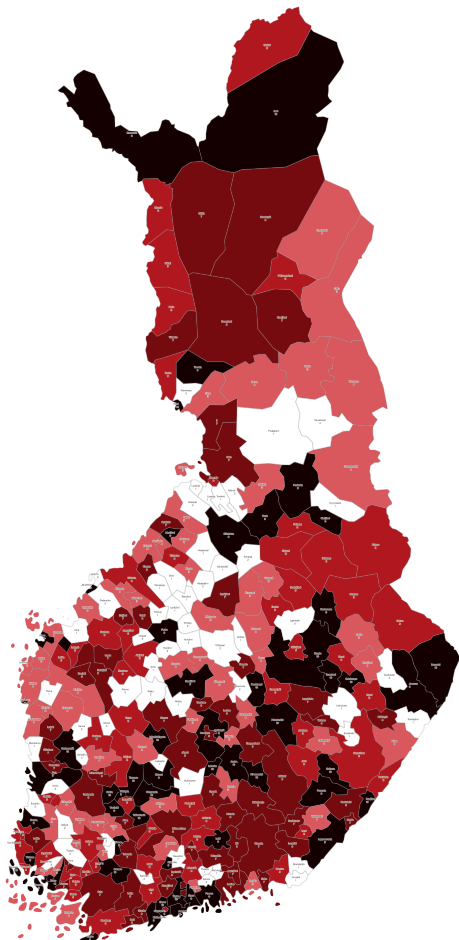
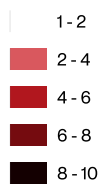
Vihreä rakennemuutos, pisteet



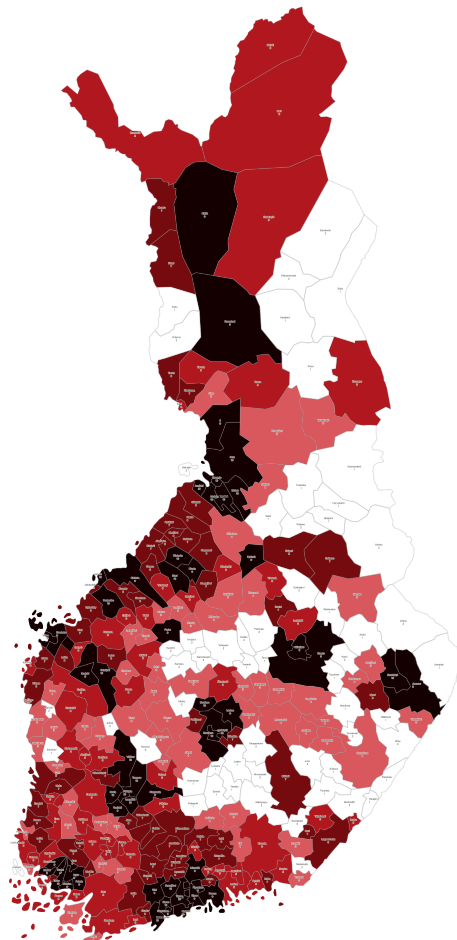
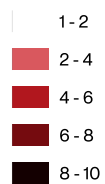
Väkiluvun muutos, pisteet



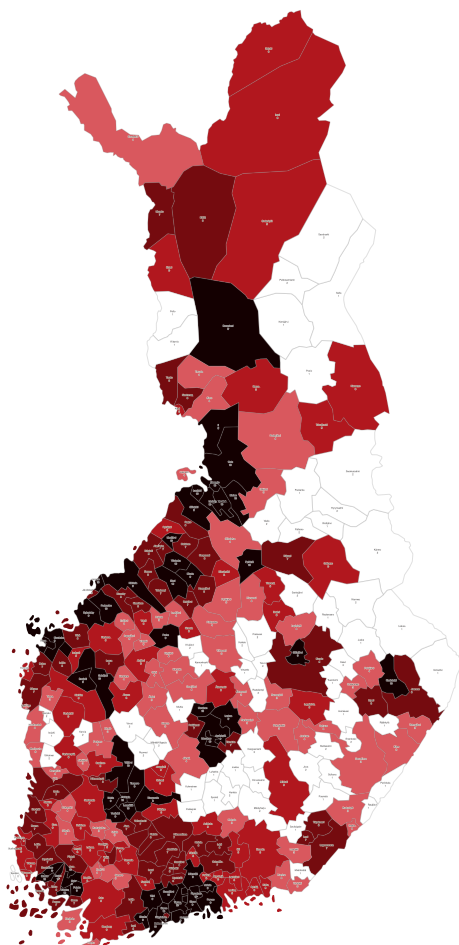
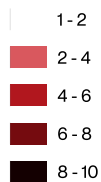
Nettomuutto



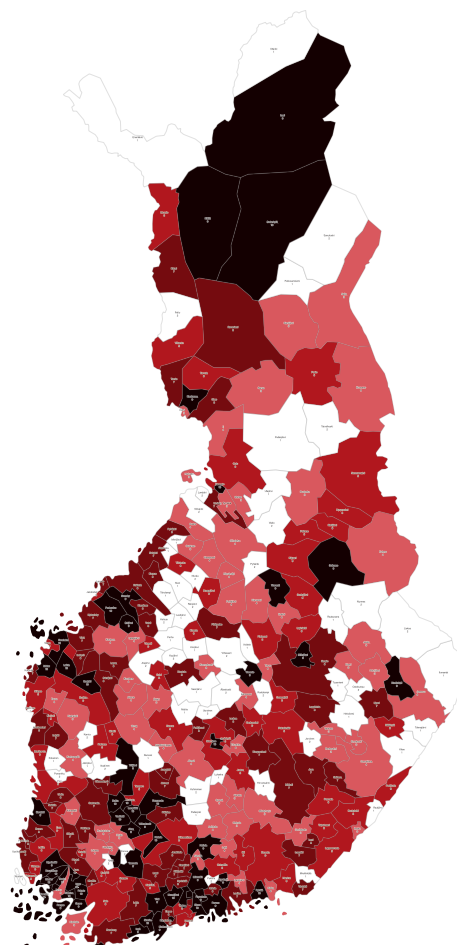
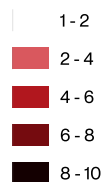
Alle 55-vuotiaiden osuus, pisteet



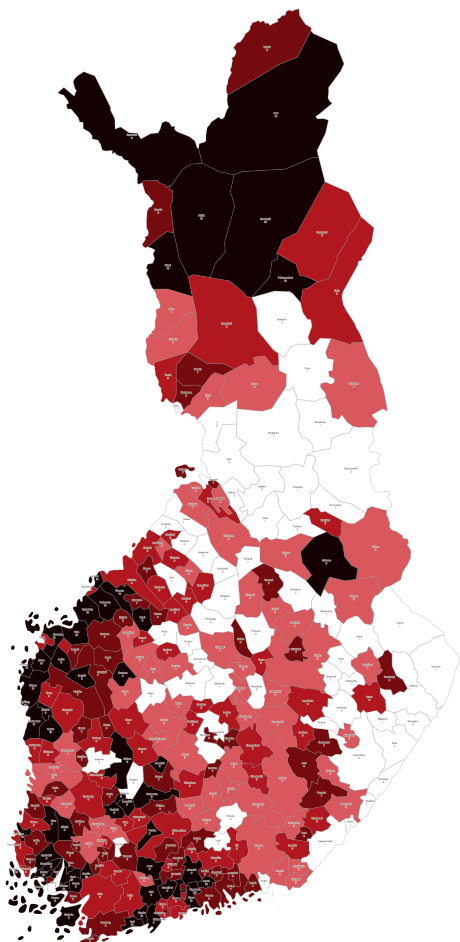
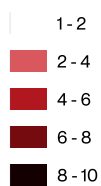
Nettosyntyvyys, pisteet



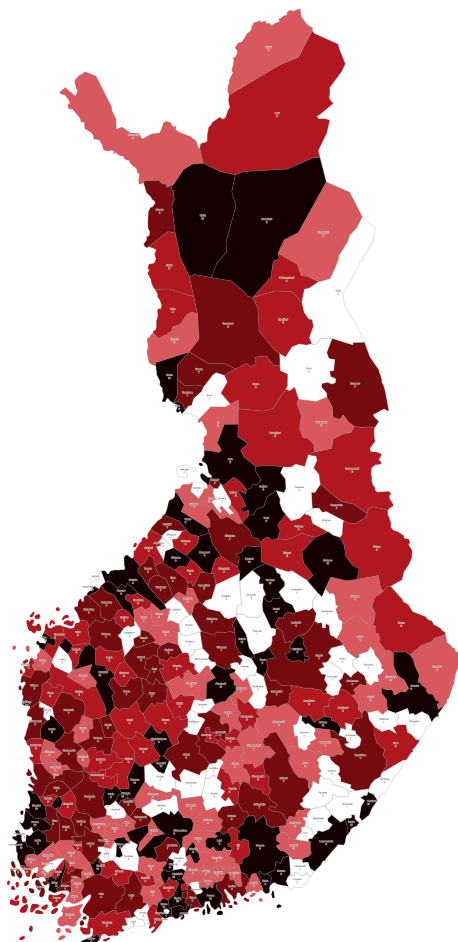
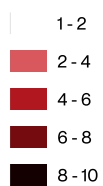
Lasten pienituloisuus, pisteet



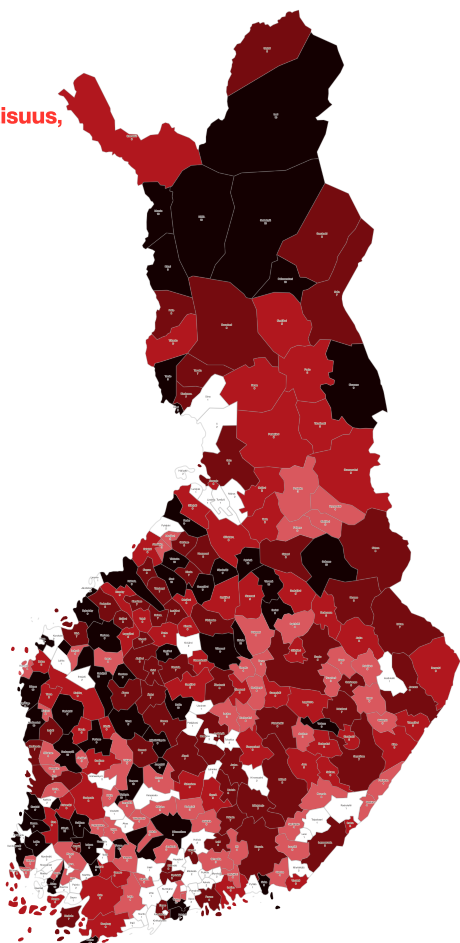
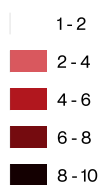
**Työllisyysaste,
pisteet**



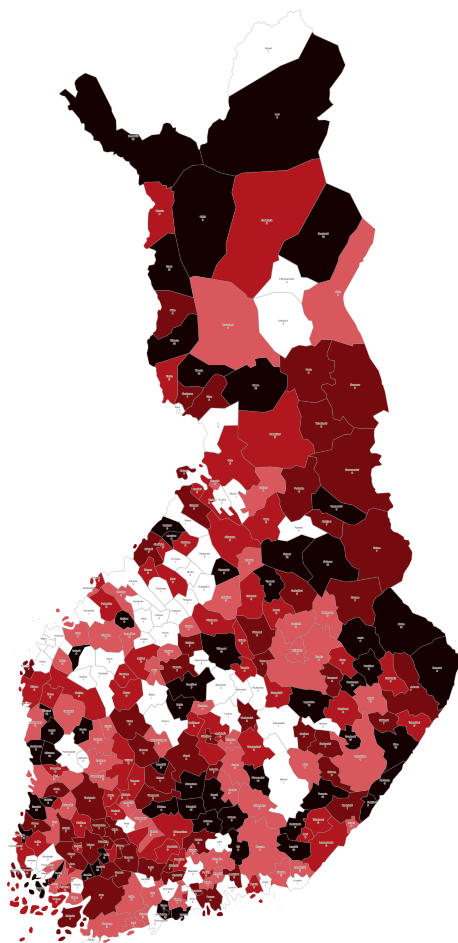
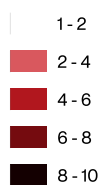
**Yritysten
liikevaihto, pisteet**



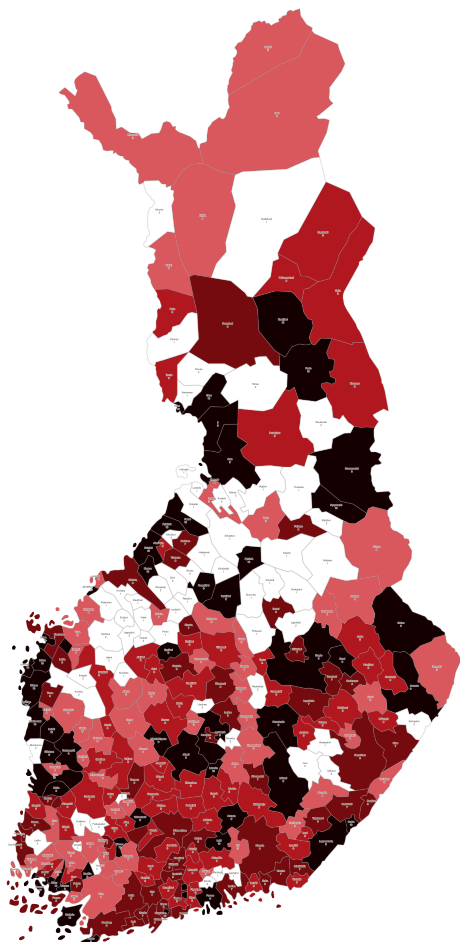
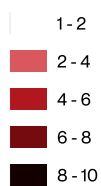
**Työpaikkaomavaraisuus,
pisteet**



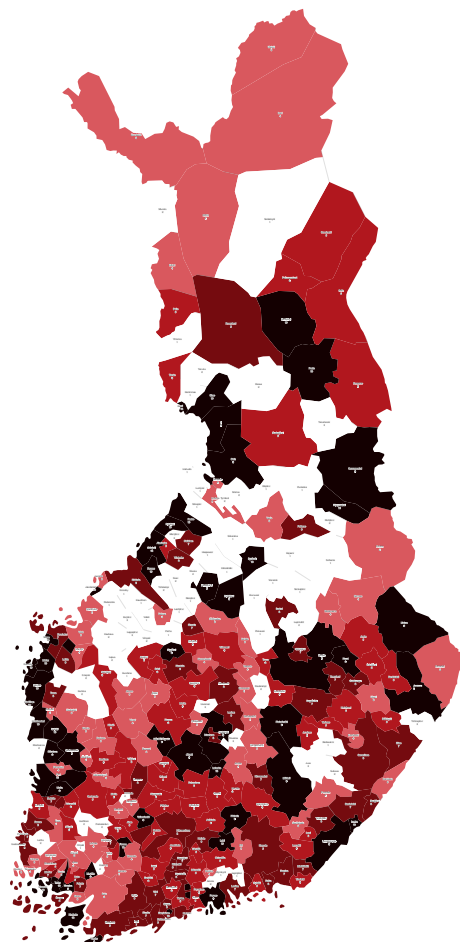
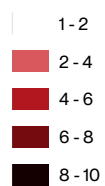
**Kunnan
nettovelka, pisteet**



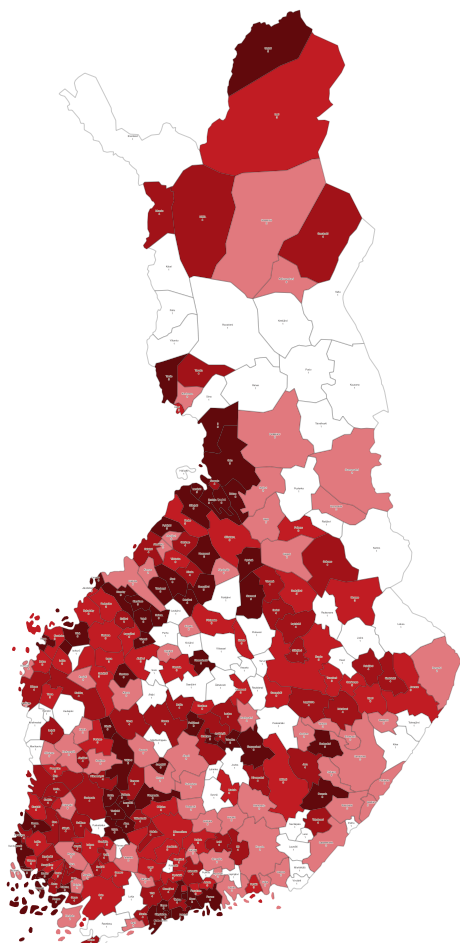
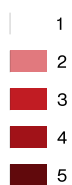
**Päästöjen
vähenemä, pisteet**



**Vihreät
investoinnit,
pisteet**



**Sähköautot,
pisteet**



YHTEENVETO VUODEN 2025 TUTKIMUKSESTA

SOPEUTUMISESTA AKTIIVISEEN SUUNNANOTTOON:
KUNNAT TULEVAISUUDEN MUOTOILJOINA

Väestökehityksen ja työllisyyden haasteet heikentävät elinvoimaa

Suomen aluekehityksessä on käynnissä syvä murros, jossa väestön dynamiikka ja työmarkkinoiden kanto-kyky kietoutuvat toisiinsa. Elinvoiman näkökulmasta kunnilla on edessään paineita: maahanmuuton hidastuminen, syntyvyyden lasku ja työllisyyden haasteet. Nämä ilmiöt eivät ole vain tilastollisia muutoksia, vaan ne muokkaavat kuntien tulevaisuusvalmiutta ja kykyä vastata yhteiskunnan tarpeisiin.

Maahanmuuton rooli väestönkasvussa on ollut keskeinen, mutta sen rakenteellinen muutos haastaa kuntia uudella tavalla. Työperäisen muuton merkitys korostuu, mutta sen toteutuminen edellyttää paikallista kyvykkyyttä ja vetovoimaa. Samalla syntyvyyden lasku heijastuu pitkällä aikavälillä väestörakenteeseen, palvelutarpeisiin ja työvoiman saatavuuteen.

Työllisyys ei ole vain talouden mittari, vaan osa alueellista resilienssiä. Nuorten ja ulkomaalaistaustaisten työllistyminen on avainasemassa, kun kunnat pyrkivät vahvistamaan kantokykyään. Työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat, osaamisen jakautuminen ja sosiaalinen haavoittuvuus muodostavat kokonaisuuden, joka vaatii uudenlaista otetta.

Paine ei jakaudu tasaisesti. Kaupunkiseudut, kehyskunnat ja maaseutu kokevat sen eri tavoin. Elinvoiman tulevaisuus rakentuu kyvystä tunnistaa nämä erot ja toimia niiden pohjalta. Kuntien rooli ei ole vain sopeutua, vaan myös muotoilla omaa tulevaisuuttaan vahvistamalla yhteisöllisyyttä, osaamista ja kestäväää kasvua.

Kaupunkiseutujen sisäinen dynamiikka vahvistuu – kuntien välinen eriytyminen syvenee

Kaupunkiseuduilla keskuskaupunkien ja kehyskuntien välinen dynamiikka muokkaa elinvoiman karttaa. Kärkijoukossa olevat kehyskunnat ovat 10 vuoden aikana parantaneet elinvoimaansa, ja elinvoimaisin kunta kaupunkiseuduilla löytyy usein keskuskaupungin sijaan sen naapurista. Kehyskunnat hyötyvät hyvästä saavutettavuudesta ja pystyvät tarjoamaan houkuttelevia elinympäristöjä myös yritystoiminnalle, kun taas suuret keskuskaupungit kohtaavat kasvun mukanaan tuomia haasteita. Viime vuonna useat keskisuuret kaupungit kuitenkin paransivat sijoitustaan ja jää nähtäväksi, onko tämä pitkäaikainen trendi.

Kaupunkiseutujen sisäinen dynamiikka kytkeytyy laajempaan kuntien väliseen polarisaatioon. Vaikka elinvoimaisimpien kuntien erot ovat kaventuneet, kokonaiskuvassa ero vahvojen ja heikkojen kuntien välillä on kasvanut. Hiipuvien kuntien kehittäminen vaatii uudenlaista ajattelua. Kutistuminen voi olla osa tulevaisuusvisiota.

Polarisaatio näkyy elinvoimaindeksin osa-alueissa: syntyvyys on positiivista vain suurimmissa kaupungeissa, ja sosiaalinen haavoittuvuus kasvaa useissa kuntaryhmissä. Korkeasti koulutettujen osuus on noussut, mutta jakautuu epätasaisesti. Koulutukseen tulee edelleen panostaa, toisaalta korkeakoulutukseen ei enää ole tae hyvistä työllisyysasteista.

Kehitys korostaa tarvetta paikallisiin ratkaisuihin. Yhtenäinen kansallinen politiikka ei riitä vastaamaan alueiden erilaisiin tarpeisiin. Kuntien tulevaisuusvalmius rakentuu kyvystä tunnistaa omat vahvuudet ja kehittää niitä määrätietoisesti. Elinvoiman vahvistaminen edellyttää pitkäjänteistä työtä, seudullista yhteistyötä ja kykyä toimia monimuotoisessa ja nopeasti muuttuvassa ympäristössä.

Itä-Suomen haasteet konkretisoituvat, mutta myös mahdollisuuksia löytyy

Itäisen Suomen maakunnat sijoittuvat elinvoimaindeksissä selvästi heikommin kuin läntiset ja eteläiset alueet. Syitä ovat mm. väestökato, ikääntyminen, raja-kaupan tyrehtyminen ja teollisuuden rakennemuutos. Nuoret muuttavat opintojen ja työn perässä suurempiin keskuksiin, ja syntyvyys on pysyvästi matalalla tasolla.

Geopoliittinen muutos on vaikuttanut Itä-Suomeen erityisen voimakkaasti. Venäjän rajan sulkeutuminen on pysäyttänyt matkailun ja kaupankäynnin. Samalla huoltovarmuuden ja turvallisuuden näkökulmasta katseet ovat kääntyneet länteen. Positiivinen kehitysaskel on E16-tien jatkaminen Suomen puolelle Raumalta Tampereen, Lahden ja Kouvolan kautta Kotkan satamaan. Tämä vahvistaa poikittaisyhteyksiä ja voi lisätä Kymenlaakson vetovoimaa pitkällä aikavälillä.

Alueelta löytyy myös elinvoimaisia poikkeuksia. Kuopio, Sotkamo, Joensuu, Siilinjärvi, Kontiolahti ja Lappeenranta erottuvat edukseen. Esimerkiksi Lappeenrannassa LUT-yliopisto ja sen tuoma osaamispohja ovat vahvistaneet sekä inhimillistä pääomaa että yrityskenttää. Sotkamossa matkailu ja kaivosteollisuus tuovat työpaikkoja ja investointeja.

Vaikka itäisen Suomen haasteet ovat rakenteellisia ja pitkäaikaisia, alueella on potentiaalia mm. vihreässä siirtymässä ja koulutuksessa. Tulevaisuuden elinvoima edellyttää kuitenkin määrätietoista panostusta infrastruktuuriin, osaamiseen ja alueelliseen yhteistyöhön. Kuntien ja maakuntien on tärkeää tunnistaa omat vahvuutensa ja rakentaa niiden varaan, olipa kyse matkailusta, bioenergiasta tai korkeakoulu yhteistyöstä.

Elinvoimaa pohjoisesta: Lapin kunnissa yhdistyvät tuottavuus, työvoiman käyttö ja uusiutuvan talouden mahdollisuudet

Lapin kunnat erottuvat aluekehityksen kokonaiskuvassa edukseen. Alueen elinvoima rakentuu vahvasta tuottavuudesta, työpaikkaomavaraisuudesta ja ulkomaalaistaustaisen väestön hyvästä työllistymisestä. Lapissa elinvoima ei ole vain kasvun mittari, vaan se on osoitus kyvystä hyödyntää paikallisia vahvuuksia ja sopeutua muuttuvaan toimintaympäristöön.

Kaivosteollisuus on alueella merkittävä elinkeino, ja sen uudistuminen kohti ympäristövastuullisempaa toimintaa on osa vihreää rakennemuutosta. Samalla matkailu elää murrosta, jossa ympäristösertifikaatit, vastuulliset palvelut ja ympärivuotinen tarjonta vahvistavat Lapin asemaa kestävän matkailun edelläkävijänä. Luonnonvarojen kestävä käyttö, energiatehokkuus ja paikallisten toimijoiden yhteistyö muodostavat perustan, jolle tulevaisuuden elinvoima rakentuu.

Inhimillisen pääoman osalta Lapin kunnilla on edelleen haasteita. Väestö vähenee ja ikääntyy, ja syntyvyys on pitkään ollut negatiivinen. Kuitenkin ulkomaalaistaustaisen väestön työllistyminen ja koulutettujen osuuden kasvu tuovat toivoa ja osoittavat, että elinvoimaa voidaan rakentaa myös väestöhaasteiden keskellä.

Lapin esimerkki osoittaa, että elinvoima ei ole vain suurten keskusten etuoikeus. Kun paikalliset vahvuudet tunnistetaan ja niitä kehitetään pitkäjänteisesti, myös syrjäisemmät alueet voivat olla suunnannäyttäjiä tulevaisuuden kestävässä kehityksessä.

Tietokantamme mahdollistaa laajasti erilaisia vertailevia tarkasteluja, alustuksia ja asiantuntijoiden koulutuksia.

Hyödynnä tietokantaa ja vuoden 2025 maatrendejä

Olemme koonneet laajan alueiden tilastotietovarannon älykkääksi tietokannaksi ja globaaleista muutostrendeistä johdetut maatrendit asiakkaidemme hyödyksi. Tietokanta ja maatrendit yhdessä muodostavat tietopääoman tulevaisuusvalmiuden kasvattamiseksi. Maatrendit pohjustavat myös tätä tutkimusta.

Vuoden 2025 tutkimuksessa on raportoitu suppea valikoima tietokannan mahdollistamia tuloksia, tietokantamme mahdollistaa jatkossa laajasti erilaisia vertailevia tarkasteluita, alustuksia ja asiantuntijoiden koulutuksia.

Kerromme mielellämme mahdollisuuksista lisää ja olemme vakuuttuneita siitä, että vallitsevien trendien näkökulmien kautta peilatus tiedon hyödyntäminen kannattaa. Epävarmaksi käyneessä ja erilaisia shokkeja tuottavassa maailmassa resilienssin kasvattaminen on keskeinen tehtävä.

Kuinka huolehditaan ja saavutetaan lisää kunnan, alueen, yrityksen tai elinkeinosektorin tulevaisuusvalmiutta? Millaisia hyviä esimerkkejä löytyy ja millaisista erehdyksistä voimme oppia?

Tämä paljastuu tietoja monipuolisesti tarkastelemalla ja myös kansainvälisesti vertaillen, sekä alueet toimijat ja toimintaympäristömuutos tuntemalla. Kysy meiltä, kuinka voit parantaa ja vahvistaa tulevaisuusvalmiutta ja minne kannattaa investoida.

On hyvin tiedossa, että joihinkin lähtökohtia koskeviin olosuhteisiin on vaikea tai mahdoton vaikuttaa. Lähtökohtien erojen vuoksi jotkut myös pärjäävät toisia paremmin. Olosuhteiden erot voivat johtua maantieteellisestä sijainnista tai muista tekijöistä, kuten koulutuksesta, tulotasosta, ikärakenteesta, yksityisen sektorin investoinneista tai työvoiman saatavuudesta. Nämä olosuhteet ovat tekijöitä, joihin on vaikea vaikuttaa lyhyellä aikavälillä.

Ulkoinen maailma on kuitenkin parhaillaan murroksessa, joka uudistaa ja jossain määrin suhteellistaa olosuhteiden merkitystä. Alueita katseltaessa muutoksen linssin läpi ne näyttävät erilaisilta ja sisältävät uusia potentiaaleja, joihin kannattaa varautua.

On myös tarkoituksenmukaista verrata keskenään erityisesti niitä kuntia ja alueita, joiden yhdyskuntarakenteelliset olosuhteet ovat samankaltaiset. Tälle erinomaisen lähtökohdan antaa käyttämämme kuntaryhmittely sekä esimerkiksi kaupunkiseutujen käsittely ryhmänä. Ennakointia tarvitsevat sekä tiiviit että maaseutumaiset seudut ja niiden yritykset.

Tutkimme WSP:llä, kuinka trendit vaikuttavat erilaisiin alueisiin ja kuinka samankaltaiset alueet vertautuvat toisina. Kutsumme sitä potentiaalianalyysiksi ja kerromme siitä mielellämme lisää.

Riippumatta siitä, mitä tulevaisuus tuo tullessaan, vie tietoon ja tosiasioihin perustuva työ aluekehitystä ja liiketoimintaa parhaiten eteenpäin. Hitaat, toisinaan yllättävätkin kehitystrendit nousevat esiin tietoja sarjoina, keskiarvoina ja suhdelukuina tarkasteltaessa. Alueellinen kehitys johtaa kansalliseen talouden ja hyvinvoinnin kasvuun, ja siksi on tärkeää, että kaikki alueet ja yritykset pidetään mukana ja ne vahvistuvat tulevaisuutta varten.

Emme vielä tiedä, mikä on seuraava iso haasteemme.

Tuotamme ja päivitämme WSP:llä vuosittain trendi- ja aluetietoa ja tarjoamme sitä räätälöitynä yritysten, kaupunkien, maaseutukuntien ja muun julkishallinnon sekä yhteisöjen tarpeisiin. Tarjoamme mahdollisuuden tietoon ja vertailuun myös kansainvälisesti konsernimme verkoston kautta.

Alueiden tutkimuksen 2025 ovat laatineet Katja Koskela, Paula Autio, Elli Happonen, Juhani Mutikainen ja Konsta Tarkkala. Asiantuntijoina tai artikkelin kirjoittajina ovat toimineet Risto Jounila, Laura Poskiparta, Leena Soinio ja Katri Luoma-aho. Raportin graafisen ulkoasun on laatinut Henri Syrjö.

Yhteyshenkilöt

Katja Koskela, johtava asiantuntija,
katja.koskela@wsp.com

Mira Iso-Markku, markkinointi- ja viestintäjohtaja,
mira.iso-markku@wsp.com



WSP Finland

Pasilan asema-aukio 1, 13 krs

FI-00520 Helsinki

wsp.com